

ክፍል አንድ

የመዳን ትምህርት (ነገረ ድኅነት)

የመዳን ትምህርት (ነገረ ድኅነት) እግዚአብሔር ሰውን ከምን እንዳዳነውና እንዴት እንዳዳነው፤ “መዳን” ማለት ምን ማለት እንደ ሆነ፤ እንዲሁም እያንዳንዱ ሰው ለመዳን ምን ማድረግ እንዳለበት የሚነገርበት ትምህርት ነው። የቤተ ክርስቲያን ዋናውና መሠረታዊ ትምህርቷ የመዳን ትምህርት ነው። አንዱን እምነት ከሌላው የሚለየው መሠረታዊ ጉዳይም ስለ መዳን ያለው አስተምህሮ ነው።

አርቶዶክሳዊት ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያንን ከሌሎች ቤተ እምነቶች የሚለያት በዋናነት የመዳን ትምህርቷ ነው። ከተሐድሶዎች ጋር ያለን ዋናውና መሠረታዊው ልዩነትም በመዳን ትምህርት ላይ ያለን ልዩነት ነው። ምናልባት ለአንዳንዶች ልዩነቱ በቅዱሳን አማላጅነት ወይም በአንዳንድ ሥርዓታዊና ተኖናዊ ጉዳዮች ላይ እንጂ በመዳን ትምህርት ላይ ያንም ያህል ልዩነት የሌለን ሊመስላቸው ይችላል፤ ይህ ግን ታላቅ ስህተት ነው፤ ጠለቅ ብሎ ካለማወቅ የሚመጣ ነው። በርቀት ለሚያያቸውና ቀረብ ብሎ ውስጣቸውን ለማያውቃቸው ሰው አሞራና አውሮፕላን ተመሳሳይ ሆነው ሊታዩት ይችላሉ፤ ይሆናል፤ መስለው መታየታቸው ግን አንድ አያደርጋቸውም። የሚመስል ነገር ሁሉ የሆነ አይደለምና። ስለሆነም በግምት ላይ ተመሥርቶ ከሚደረስ የተሰሳተ ድምዳሜ ለመጠበቅ በጥንቃቄ ማወቅና መረዳት የግድ ይላል።

ስለዚህ በዚህ ክፍል መጀመሪያ የምንመለከተው ተሐድሶዎች ስለ መዳን የሚያስተምሩትን ትምህርት ነው። በመቀጠል ደግሞ በመጀመሪያ በመጽሐፍ ቅዱስ፤ ቀጥሎም ቀደምት አባቶቻችን ሊቃውንት ስለ መዳን ያስተማሩትን ትምህርት እንመለከታለን። በዚህም የተሐድሶዎች ትምህርት መጽሐፍ ቅዱሳዊ ስለ መሆን አለመሆኑ እንዲሁም ከአቡው ቀደምት ትምህርት ጋር የሚሰማማ ወይስ የሚቃረን መሆኑ ግልጽ ሆኖ ይታያል ማለት ነው።

ምዕራፍ ሁለት

2.1 ተሐድሶዎች ስለ መዳን የሚያስተምሩት ትምህርት

ስለ መዳን በይፋ ከጻፉትና ካስተማሩት መካከል በመጻሕፍቶቻቸውና በመጽሔቶቻቸው ከጻፏቸው ውስጥ የሚከተሉትን እንመልከት፡፡ ለጊዜው ለአንዳንዶቹ አባባሎቻቸው ብቻ ወደ ዝርዝሩ ሳንገባ የሰህተታቸውን አቅጣጫ በአጭሩ መልክት እድርገን እናልፋለን፡፡

● “እንግዲህ ሰውን ለማዳን ኢየሱስ ክርስቶስን በተለዋዊነት ከመስጠት በስተቀር ሌላ የማዳኛ መንገድ እግዚአብሔር አላገኘም፡፡ . . . በአንዳንድ ቦታ ይህን ወንጌል በማናኛ የሰውን ነፍስ ለማዳን የሚከፈለው ከፋመን ዋጋ ያነሰ እንደ ሆነ በማስመሰል በእላህ እየተሰበከ ነው፡፡ ለአንድ ድሀ አሥር ሳንቲም መስጠት ዋጋ አለው፡፡ ይህን ማለት ግን የኢየሱስ ክርስቶስን ሕይወት የጠየቀውን ሰውን የማዳን የዋጋ ተመገን እንኳን አሥር ሳንቲም ይቅርና ዓለምን ሁሉ መስጠት ቢቻል እንኳ ያሟላል ማለት እንዳይደለ ልንዘነጋ አይገባም፡፡” (ሥራ ቁ. 7: 18-19)

➤ ይህ “ኢየሱስ ክርስቶስን በተለዋዊነት ከመስጠት በስተቀር” የሚለው አባባል የማስመሰል ስም የተቀባና ንጹሕ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ያልሆነ ትምህርት ነው፤ ይልቁንም በአንዳንድ የስክላሳቲኪዝም አቀንቃኞች የተቀመረው የቅጣት ምትክነት ንድፈ ሃሳብ (Penal Substitution Theory) ነጻብራቅ ነው፡፡ በእነ አንሰለም (Anselm) የተቀመረው ይህ የቅጣት ምትክነት ንድፈ ሃሳብ (Penal Substitution Theory) አስተሳሰብ መጽሐፍ ቅዱሳዊና ትውፊታዊ መሠረት ሳይ ከመመሥረት ይልቅ በፍልስፍናና በሎጂክ ላይ የተመሠረተ ስለነበር በኋላ ላይ ለተነሡት ለአውሮፓ ተሐድሶዎች መንግሥታዊ ጥሎላቸው አልፏል፡፡ እነ ሉተርና ካልቪንም በዚሁ መንገድ ቀጥለዋል፡፡

➤ በዘመነ ተሐድሶ ይህ የአንሰለም የወንጀለኛ ምትክ ቲዎሪ በዘመናቸው ከነበረው ከወንጀለኛ መቅጫ ሕግ አንጻር ተቃኝቶ ተሻሽሎ ቀረበ፡፡ ይህም በአጭሩ ሲጠቀለል ክርስቶስ በእግዚአብሔር ፊት ወንጀለኞችን ሁሉ ወክሎ ቀርቧል፤ ስለዚህም ሁሉም ኃጢአተኞች የኃጢአታቸው ቅጣት በሙሉ ተወካዮቻቸው በሆነው በክርስቶስ ላይ ስላረፈ ከዚያ በኋላ የወንጀል ተጠያቂነትና የሕግ ፍርድ ጥያቄ ሊያቀርቡባቸው የሚችለው ቀረኝ የለም የሚል ነው፡፡ ይህም ክርስቶስ ስለ እኛ መከራ ተቀበለ ከሚለው አልፎ ክርስቶስ ስለ እኛ ተላልፎ ተሰጥቶ በእኛ ቦታ ቅጣትን (መከራን) ተቀበለ የሚል ነው፡፡

➤ የክርስቶስ ሞቱና መከራው ለቤዛነት መሆኑ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ትምህርት ነው፤ ሆኖም ይህን ለጥሬ ወደ.ምትክና የወንጀለኞች ቅጣት ተወካይ ወይም ምትክ ንድፈ ሃሳብ መስጠጥና ማበላሸት ግን በኋላ ላይ በእነ አንሰለም እና ጳውሎስ በእነ ካልቪን የተፈጠረ ሰው ስራሽ ሃሳብ ነው፡፡ ይህ አስተሳሰብ ክርስቶስ ስለ ሰው ሁሉ ተገብቶ በኃጢአት ሁሉ የተቀጣ ስለሆነ ሰው በሚሠራው በማገኘውም ኃጢአቱ አይጠየቅም፤ ምክንያቱም ክርስቶስ ቅጣቱን አስቀድሞ ከፍሎለታልና የሚል ነው፡፡ ይህ አስተሳሰብ በየጽሑፋቸው ተደጋግሞ ሲንጸባረቅ የምናገኘው ነው፡፡ ይህም ፕሮቴስታንታዊነታቸውን የሚገልጽ ነው፡፡ በአጠቃላይ ይህ አስተምህሮ ብዙ ችግሮች ያለበት ነው፡፡ ይህን ጉዳይ በተመለከተ ይህን ያህል ካመላክትን ይህን በዚሁ ይዘን ወደሚቀጥለው እንሂድ፡፡

● “ወንድሜና እገቴ እንደ እኔ ኃጢአተኞች መሆናችሁን የምታምኑ ከሆነ የኃጢአታችንን ዕጽ እንደት እንደ ተከፈለ ትረዱ ዘንድ ወደዚያች ዕለት ዓርብ መለስ በሉና ከጌቲሲሚን እስከ ቀራገዩ በመንፈስ በመገንዘብ የሆነውን ሁሉ በመንፈስ ቃኙት፡፡” (ሥራ ቁ. 7: 19)

➤ ይህ አባባል ጌታችን ድንገትን የሰጠን ከብሥራቱና ከፅንሰቱ አንሥቶ እስከ ዕርገቱ ድረስ ባደረጋቸው የማዳን ሥራዎች በሙሉ መሆኑን ያልተረዳና ዕለተ ዓርብ ላይ ብቻ የተገጠለበት ጠባብ እይታ ነው። ይህም የፕሮቴስታንቶችና የተሐድሶዎች የጌታችንን ማዳን በተመለከተ ያላቸው ጠባብና የተሳሳተ አረዳድ መገለጫ ነው። ከመሠረቱ ሳይሆን ሁሉንም ነገር ከጥፋና ከጥፋ መቀጠል ጠባቂነት ስለሆነ ነው። የጌታችን ሰቅለቱና ሞቱ ብቻ ሳይሆን ከፅንሰቱ ጀምሮ ያደረጋቸው ሥራዎች እያንዳንዳቸው በመዳናችን ሂደት ውስጥ አስፈላጊዎች ነበሩ። ጌታችን በብሥራተ መልአክ በማገዝ ድንግል ማርያም በድንግልና ተጽንሶ በድንግልና ከመመለዱ ጀምሮ ያደረጋቸው ነገሮች ሁሉ ያለ ምክንያት የተደረጉ አልነበሩም። ስለዚህ “ወደዚያች ዕለተ ዓርብ መለስ በሉና ከኒቴሴማኒ እስከ ቀራንዮ በመንፈስ በመንገዝ” የሚለው አባባል ሌላውን ሁሉ የሚያስረሳና መዳንን በምልዐት እንዳንረዳ የሚያደርግ ቁንጽል አስተሳሰብ ነው።

⊙ “ጠበቃችን ተከራካሪና ተሟጋች ወይም አማላጅ ብቻም አይደለም፤ የኃጢአታችን ማስተሰሪያ ነው እንጂ። በእርሱ በኩል ለሚቀርብ ተናዛዥ ይህም እኔ የተወጋሁለት የደማሁለት የቆሰልሁለት በመስቀል ጎዳና ሞትን የተቀበልሁለት መሆኑን ያመነ ኃጢአተኛ ነው። ሥርየት በተሰጠበት ማስተሰሪያ ሊጠየቅ አይገባውም በማለት የኃጢአት ማስተሰሪያ የሆነበትን ማስረጃ በማሳየት ይለፍ ያስኛል ማለት ነው።” (ሥራ ቁ. 8 ገጽ 30)

➤ ይህም ከላይ የተገለጸው የቅጣት ምትክነት ንድፈ ሃሳብ (Penal Substitution Theory) አስተሳሰብ ውጤት ነው።

⊙ “እንደ ቀን ወደ አንድ ትልቅ አባት መኖሪያ ቤት ለጉብኝት ስንገባ ጸሎት ያደርሱ ነበር። ጸሎታቸውን እንደ ጨረሱ ባንድ የሰው ሥዕል ፊት ደጋግመው ሰገዱ። እኛም የሚያደርጉትን ሁሉ በጥምና ስንከታተል ቆየን። በተከፈተው ወይይት እግዚአብሔር ለሚድኑ ሰዎች ሁሉ የመዳኛ መንገድን ማዘጋጀቱን አነሳን። በሰማይና በምድር ካለ ግራዛንና ሕያዋን ፍጥረታት ሁሉ ለሰው ተለዋጭ (ፔዛ) የሚሆንበት ሊገኝ እንዳልቻለ፤ እግዚአብሔር ግን እንድያልጁን ቢዛ እንደ ሰጠበት በሚናገረው በእግዚአብሔር ቃል ተሰማማን። በእግዚአብሔር ፕሮግራም የተሰጣቸውን የኢየሱስ ክርስቶስ ቤዛት ሳይቀበሉ በምንም በምንም ለመዳን ያሳለፉትን ጊዜ ርዝመት ሲያሰሉት አዘኑ። በመጨረሻም እጃቸውን ለጌታ ሰጡ።” (ሥራ ቁ. 13 ገጽ 2)

⊙ “... ከሥላሴ የአንዱን አካል ቢዛ መሆኑን የጠየቀው የሰው ድኒን ክፍልና ምዕራፍ ተሰጥቶት በዋናነት አይዳፍም፤ አይገባርም። ለምሳሌ በ318ቱ አባቶች በኒቅያ የተዘጋጀውን የእምነት መግለጫ እንደ ማስረጃ ብናቀርበው፤ ጽሑፉ ከእግዚአብሔር ቃል በተወሰዱ በብዙ እውነቶች የተገነባ ውበትና ክቡር በሆኑ ቃላት የተሞላ ጥራት ያለው የእምነት መግለጫ ነው። የእግዚአብሔር ልጅ ክቡርና ቅዱስ ሕይወት መሥዋዕት የሆነበትን የሰው ድኒን በሚመለከት የሰፈረው ገለጻ ግን አንድ ሙሉ ዕረፍተ ነገር የማይወጣው ነው። ማማሽ ገጽ ያህል በተሰጠው አንቀጽ ሥጋዊ እንደ ታሪክ ከቀረቡት ገለጻዎች መካከል ብርቅዬ የትምህርተ ድኒን ቃላት ውሉን ናቸው። ... ብዙ የሃይማኖት ድርጅቶች በምልክት መሰበክ ለሚገባው ለዚህ የደገነነት ወንጌል በቂ የመጻሕፍት ገጾችንና ክፍለ ጊዜን ባለመመደባቸው በሰመ ክርስትና የተመዘገቡ አባሎቻቸው ስለ መዳናቸው እርግጠኛ ሳይሆኑ እንደ ተንከራተቱና እንደ ተጨነቁ ያለ እርካታና ያለ ዕረፍት ዕድሜያቸውን እንዲገፉ ይገደዳሉ። “ድንገልን?” ተብለው ሲጠየቁም “እንዴት ብዬ” ከመሞቱ በፊት መዳኔን በምን ላረጋግጥ እችላለሁ? ብለው ጥያቄውን በጥያቄ ይመልሳሉ።” (ሥራ ቁ. 10 ገጽ 4-5)

➤ ይህ እግዚአብሔር እኛን ለማዳን ያደረገውን እና ሰው ለመዳን ማድረግ ያለበትን ነገር አምታትቶና አደባልቆ ማቅረብ ነው። እንዲሁም መዳንን ቅጽበታዊ በሆነ መንገድ የመረዳት ስህተት ነው። በተጨማሪም ከላይ እንዳየነው እነርሱ የማይቀበሉትንና “የሐዋርያትን ውሳኔ የሚቃረን አላዛዥ ውሳኔ ወሰኑ” ያሏቸውን ሠለስቱ ምእትን መንቀፋቸው ነው። አንድ ነገር እንደ እነርሱ ለባውን እስኪያጣ ድረስ መልሶ መላልሶ ካልተጻፈ ብለው ነው እንጂ ትምህርቱስ በጸሎተ ሃይማኖት ውስጥ ጥንቅቅ ባለ አገላለጽ አለ። በዚያውም ላይ በጉባኤው አንቀጽ አባቶቻችን ያከተሏቸው መኖሩን ከርክር ያነሱባቸውን ጉዳዮች በተመለከተ ነው እንጂ ሁሉንም የቤተ ክርስቲያን ትምህርት በተመለከተ አልነበረም።

⊙ “እነዚህ ሰዎች (አርቶዶክሳውያን) ኢየሱስ ክርስቶስ አዳኝህና ጌታህ መሆኑን እመን ተቀበል ቢባል ግን ከቅድም አያቶቻቸው ቅድም አያት ጀምሮ በመቁጠር ኢየሱስ ክርስቶስን በቅብብሎሽ (በትውፊት) የሚያምኑበት መሆናቸውን በአጽንዖት ይናገራሉ። ጻፉ ግን ኢየሱስን ቢያምኑበት ኖሮ መጻናቸውን ባረጋገጡ ነበር። . . . የሚያምኑበት ኢየሱስ ሌላ ነው፤ የማያደን ነው። የእግዚአብሔር ልጅ የሆነውን ኢየሱስ ክርስቶስን አልተቀበሉትም።” (ፊውቄ ጥር 10፣ ገጽ 5)

➤ ኢየሱስ ክርስቶስን እነርሱ በሚሉት የተሳሳተ መንገድ የማይቀበለውንና የእነርሱ የጥፋቂያቸው ማንበረታቸው ያልሆነውን ሁሉ እንዲህ ማለታቸው የተለመደ ስልት ነው። አርቶዶክሳዊት ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ግን በሁለንተና አምልኮዋና ተግባሯ የምታመልከው ኢየሱስ ክርስቶስን ነው። ማገላቱ ሲጀምር “ሰምዓን እግዚአ ጸሎትየ ሃሌ ሉያ ወይብጻሕ ቅድሚክ ገሀርያ ሃሌ ሉያ ሃሌ ሉያ ወእትሚጥ ገጸክ እምኔያ በዕለተ ምዳሴያ አጽምአ ዕዝክክ ገሴያ . . . ሃሌ ሉያ ዘውሕቱ ብሂል ንወድሶ ለዘሀሰ እግዚአብሔር ልዑል ሰቡሕ መውዱስ ዘሣረረ ኩሉ ዓለመ በአሓቲ ቃል - አቤቱ ጸሎቱን ሰማኝ፤ ጩኸቱም ወደ አንተ ይድረስ። በመከራዬ ቀን ፈትህን ከኔ አትመልስ፤ ጆርህን ወደ እኔ አዘንብል፤ በጠራሁህ ቀን ፈጥህህ ሰማኝ። . . . ያለና የሚኖር ልዑል እግዚአብሔርን እናመሰግን። ዓለምን ሁሉ በአንዲት ቃል ያጽና እርሱ ምስጢኑና ገናና ነው። ብሎ ነው። መዝ. 101፡1-2

➤ ሰዓታቱም ሲጀምር እንዲህ እያለ ነው። “ሃሌ ሃሌ ሃሌ ሉያ ሃሌ ሉያ አላትብ ወእትነሃኦ በስመ አብ ወወልድ ወመንፈስ ቅዱስ ሠለስተ አስማተ እትመረጥዝ እመኔ ወደቁ እትነሃኦ ወእኔ ሐርኩ ውስተ ጽልመት እግዚአብሔር ያበርህ ሊተ በእግዚአብሔር ተወክልኩ (ሃሌ ሃሌ ሃሌ ሉያ፣ ሃሌ ሃሌ ሉያ፣ በአብ በወልድና በመንፈስ ቅዱስ ስም አማትባለሁ፤ እነሣለሁም፤ በሦስቱ ስም እመረከባለሁ፤ ብወድቅም በሦስቱ ስም እናነሳለሁ፤ በጨለማ መካከል እንኳ ብሂድ እግዚአብሔር ያበራልኛል፤ በእግዚአብሔር ታምኜያለሁና። መዝ. 22፡4፣ 10፡1) . . . ይትባረክ እግዚአብሔር አምላክ ለሰራጌል ዘገብረ ሀቢያ ወመንከረ ባሕቲቱ ወይትባረክ ስመ ሰብሐቲህ ቅዱስ ወይምላዕ ሰብሐቲህ ኩሉ ምድረ ለይኩን ለይኩን (ብቻውን ተአምራትን የሚያደርግ የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር ይባረክ። የምስጋናው ስም ለዓለምና ለዘላለም ይባረክ፤ ምስጋናውም ምድርን ሁሉ ይሆን፤ ይሁን ይሁን። መዝ. 71፡18-19) ቅዱስ ቅዱስ ቅዱስ እግዚአብሔር ጸባየት ፍጹም ምሉዕ ሰማያተ ወምድረ ቅድሳተ ሰብሐቲክ (ቅዱስ፤ ቅዱስ፤ ቅዱስ፤ የሠራዊት ጌታ እግዚአብሔር፤ የቅድስናው ክብርና ምስጋና ሰማያትንና ምድርን ሁሉ ሞልቷል። ኢሳ. 6፡3)። ቅዱስ፤ ቅዱስ፤ ቅዱስ እግዚአብሔር ዘእምቅድመ ዓለም ሁሉ ወይሄሉ እስከ ለዓለም (ከዓለም በፊት ያለና እስከ ዘላለም የሚኖር ቅዱስ እግዚአብሔር። ኢሳ. 43፡ 10፡44፡6)።⁵⁶ እያለ ነው።

➤ የማገላቱና የሰዓታቱ፤ የሰብሐተ ነገሁና የአደራረሱ፤ የአርያሙና የእርባእት መወድሱ አገልግሎት ሁሉ ማሳረጊያ የሆነው ጸሎተ ቅዳሴም ሲጀምር “አሐዱ አብ ቅዱስ፤ አሐዱ ወልድ ቅዱስ፤ አሐዱ ወእቱ መንፈስ ቅዱስ” ብሎ ነው። ጸሎተ ቅዳሴው ከመጀመሪያው እስከ መጨረሻው ድረስ ጌታችን በቤተ ልሔም ተወልዶ እስከ ቀራንዮና እስከ ጎልጎታ ድረስ የፈጸመውን የማዳን ሥራ በተግባር የሚያሳይ ነው። ቅድስት ቤተ ክርስቲያናችን ስሙን ስትጠራም “ጌታችን፤ አምላካችንና መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ፤ መድኃኔ ዓለም፤ ወልደ እግዚአብሔር፤ ሥጋው ቃል፤ አማኑኤል” እያለች በታላቅ አክብሮትና በልዩ ፍቅርና ስስት ነው። “ኢየሱስ” የሚለው ስም ልዩና የከበረ በመሆኑም ምሥዋዕ የሆነውን ጽላቱን የሚያከብረው ይህ ገናና ስም መሆኑን በትምህርቷ፤ በማገላቷ፤ በቅዳሴዋ፤ በሁለንተናዋ ትገልጻለች፤ በተግባርም ትናረዋለች እንጂ ተሐድሶምቹ እንደሚሉት ኢየሱስ ክርስቶስን ያልተቀበለች አይደለችም። መልክዕ ኢየሱስም ሲጀምር “ሰላም ለዝክረ ስምክ ስመ መሐላ ዘእይጌሱ፤ ዘእንበረ ቅድመ እግዚአብሔር በአትርንሱ፤ ኢየሱስ ክርስቶስ ለዳዊት ባሕርያ ከርሡ፤ አክለል ስምክ እንዘ ይትቁጸል ዘርእሱ፤ አሕጉረ ጸር ወረሰ ኢየሱ” ብሎ ነው። ይህን ክቡርና ቅዱስ ስሙንም እንዲህ እያልች በአክብሮትና ከፍቅር ሆነ ፍርሃት በጸሎትና በማገላት ታመሰገንዋለች።

⁵⁶ መዝሙር ጻዊት ምስል ነገሥ ዘማገላቲ
⁵⁷ መዝሙር ለዓታት

> እንዲሁም “ኢየሱስ ክርስቶስን በቅብብሎሽ (በትውፊት) የሚያምኑበት መሆናቸውን በአጽንዖት ይናገራሉ” ብለው ይህን እንደ ነውርና ስህተት አድርገው ማቅረባቸው ድርድርን ቢሆን ሐዋርያት የሰበኩትን አባቶቻችን ያመኑበትን ኢየሱስ ክርስቶስን እንጂ በየዘመኑ “አዲስ ኢየሱስ” ለመጣ ኖሯልን? መጽሐፍ ቅዱስ “ኢየሱስ ክርስቶስ ትናንትና ዛሬ እስከ ዘላለም ያው ነው” ይላል እንጂ በየጊዜው ሌላ ኢየሱስ ይመጣል አላለንም። ዕብ. 13፡8 መጽሐፍ ቅዱስም እግዚአብሔርን “ይትባረክ እግዚአብሔር አምላክ አብዊን - የአባቶቻችን አምላክ እግዚአብሔር ይባረክ” በማለት እግዚአብሔርን የአባቶቻችን አምላክ ብሎ መጥራት የተባ መሆኑን ያስተምረናል እንጂ ይህን ስህተት ነው አይለንም። ዕዝ. 7፡27-28 በየጊዜው እንደ ፋሽን “አዲስ ጌታ ይመጣልና ተቀበለ” አልተባለም፤ ይልቁንም ወደ ጓላ ዘመን ሐላዊ መሢሕን (ሐሰተኛ ክርስቶስን) የሚሰብኩ ሐሰተኞች እንደሚነሡ በመናገር እንድናውቅባቸውና እንዳንቀበላቸው ያስጠነቅቀናል እንጂ። ለሰም አጠራሩ ከብርና ምስጋና ይገባውና ባለቤቱ ጌታችንና መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በማይታበል ቃሉ “በዚያን ጊዜ ማንም እነሆ፤ ክርስቶስ ከዚህ አለ ወይም ከዚያ አለ ቢላችሁ አትመኑ፤ ሐሰተኞች ክርስቶሶችና ሐሰተኞች ነቢያት ይነሣሉና፤ ቢቻላቸው በተመረጡትን እንኳ እስኪያስቱ ድረስ ታላላቅ ምልክትና ድንቅ ያሳያሉ። እነሆ፤ አስቀድሜ ነገርጓችሁ። እንግዲህ እነሆ፤ በበረሃ ነው ቢሏችሁ አትውጡ፤ እነሆ በእልፍኝ ነው ቢሏችሁ አትመኑ” በማለት አስቀድሞ አስጠንቅቆናል። ማቴ. 24፡23-26 ከዚህም ጋር “የሚያምኑበት ኢየሱስ ሌላ ነው” በማለታቸው የእነርሱ “ጌታ” ከእኛ ጌታ የተለየ መሆኑን እነርሱው ራሳቸው መስከረዋል።

⊙ “ኢየሱስ ክርስቶስ በመስቀል ላይ የተሰቀለውና የተቀበለው ሥቃይና የሞተው ሞት የእኔን ኃጢአት ዕጽ ለመክፈል ስለሆነ እኔም ይህንን አምኜ በመቀበል ዛሬ ባመንኩበት ቅጽበት ድኛለሁ። ከእንግዲህ ወዲህ እኔ በኃጢአቴ አልጠየቅም።” (ሥራ ቁ. 10፡ 78 5)

> ከላይ የተገለጸው የቅጣት ምትክነት ንድፈ ሃሳብ (Penal Substitution Theory) አስተሳሰብ ውጤት ነው። ከዚህ ቀጥሎ ያሉትም እንዲሁ የዚሁ አስተሳሰብ መገለጫዎች ናቸው። ይህ ሃሳብ “በቅጽበት መጸን” “ካመንኩ በኋላ በኃጢአቴ አልጠየቅም” እና የመሳሰሉትን መመረቃዊ ስህተቶች የያዘ ሲሆን ይህም ወደፊት በየታው ላይ በስፋት የምናየው ጉዳይ ይሆናል።

⊙ “ጽድቅ፡ መጽደቅ፡ ዕጽው የተከፈለበትና በዕጽ ከመጠየቅ የዳነ ለመሆኑ ማስረጃ የቀረበውን ባለ ዕጽ የነበረ ተከላሽ ጉዳይ ጻኛው መርምሮ ብይን በመስጠት ነጻ መሆኑን ያውጅለታል፤ ያጽድቀዋል። ጻኛው በባለ ዕጽው ስም የተመዘገበው ዕጽ ለመክፈሉ የሚቀርበውን ማስረጃ መርምሮ ይቀበላል፤ እንጂ አንተ ሰላልክፈልክው፤ ሌላ ሰው (ዘመድ) ሰላንተ ሆኖ የከፈለልህ በመሆኑ ማስረጃውን አልቀበልም አይልም። እንደዚሁም በኃጢአት ምክንያት በሕግ ተከሶ ከፍርድ በታች የነበረው ሰው በኃጢአት ዕጽ ከመጠየቅ የዳነ ወይም ነጻ የወጣ ለመሆኑ የሚቀርበውን ስለ እርሱ የተከፈለውን የኢየሱስ ክርስቶስን የቤህነት መሥዋዕት የእምነት ማስረጃ ብቁነት በማረጋገጥ “ከተከሰሰክበት የኃጢአት ዕጽ ነጻ ነህ፤ አያስጠይቅህም” የሚለው ከመንፈስ ቅዱስና ከእግዚአብሔር ቃል ለአማኙ ሕሊና የሚሰጥ የብይን ማረጋገጫ ነው። ከኃጢአት ዕጽ ተጠያቂነት መዳኑ ሕጋዊነት ያለው ለመሆኑ ከመለኮታዊ ዙፋኑ የሚወጣ በመንፈስ ቅዱስ ማገተም የተረጋገጠ የጻኝነት ውሳኔ ነው ማለት ይቻላል። ኃጢአተኛው ከተበየነለት (ከጸደቀ) በክስ ረታ ይባላል። ተከላሻ ግን በዚህ ውሳኔ ተረታ ተፈረደበት ማለት ነው።” (ሥራ ቁ. 11፡ 78 15)

⊙ “... ወደ ፍርድ ቀርቤ ይፈረድብኛል የሚል ፍርሃት የለብህም።” (መግረ ጽድቅ 78 21)

⊙ “አማኞች ሆነን ኃጢአት ብንሠራ የእግዚአብሔር ልጆች እንድንሆን የተሰጠንን መብት ይቀይረዋል ወይ? ... ከእግዚአብሔር ጋር ያለን ግንኙነት ያገኘነው ቢካነት እስከ ዘላለም በማረጋገጫ የታተመ ነው።” (መግረ ጽድቅ፡ 78 60)

⊙ “... በእምነት ከጸደቅን በኋላ ኃጢአት ፈጽመን ብንገኝ እንኳ ከጽድቅ ተለይተን እንኮነንም፤ ስለ ኃጢአታችን በተለያዩ ቅጣቶች እንገሠዳለን እንጂ።” (የተቀበረ መክሊት፡ 78 189)

➤ እነዚህ ሁሉ የቅጣት ምትክነት ንድፈ ሃሳብ (Penal Substitution Theory) አስተሳሰብ ውጤቶች ናቸው። መብት የሚለውም የሕግ ነክ እይታቸው ነጻብራቅና ውጤት ነው። ይህንም እዚህ ላይ መነካካት እንዲያሆንብን ወደፊት በቦታው ላይ በሚገባ እናየዋለን።

⊙ “የወይን ግንድ ቅርንጫፍ ፍሬን የሚያፈራው ከመጨነቅ፣ ከመሞከር የተነሣ እንዳልሆነ ይታወቃል። ከግንዱ ከሚገኘው መግባት የተነሣ ለቅርንጫፉ የዕድገቱ የጥንካሬውና ፍሬን የማፍራቱ እንቅስቃሴ ሁሉ ያለ መጨነቅ የሚሠራ ባሕርያዊ ክንውን ይሆናል። . . . ሌሎች ክፍሎች ደግሞ አባሎቻቸው የወይን ፍሬን ማፍራት ይችላሉ። ዘንድ ጥብቅ የቅድስና ድንጋጌዎችን በሥራ ላይ ማዋል አስፈላጊ እንደ ሆነ ያስተምራሉ። ድንጋጌዎቻቸው በከባድ ቅጣት የታጀቡ ስለሆነ ሕግ ተላላፊዎችን በመቅጣት “የወይን ፍሬን” እንዲያፈሩ ለማስደረግ እንደሚቻል የሚያምኑ ይመስላሉ።” (ሠራ ቁ. 11፣ ገጽ 17)

⊙ “እርሱን ለማስደሰት የምታደርጉትን ሁሉ ሊቀበል የሚችልበትን መንገድ ባለማወቃችሁ አልተቀበለውም እንጂ ከፍቅሩ የተነሣ የምታደርጉት ሁሉ ከሰው ዐቅም በላይ ነው። ስለዚህም ያደረጋችሁትን ሁሉ ያልተቀበለበትንና እንዲያውም የተጸየፈበትን ምክንያት ልታውቁት ይገባል። እርሱን ያስደስትልናል ብላችሁ ብዙ ነገር የሠራችሁበት ባሕርይ ከእግዚአብሔር ጋር የተጣላ አጻጻፍ ባሕርይ ነው፣ ኃጢአተኛ ባሕርይ ነው፣ የረከሰ ባሕርይ ነው። ከዚህ የተነሣ ሥጋ የለበሰ ሁሉ ሕግን በመሥራት በእግዚአብሔር ፊት አይጸድቅም ተባለ። እናንተ በሕግ የታዘዘውን ሁሉ በማድረግ ፈጽመናል፤ እንዲያውም በሕግ ከታዘዘው በላይ በመሥራት “ትሩፋትን” አበርክተናልና አንጸድቃለን ብላችሁ ስትጠባበቁ፣ ሕግን በመሥራት ሥጋ የለበሰ ሁሉ በእግዚአብሔር ፊት አይጸድቅም በማለት የእግዚአብሔር ቃል መንገዱን ዘግቶባችኋል። ምክንያቱ ግልጽ ነው። ሥጋ የለበሰ ሁላቸው በኃጢአት ከተበከለው ከአጻጻፍና ከሔዋን ከሥጋቸውና ከባሕርያቸው ተከፍለው የተወለዱ በመሆናቸው ነው። መዝ. 51፡5 ሕግን ጠበቅን ትሩፋትንም ሠራን የሚለበት ጠቅላላው አቋማቸው ረክቧል ማለት ነው። አሁንም ሊሳይደስ ከእግር ሜማ አንሥቶ እስከ ራስ ድረስ ጤና የለውም፣ ጎበቂሏልና ይለዋል። ሊሳ. 1፡5-6 በኢየሱስ መጽሐፍም “ከርኩስ ነገር ንጹሕን ሊያወጣ ማን ይችላል?” ሲል ከጠየቀ በኋላ “እንድ እንኳ የሚችል የለም” በማለት ራሱ መልስ ይሰጣል። ሊዮ. 14፡4 ከሔዋን የተወለደውን ሰው እግዚአብሔር እንዲሁ በጸጋው ካላጸደቀው በስተቀር በጥረቱ ራሱን ጻድቅ ሊያደርግና እግዚአብሔርን በጽድቁ ሊያስደስተው እንደሚችል የታወቀ ሆኗል። እስከ በግብረ ሐዋርያት ምዕራፍ 10 እና 11 የቆርኔሊዎስን ታሪክ እናንብብና መልእክቱን እናስተውለው። ቆርኔሊዎስ በጎ ሰው ነበር። በራሱ ጥረት ጽድቅን ያደርግ ነበር። . . . ይህ ሁሉ መልካም ጥረት ቢሆንም ቆርኔሊዎስና ቤተሰቦቹን አላጻናቸውም። እግዚአብሔር ያዘጋጀውን የመጻኛ መንገድ የሚጠቁማቸው ሰው ያስፈልጋቸው ነበር። . . . ” (ሠራ ቁ. 10 ገጽ 7-8)

እነዚህ ትምርቶቻቸው በብዙ ስህተቶች የተመሉ ናቸው። ይህንም በቦታው ላይ በሚገባ እናየዋለን።

⊙ “የጸደቀ ተክል ለመጽደቁ ማረጋገጫ የሚሆነውን የእምነቱን ፍሬ ፈጥኖም ሆነ ዘግይቶ ማፍራቱ በአብዛኛው በይሆዋ እንደ ተወሰነ እንደ ተፈጥሮ ሥርዓት ሕጋዊነት ሊወሰድ ይችላል።” (ሠራ ቁ. 6 ገጽ 8)

➤ መልካም ምግባር ያለ ምንም ድካምና የሰው ጥረት በራሱ ጊዜ በግድ ይመጣል ለማለት ነው። ይህም ክርስቲያኖች መንፈሳዊ ተጋድሎና ምግባር ትሩፋት አያስፈልጋቸውም የሚል የስህተት ትምህርት ነው።

⊙ “ላውሎስም ጺጋና ሕግ እርስ በርስ ተቃራኒ እንደሆኑ ገልጿል። . . . ያዕቆብስ ቢሆን “ሥራ፣ (ምግባር) እያለ የጠራው ምግባር ኦሪትን ነው ቢባል መልሱ አይደለም ነው። ፍቅር፣ ቸርነት፣ በጎነት፣ በሐዲስ ላይ የበቀለው የሕያው እምነት ፍሬዎች ናቸው እንጂ ከዐሠርቱ ትእዛዛት መካከል አይደሉም። . . . በሥራ-ጽጌ ጸጸድቃለሁ ባዩን የእፍ ክርስቲያን ሕይወት የመንፈስ ፍሬ ምክንት ያጠቃዋል።” (ሠራ ቁ. 8፣ ገጽ 20)

> ዐሠርቱ ትእዛዛትን የሠራቸውና ለእኛ የሕይወት መመሪያ ይሆኑን ዘንድ የሰጠን እኮ እግዚአብሔር እንጂ ሰይጣን አይደለም፡፡ ጓላም በሐዲስ ኪዳን እነዚያት ትእዛዛት "እንሰ እስክሙ - እኔ ግን እሳችኋለሁ" አያለ ያጸናቸው ራሱ ባለቤቱ ኢየሱስ ክርስቶስ ነው፡፡ ተሐድሶዎች ለእርሳትና ለዐሠርቱ ትእዛዛት ያላቸው ከባድ ጥላቻ የእነ መርቅያንና የእነ ማኒ አርቆ ነው፡፡ የጌታችን ሕግጋትና ትእዛዛት ፍቅር እንጂ ሽክም ወይም ቀንበር አይደለም፡፡ ቅዱስ መጽሐፍ "ትእዛዛቱን ልንጠብቅ የእግዚአብሔር ፍቅር ይህ ነው" በማለት ትእዛዛት እግዚአብሔርና ፍቅረ እግዚአብሔር የሚቃረኑ ሳይሆኑ የሚዋሐዱ መሆናቸውን ይነግረናል፡፡ 1 ዮሐ. 5:3 እስቀድሞ ትእዛዛቱን የሰጠውም፡ ጓላ ሰው ሆኖ ያጸናቸውም ራሱ እግዚአብሔር ነው፡፡ ይህ ትእዛዛት እግዚአብሔርን አከፋፍቶና ጥላሽት ቀብቶ በተለይም ነገረ ኦሪትን አስጸይፎ ማሳየት የግናብቲታችና የመነፍትን እርሻ ነው፡፡

Ⓢ "እንደዚህ ያለ ጥልቅና አስደናቂ ምስጢርን ይዞ በቅዱሳት መጻሕፍት ምስክርነት ላይ የተመሠረተው መሠረተ እምነታችን በተረት መጻሕፍት በመቀበሉ ድንገት በፍጡራን ይገኛል የሚለው ሊመጽሐፍ ቅዱሳዊ አስተምህሮ እንደ እንጉዳይ በቅሎ ይታያል፡፡" (ሥራ ቁ. 19፣ ገጽ 1)

> የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የመዳን ትምህርት "ድንገት በፍጡራን ይገኛል" አይልም፤ ይህን እንደምትል አስመስለው የሚያቀርቡት ያው እንደ ልማዳቸው የሐሰት ክስ ነው፡፡ የኦርቶዶክሳዊት ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የመዳን ትምህርት ምንጭም መጽሐፍ ቅዱስ መሆኑን፤ በዚህም ላይ አስተምህሮዋ በሐዋርያትና ከእነርሱ በወረሰ በአብው ሊቃውንት ትምህርት ላይ የተመሠረተ እንጂ ተሐድሶዎች እንደሚሉት በተረት መጻሕፍት ላይ የተመሠረተ አለመሆኑን ማሳየት የዚህ መጽሐፍ ዋና ዓላማ ስለሆነ በጉዳዮቹ ላይ በሰፊና በጥልቀት ቦታው እናየዋለን፡፡

Ⓢ "ወንጌላዊው መዳንን የሚፈልግ ሰው ወደ ቅድስት ሀገር ይሐድና የታሪክ ቦታዎችን ይጎብኝ ወይም ወርቅና ብር ይከፈልና ይግዛ፤ ወይም ሰባት ዓመት በራሱ ይቁምና ይጸልይ፤ ወይም በአንዱ በረሀው ውስጥ ገብቶ በረሃብና በጥም ራሱን ይግደል አላለም፡፡ እንደዚህም ባለ መንገድ የሰው ነፍስ ልትድን ብትችል ኖሮ ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስ የሰው ተለዋጭ ሆኖ ይሞት ዘንድ ባሳስፈለገን ነበር፡፡ አሁንም የሰው ድርሻ ሆኖ የቀረበው በተፈጸመው የእግዚአብሔር ሥራ ማመን ብቻ ነበረ፡፡ ቃሉን የሚሰማ ሰው ራሱን ለማዳን ከእንግዲህ ወዲያ የሚሠራው ግዳጅ እንደ ወደቀብት ሆኖ አይሰማውም፡፡ በኃጢአት ምክንያት ባንተ ላይ ሊያርፍ የነበረው የእግዚአብሔር ፍርድ ባንተ ላይ ማረፉና መፈጸሙ ቀረና ቤዛ ሆኖ በተሰጠህ በእግዚአብሔር ልጅ ላይ ዐረፈ፡፡" (ሥራ ቁ. 7፣ ገጽ 20-21)

> ይህ ደግሞ ለመዳን እያንዳንዱ ሰው ማድረግ የሚገባውን ነገር እግዚአብሔር ካደረገልን የማዳን ሥራ ጋር አምታትቶ በማቅረብ በዚህ ተጠግቶ በጸጋው ብቻ ስለ ዳንኩ መንፈሳዊ ተጋድሎ አያስፈለገንም፤ የፈለግሁትን ኃጢአት እንዳሻኝ ልሠራ እችላለሁ ለማለት ነው፡፡ በዚያውም ላይ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክሳዊት ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን - መዳን የሚፈልግ ሰው የታሪክ ቦታዎችን በመጎብኘት ወይም ወርቅና ብር ከፍሎ በመግዛት ነው የምትል ለማስመሰል የቀረበ ማስመሰል ነው፡፡ ስለዚህ አባባላቸው በሐሰት በስህተት የተመላ ነው፡፡ ኦርቶዶክሳዊት ቤተ ክርስቲያን ስለ መዳን የምታስተምረውን ትምህርት በቦታው ላይ ስለምንደርስበት ይቆያን፡፡

"መልካም ሥራ ለመዳን ምንም ድርሻ የለውም" በሚል ርእስ ሥር በሰፊው ሲያትቱ ደግሞ እንዲህ ብለዋል፡-

Ⓢ "የእግዚአብሔርን ቃል ስናነብ መዳን በእግዚአብሔር ጸጋ፣ በእምነት ነው" የሚለውን የማያወላውል እውነት እናገኛለን፡፡ ... መልካም ሥራ ለማዳን ምንም ድርሻ የለው ከሆነ የማደርገው በጎ ሥራ ሁሉ ትርጉምና ዋጋ የለውም ማለት ነው? ደግሞም በኢየሱስ ክርስቶስ እስካሁን ድረስ የፈለግሁትን ኃጢአት ብሠራ አልጠየቅምን? ለሚሉ ጥያቄዎች መልስ መስጠት ያስፈልጋል፡፡ ... ሰው በኢየሱስ ክርስቶስ ቤዛነት አምኖ ለመዳን ለምን ይወስናል? ኃጢአትን ስለሚጠላና በኃጢአት ምክንያት የሚመጣውን ዘላለማዊ ሞት ስለሚፈራ አይደለም? ... የኃጢአት ፍቅር በልቡ ካለና መዘዙንም ካፈፈ በኢየሱስ ክርስቶስ ቤዛነት አምኖ መዳንን በልቡ አልፈለገም

ማለት ነው። በኢየሱስ ክርስቶስ “አመንኩ” ማለቱ ውሸት መሆኑ እያጠራጥርም፡፡ . . . በኢየሱስ ክርስቶስ አምኜ ከኃጢአት ድኖለሁ ብሎ የመሰከረው ክርስቲያን አሁን እየኖረ ያለው ለኃጢአት በሞተና በተቀበረ አሮጌ እኔነትና፡ ትንሣኤ እግኝቶም ለጽድቅና ለቅድስና ሕያው በሆነ አዲስ እኔነት ነው፤ የሞተና የተቀበረ በድን ኃጢአትን ሊሠራ አይችልም፡፡ ሆኖም ገና ኃጢአትን የሚወድድና በመሥራቱም የሚጸና ከሆነ በስሜቱ ያመነ መሰለው እንጂ አላመነም፡፡” (ሞሪ ቁ. 17፡ ገጽ 30-32)

እንዲህ ካሉ በኋላ (የሞተና የተቀበረ በድን ኃጢአትን ሊሠራ አይችልም፡፡ ሆኖም ገና ኃጢአትን የሚወድድና በመሥራቱም የሚጸና ከሆነ በስሜቱ ያመነ መሰለው እንጂ አላመነም ካሉ በኋላ) ደግሞ የሚከተለውን ብለዋል፡-

© “ምንም እንኳ ክርስቲያን ቢሆንም አሮጌው ሰው ከእርሱ ጋር አለና አሮጌው ፍጥረት ደግሞ እግዚአብሔርን ከማስደሰት ይልቅ ኃጢአትን ቢሠራ ይመርጣል፡፡ ሰይጣን አማኝን የሚገናኝበት ቦታ ደግሞ አሮጌው ፍጥረት ላይ ነው፡፡ አሮጌውን ተፈጥሮ በመጠቀምም ሰይጣን ሰውየውን አሳስቶ ኃጢአት በማሠራት ድል የማድረግ አጋጣሚ ሊያገኝ ይችላል፡፡” (መግረ ጽድቅ፡ ጥቅምት 1991 ዓ.ም.፡ ገጽ 43)

➤ እነዚህ ሁለት አባባሎች እርስ በርሳቸው የሚቃረኑ ናቸው፡፡ በአንድ በኩል “ያመነ ሰው የሚኖረው በሞተና ኃጢአት በግዴራ በድን ሰውነት ነው፤ በእውነት ያመነ ከሆነ ኃጢአትን አይሠራም፤ ኃጢአትን የሚሠራ ከሆነ ደግሞ በእውነት አላመነም ማለት ነው” ብለውን ነበር፡፡ ይህን ካሉ በኋላ እንደገና መልሰው “አሮጌውን ተፈጥሮ በመጠቀምም ሰይጣን ሰውየውን አሳስቶ ኃጢአት በማሠራት ድል የማድረግ አጋጣሚ ሊያገኝ ይችላል” አሉ፡፡ ሰውዬው ከሞተና ከተቀበረ አሮጌው ሰውነት ከየት ይገኛል? ሰው ሰራሽ ትምህርት እንዲህ ነው፡ በአንድ በኩል ሲይዙት በሌላ በኩል ያመልጣል፡፡ ይህ ሁሉ የፈጠራ ድርድራና ሐተታ ሰው አንዴ ከዳነና ሁሉም ነገር ካለቀ፤ ለምን በኃጢአት ይፈትናል? ለሚለው መልስ ለመስጠት የተደረገ ሙከራ ነው፡፡ ቀጥተኛውን መጽሐፍ ቅዱሳዊውንና የእውነተኛ አባቶቻችንን ትምህርት ቢያውቁትና ቢያምኑት ኖሮ ከዚህ ሁሉ መንገዳገድ ነጻ ያወጣቸው ነበር፡፡ አሁንም የራሳቸው እልክኛ ልቡና ካላገዳቸው በስተቀር እድሉ አላቸው፡፡

© “ጥምቀት ወደ መንግሥተ ሰማያት ከመግባት ጋር አንዳች ግንኙነት የለውም፡፡” (መግረ ጽድቅ፡ ጥቅምት 1991 ዓ.ም. ገጽ 88)

© “ሐዋርያው ሳውሎስ ከጌታ ከተገናኘ በኋላ በአጋጣሚ ከመጠመቁ በፊት ሞቶ ቢሆን እንኳን ገነት ይገባ ነበር፡፡ . . . ጥምቀት ከኃላም አኳያ ሊኖረን ከሚገባው ውጫዊ ስፍራ ጋር የተያያዘ ጉዳይ ነው፡፡” (መግረ ጽድቅ፡ ጥቅምት 1991 ዓ.ም. ገጽ 93)

እንደዚሁም የኦርቶዶክሳዊት ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን አስተምህሮ ተለውጦ እነርሱ በሚሉት አዲስ ትምህርት ይተካ ዘንድ በተለያዩ መጻሕፍቶቻቸው አበክረው ይናገራሉ፡፡ ለአብነትም “የለውጥ ያለህ!!!” የተባለው መጽሐፋቸው የቤተ ክርስቲያኒቱ አስተምህሮ ወደ ፕሮቴስታንታዊነት ይለወጥ ዘንድ የሚጣራና የሚጮኽ መጽሐፍ ነው፡፡ መጽሐፉ በራሱ ሥልጣን እንዲህ ሲል ይደመድማል፡-

© “. . . የኢትቢክ ለውጥ የሚያስፈልጋት በመሆኑ ላይ ክርክር አይኖርም፡፡ . . . በቤተ ክርስቲያን መንፈሳዊ ለውጥ ለማምጣት ሲፈለግ ከሁሉ ነገር በፊት ቅድሚያ ሊሰጠው የሚገባው አስተምህሮው ነው፡፡” (የለውጥ ያለህ!!! ፡ ገጽ 153)

© “. . . ስለዚህ አስተምህሮአዊ ለውጥ ከሁሉ በፊት ቅድሚያ ሊሰጠው ይገባል፡፡” (የለውጥ ያለህ!!! ፡ ገጽ 154)

ይህ የተሐድሶዎች ዘመቻም ፕሮቴስታንቶች ከአዝማችቻቸው ጋር ሆነው ከብዙ ጊዜያት በፊት ያዘጋጁትና ያቀናበሩት፤ አሁንም እየመሩት ያሉት እነርሱው (ፕሮቴስታንቶች) መሆናቸውን ራሳቸው የሚናገሩት የአደባባይ ምሥጢር ነው፡፡ የተሐድሶው ዘመቻ በኢ/አ/ተ/ቤ/ክ ውስጥ እየተካሄደ መሆኑን ራሳቸው ፕሮቴስታንቶቹም እየመሰከሩ ይገኛሉ፡፡ ለአብነት ያህልም “ከሌሊቱ

ሰንት ሰዓት ነው? በሚል ርእስ የሙሉ ወንጌል ተከታይ በሆነው በቀለ ወልደ ኪዳን በተባለው ግለሰብ በ2003 ዓ. ም. የተዘጋጀውና “በሙሉ ወንጌል አማኞች ቤ/ክ” የታተመው መጽሐፍ ገጽ 112-113 ላይ እንዲህ ይላል:-

በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ውስጥ እየተቀጣጠለ ያለው የተሐድሶ እንቅስቃሴ ሌላው የሚጠቀስ ጉዳይ ነው። በከተማም ሆነ በገጠር ያልነካካው ደብር የለም። በቤተ ክርስቲያኒቱ የውስጥ ሰዎች በየዓመቱ በቁጥር ጥቂት የማይባሉ መጻሕፍት ይታተማሉ። ... ይህ ሠነድ የብዙዎች ሠነድ እየሆነ ነው። በቅርቡ ሠነድም ምላሹም አገር አቀፋዊ ሳይሆኑ እንደማይቀሩ ነው እኔ የማምነው። እንቅስቃሴው ከጀመረ 20 ዓመት አልፎታል። ከውስጥ የጸረ ተሐድሶ (Counter Reformation) እንቅስቃሴ ... ቢፈታተነውም እንቅስቃሴው ግን እስከ አሁን ድረስ ጋብ የማለት አዝማሚያ አይታይበትም። ... ‘ምናልባት ሌላ ማንኛውን ያለብኝ ነገር ብዙ አገልጋዮች እየተዘጋጁ የመሆናቸው ነገር ነው። እነዚህ አገልጋዮች በአብዛኛው ገና ያልተገለጹ ናቸው። በአብዛኛው ሕዝብ ክርስቲያን ዘንድ ገና አይታወቁም ማለቱ ነው። ቁጥራቸውም ከጊዜ ወደ ጊዜ እየሠጠረ በመምጣት ላይ ነው። ... (ከሌሊቱ ሰንት ሰዓት ነው?፣ በቀለ ወልደ ኪዳን፣ 2003 ዓ. ም.፣ ገጽ 112-113)

እንግዲህ ብዙ ጥቅሶችን ከተለያዩ ምንጮቻቸው የወሰድነው ከዚህ በኋላ በመጽሐፍ ቅዱስ እና በአብዛኛው ሊቃውንት ትምህርት የምንመዝነው አስተምህሮቸው እነርሱው በትክክል ደግመው ደጋግመው የሚናገሩትና የሚያስተምሩት አቋማቸው መሆኑ ግንዛቤ ውስጥ እንዲገባ ነው።

በመዳን ትምህርታቸው ውስጥ ያሉት ዋና ዋና ነጥቦች ሲጠቃለሉ የሚከተሉት ናቸው፡-

1. የጌታችንና የመድኃኒታችን የኢየሱስ ክርስቶስን አዳኝነትና የማዳን ሥራውን በምልዓት ሳይሆን በጥበት፣ ከብሥራት ከፅንሰትና ከልደት ጀምሮ መላውን ሥጋዊውን ሳይሆን የዕለተ ዓርቡን ብቻ ነጥለው ይወስዳሉ። በኦርቶዶክሳዊ አስተምህሮ ግን የጌታችን አዳኝነት ዕለተ ዓርብ ላይ ብቻ የተወሰነና የተገደበ ሳይሆን መላው ሥጋዊው - ከፅንሰቱ እስከ ዕርገቱ - ለመዳናችን አስፈላጊ ነበር።
2. እነርሱ ድኗል የሚሉት ሰው መንግሥት ሰማያት ስለ መግባቱ ሙሉ በሙሉ እርግጠኞች ነን ብለው ይፎክራሉ። ኦርቶዶክሳውያንን ሲነቅፉ “ድነሃልን?” ተብለው ሲጠቁም ‘እንዴት ብዬ’ ከመሞቱ በፊት መዳኔን በምን ላረጋግጥ እችላለሁ? ብለው ጥያቄውን በጥያቄ ይመልሳሉ” የሚሉትም ለዚህ ነው። ይህም በእያንዳንዱ ሰው የመዳን ሂደት ውስጥ ያሉትን መሠረታዊ ነገሮች ለይቶ ካለመረዳትና ከማደባለቅ የመጣ ስህተት በመሆኑ በቦታው ላይ በሰፋት እንመለከተዋለን።
3. ሰው በኢየሱስ ክርስቶስ ሲያምን ወዲያውኑ ስለሚድን ከዚያ በኋላ ኃጢአት ቢሠራ አይፈረድበትም፤ አይጠየቅበትም ይላሉ። “ኢየሱስ ክርስቶስ በመስቀል ላይ የተሰቀለውና የተቀበለው ሥቃይና የሞተው ሞት የእኔን ኃጢአት ዕዳ ለመክፈል ስለሆነ እኔም ይህንኑ አምኜ በመቀበሌ ዛሬ ባመንኩበት ቅጽበት ድኛለሁ። ከእንግዲህ ወዲህ እኔ በኃጢአቱ አልጠየቅም” ይላሉ። ይህንኑ በማጠናከርም፡- “አማኞች ሆነን ኃጢአት ብንሠራ የእግዚአብሔር ልጆች እንድንሆን የተሰጠንን መብት ይቀይረዋል ወይ? ... ከእግዚአብሔር ጋር ያለን ግንኙነትና ያገኘነው ቢዛነት እስከ ዘላለም በማረጋገጫ የታተመ ነው። የእግዚአብሔር ልጆች ሆናል። ይህም ዝምድና አይኸርም” ይላሉ። (መግረ ጽድቅ፣ ገጽ 60) በዚህም ሰው አመንኬ ካለ በኋላ የፈለገውን ኃጢአት ቢሠራ በእግዚአብሔር ዘንድ አያስጠይቀውም፤ ፍርድና ቅጣትም አያመጣበትም በማለት ሰዎችን የሐሰት ትምህርት በማስተማር ወደ ኃጢአት እንዲገፋፉና ኃጢአትን ለመታገል መንፈሳዊ ኃይላቸው እንዲደክም ለማድረግ የዲያብሎስ ሠራተኞች ሆነው ያገለግላሉ። በዚህም የክርስትናን ሃላግ በግልጽ እየተቃወሙ ለአስታቸው ለዲያብሎስ የውስጥ እርበኞች ሆነው ይሠራሉ።

4. መዳን የሚገኘው በእምነት ብቻ፡ (ያለ ጥምቀት፤ ያለ ቅዱስ ሥጋውና ክቡር ደሙ፡ . . . ያለ መንፈሳዊ ምግባር) ነው ይላሉ፡፡ ምሥጢራት ቤተ ክርስቲያን (ምሥጢረ ጥምቀት፤ ምሥጢረ ሜርን እና ምሥጢረ ቁርባን) ለመዳን ምንም አስፈላጊነት የላቸውም ይላሉ፡፡

5. ክርስቲያናዊ ተጋድሎና መልካም ሥራ ለመዳን ምንም ድርሻ የላቸውም ይላሉ፡፡

በሌላ በኩል ደግሞ ኦርቶዶክሳዊት ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያንን ስለ መዳን የማትለውንና የማታምነውን እንደምትል እያስመሰሉ በነቀፋና በዘለፋ ከሚናገሯቸው ነጥቦች መካከል ደግሞ ዋና ዋናዎቹ የሚከተሉት ናቸው፡-

1. ኦርቶዶክሳዊት ቤተ ክርስቲያን የኢየሱስ ክርስቶስን አዳኝነት ትታ በእርሱ ምትክ ፍጡራንን እዳኝ አድርጋ እንደምታምን አስመስለው ማትረባቸው፡-

© “በሰማይና በምድር ካሉ ገዡዛንና ሕያዋን ፍጥረታት ሁሉ ለሰው ተለዋጭ (ቢዛ) የሚሆንለት ሊገኝ እንዳልቻለ፡ . . . በእግዚአብሔር ቸርነት የተሰማቸውን የኢየሱስ ክርስቶስ ቤዛነት ሳይቀበሉ በምኑም በምኑም ለመዳን ያሳለፉትን ጊዜ ርዝመት ሲያሰሉት አዘኑ፡፡ በመጨረሻም እጃቸውን ለጌታ ሰጡ፡፡” (ሠራ ቁ. 13፤ ገጽ 2)

ይህ ደጋግመው የሚናገሩትና በመደጋገም እውነት የሆነ እንዲመስል ለማድረግ በየቦታው እስኪሰለች ድረስ የሚመላለሱት የማታለያ ፕሮፓጋንዳ ነው፡፡ ለአብነትም በሠራ ቁ. 19፤ ገጽ 1 “እንደዚህ ያለ ጥልቅና አስደናቂ ምስጢርን ይዞ በቅዱሳት መጻሕፍት ምስክርነት ላይ የተመሠረተው መሠረተ እምነታችን በተረት መጻሕፍት በመቀበሩ ድኅነት በፍጡራን ይገኛል የሚለው ሊመጽሐፍ ቅዱሳዊ አስተምህሮ እንደ እንጉዳይ በቅሎ ይታያል” ብለዋል፡፡ ይህ የለየለት ውሸትና የሰም ማጥፋት ዘመቻ መሆኑ ግልጽ ነው፡፡ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን አዳኝ ማን እንደ ሆነ በመጽሐፍ ቅዱስ የተገለጠውን እውነት ሳትጨምርና ሳትቀንስ አክብራ የያዘችና የምትጠብቅ ናት፡፡ ሆኖም አለፍ አለፍ እያሉ ሥጋና ደም ካቀበላቸው አስተሳሰብ ጋር የሚሰማማቸውን ጥቂት ጥቅሶችን ብቻ ዘገን ዘገን አድርገው እነዚያን በቅል ውስጥ እንዳሉ ጥቂት ባቂዎች እያንኳኑ እንደሚረብሹት እንደ እነርሱ ስላልሆኑት “ፌክቲን ቀማኝ” እንደ ተባለው የራሳቸውን ክህደት ለመሸፈን እርሷን ያልሆነ መልክ ለመስጠት መሞከራቸው የአጥፊዎች ጠባይ ስለሆነ አይገርመንም፡፡ የኦርቶዶክሳዊት ቤተ ክርስቲያንን የመዳን ትምህርቷን በቦታው እናየዋለን፡፡

2. ክርስቲያናዊ መልካም ሥራንና መንፈሳዊ ተጋድሎን ከመዳን ጋር አምታትተውና አዘበራርቀው ያቀርቡታል፡፡ ለአብነትም፡-

© “ወንጌላዊው መዳንን የሚፈልግ ሰው ወደ ቅድስት ሀገር ይሔድና የታሪክ ቦታዎችን ይጎብኝ ወይም ወርቅና ብር ይከፈልና ይግዛ ወይም ሰባት ዓመት ዘራሱ ይቀምና ይጸልይ፤ ወይም በአንዱ በረሀው ውስጥ ገብቶ በረሃብና በጥም ራሱን ይግዳል አላለም፡፡ እንደዚህም ባለ መንገድ የሰው ነፍስ ልትድን ብትችል ኖሮ ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስ የሰው ተለዋጭ ሆኖ ይሞት ዘንድ ባላስፈለገን ነበር፡፡ አሁንም የሰው ድርሻ ሆኖ የቀረበው በተፈጸመው የእግዚአብሔር ሥራ ማመን ብቻ ነበረ፡፡ ቃሉን የሚሰማ ሰው ራሱን ለማዳን ከእንግዲህ ወዲያ የሚሠራው ግዳጅ እንደ ወደቀበት ሆኖ አይሰማውም፡፡” (ሠራ ቁ. 7፤ ገጽ 20-21)

ይህም ኦርቶዶክሳዊት ቤተ ክርስቲያን መዳን የሚገኘው ወደ ቅድስት ሀገር በመሄድ ወይም የታሪክ ቦታዎችን በመጎብኘት ነው የምትል ለማስመሰል ነው፡፡ ወይም ደግሞ መዳን ወርቅና ብር በመክፈል ይግዛል፤ ወይም በጸምና በጸሎት ብቻ ወይም በበረሀው ውስጥ ገብቶ በመጋደል ብቻ ይገኛል የምትል ለማስመሰል የቀረበ ነው፡፡

3. ቦታውን የት እንደሆነ ባይነግሩንም “በአንዳንድ ቦታ ይህን ወንጌል በማናናቅ የሰውን ነፍስ ለማዳን የሚከፈለው፣ ከገመን ዋጋ ያነሰ እንደ ሆነ በማስመሰል በእልህ እየተሰበከ ነው” ብለዋል። እንግዲህ ይህ ማለት መዳን የተገኘው እነርሱ እንዳሉት ከገመን ዋጋ ባነሰ መሆኑን የሚሰብከው ማን ነው? የሚሰበከው የት ነው?
4. በክርስቶስ ያመነ ክርስቲያን የሚያደርጋቸውን ምግባረ ወንጌል በሕገ ኦሪት ከታዘዘው ድርጊት ጋር እያደበላለቁና እያምታቱ ማቅረብ፡

Ⓢ “ጳውሎስም ጸጋና ሕግ እርስ በርስ ተቃራኒ እንደ ሆኑ ገልጿል። . . . ያዕቆብስ ቢሆን “ሥራ፣ (ምግባር) እያለ የጠራው ምግባረ ኦሪትን ነው ቢባል መልሱ አይደለም ነው። ፍቅር፣ ቸርነት፣ በጎነት፣ በሐዲስ ላይ የበቀለው የሕያው እምነት ፍሬዎች ናቸው እንጂ ከዐሠርቱ ትእዛዛት መካከል አይደለም።”

በመጀመሪያ ዐሠርቱ ትእዛዛትን የሠራቸው እግዚአብሔር እንጂ ሰይጣን አይደለም። በኦሪቱ በሙሴ አማካይነት አሥሩን ትእዛዛት ለሕዝቡ የሰጣቸው ራሱ እግዚአብሔር ነው። በሐዲስ ኪዳንም እነዚያን ትእዛዛት አልሻራቸውም፤ ይልቁንም “ለማእከሙ ዘተብህላ ለቀደምትከሙ፣ አንስ እብልከሙ - ለቀደሙት የተባለውን ሰምታችኋል፤ እኔ ግን አሁን እንዲህ እላችኋለሁ” እያለ ሕግጋቱን የበለጠ ፍጹማን አደረጋቸው እንጂ አልሻራቸውም። በኦሪቱ “አትግደል” ብቻ የነበረውን በሐዲሱ ወደ መግደል የሚያደርሰውን መንስዔ ከሥሩ በመቁረጥ “አትቆጣ” በሚል ፍጹም አደረገው። ያ ድርጊታዊ ነበር፤ ይህ ግን ሕሊናዊም ጭምር ነው። በኦሪቱ “አታመንዝር” ብቻ ነበር፤ በሐዲሱ ግን “አትመኝ” በማለት የበለጠ ፍጹም አደረገው። በዚያ የተከለከለው ድርጊቱ ሲሆን አሁን ግን ሐልዮውንም (ሃሳቡን) ጭምር ከለከለ። ይህም ጌታችን የመጣው ሥጋችንን ብቻ ለመቀደስ ሳይሆን መንፈሳችንንም ለመቀደስና የእርሱ ቤተ መቅደስ ለማድረግ ስለሆነ ነው። “እኔ ሕግንና ነቢያትን ለመሻር የመጣሁ አይምሰላችሁ፤ ልፈጽም እንጂ ለመሻር አልመጣሁም” ያለው ለዚህ ነው። ማቴ. 5:17

ሆኖም ግን ሰው የሚድነው በሕገ ኦሪት በሳልሆነ አካላዊ ቃል ሰው ሆነ። ቅዱስ ጳውሎስ “ከሥጋ የተነሣ ስለ ደከመ ለሕግ ያልተቻለውን፣ እግዚአብሔር የዛሬ ልጄን በኃጢአተኛ ሥጋ ምሳሌ በኃጢአትም ምክንያት ልኮ አድርጓልና፤ እንደ መንፈስ ፈቃድ እንጂ እንደ ሥጋ ፈቃድ በማንመላለስ በእኛ የሕግ ትእዛዝ ይፈጸም ዘንድ ኃጢአትን በሥጋ ኩነት” በማለት የገለጸው ይህን ነው። ሮሜ 8:3-4 “የሚያምኑ ሁሉ ይጽድቁ ዘንድ ክርስቶስ የሕግ ፍጻሜ ነውና” የተባለውም ለዚህ ነው። ሮሜ 10:4

እንግዲህ ይህ የተሐድሶዎች በብሉይ ኪዳን ዘመን የተሰጠውን ሕጉንና ትእዛዛቱን መጥላትና መጸየፍ ከግናስቲከኛ የወረሱት እርሾ ነው። ከላይ መጋትው በሚለው ክፍል ላይ እንደ ተመለከትነው ግናስቲከኛ እነ መርቅያንና እነ ማኒ ሕገ ኦሪትን እና እርሷን ሠርቷል የሚሉትን አምላክ አምርረው ይጠሉና ይጸዩ ነበር። የብሉይ ኪዳንን አምላክ ጨካኝና ምሕረት የማያውቅ ክፉ አምላክ፣ በሐዲስ ኪዳን ደግሞ ደግ አምላክ ብለው ምንታዌን (የሁለት አምላክ ትምህርት) ያስተምሩ ነበርና የዚያ ነጸብራቅ ነው።

ግዚያውም ላይ ፍቅር፣ ቸርነት፣ በጎነት፣ በሐዲስ ላይ የበቀለው የሕያው እምነት ፍሬዎች ናቸው እንጂ ከዐሠርቱ ትእዛዛት መካከል አይደለም” በማለት ዐሠርቱ ትእዛዛትን ከፍቅር የተለዩና ከጭካኔ የመጡ አስመስለው አቅርበዋቸዋል። ይህም በውስጣቸው ያለው ግናስቲካዊ አስተሳሰብ ያመጣው ነው። ተሐድሶዎች ሆይ፤ የዐሠርቱ ትእዛዛት መሠረታቸው ፍቅር መሆኑን ጌታችን የተናገረውን አልሰማችሁምን? መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ እንደ እነርሱ ያለ አንድ ሕግ አዋቂ ነኝ ባይ ሊፈትነው “መምህር ሆይ፣ ከሕግ ማናቸዬ ትእዛዝ ታላቅ ናት?” ብሎ በጠየቀው ጊዜ የመሰለለትን መልስ እንሰማ፡- “ኢየሱስም እንዲህ አለው፡ ጌታ አምላክህን በፍጹም ልብህ በፍጹም

ነፍሱም በፍጹም አሳብህም ውደድ። ታላቂቴና ፊተኛይቱ ትእዛዝ ይህች ናት። ሁለተኛይቱም ይህችን ትመሰላለች፤ እርሷም፡- ባልንጀራህን እንደ ነፍሱ ውደድ የምትለው ናት። በእነዚህ በሁለቱ ትእዛዛት ሕጉም ሁሉ ነቢያትም ተሰቅለዋል።” ማቴ. 22:36-40 ታዲያ የዐሥሩ ትእዛዛት መነሻቸውም መድረሻቸውም ፍቅር ነው እንጂ ከፍቅር ውጭ አይደሉም። ትእዛዛት እግዚአብሔር ፍቅር እንጂ ሽክም ወይም ቀንበር አይደሉም። ይህ ትእዛዛት እግዚአብሔርን እንደ ሽክምና ቀንበር አድርጎ ማሰብና መመልከት በግኖስቲከቶች በእነ መርቅያን የተጀመረ፤ በኋላም በእነ ሉተርና ካልቪን የተቀነቀነና በምዕራቡ ዓለም እንዲሰፋፋ የተደረገ አመለካከት እንጂ መጽሐፍ ቅዱሳዊና ኦርቶዶክሳዊ አይደለም።

ሌላው ቀርቶ በኦሪቴ “ዓይን ቤዛ ዓይን ወሰን ቤዛ ሰን - ዓይን ያጠፋ ዓይነት ይጥፋ፤ ጥርስ የሰበረ ጥርሱ ይሰበር” የሚል ሕግ የሰጠው ራሱ እግዚአብሔር ሲሆን ያን ያደረገውም ከአባታዊ ቸርነቱና ለሰው ካለው ፍጹም የሆነ ደግነትና አላቤነት የተነሣ እንጂ የጭካኔ ወይም ሰውን ለመጉዳት የተሰጠ ሕግ አልነበረም። ያን ያደረገበት ምክንያትም ዘመነ ኦሪት የሰው ልጅ ከፈጣሪው ተለይቶ ከጸጋው የተራቀተበትና ከዚህም የተነሣ በአእምሮውና በሰውነቱ ኃጢአት የነገሠበት፤ ራሱን መቆጣጠርና መግዛት ያልቻለበት ዘመን ነበር። ያ ዘመን የእርስ በርስ መጎዳዳትና መጋደል፤ ጦርነትና ጥፋት የሠለጠነበት ዘመን ስለ ነበር ከዚያ ከነበረው ከሰዎች ሁኔታ አንጻር የተሠራ ሕግ ነበር። እንደ ሰው የሌላውን ሰው ዓይን ለማጥፋት አስከኑሣ የደረሰ ጨካኝ ከሆነ ለወንድሙ ዓይን መጥፋት ወይም ለጥርሱ መሰበር ግድ የሌለው ክፉ ከሆነ ሌላው ላይ ጉዳት ካደረሰ በኋላ የእርሱም ዓይን እንደሚወጣ ወይም ጥርሱን እንደሚከፍል አስቀድሞ በሕግ ሲነገር ቆም ብሎ እንዲያሰብና ለሌላው ወንድሙ አዝናና ራሱን ከከፋት ባይመለስ እንኳ ቢያንስ በራሱ ላይ በሕጉ መሠረት የሚደርስበትን አስቦ በሌላው ላይ ጉዳት ከማድረስ እንዲቆጠብ ለመግታትና ለማስተማር ነበር። እግዚአብሔር የሰጠው የኦሪቴ ሕግ ዓላማ ማስተማርና መጠበቅ እንጂ ማጥፋት አልነበረም። በዓለማዊ ሕግ እንኳ ወንጀለኞች የሚቀጡበት ዋናው ምክንያት ለማስተማር ነው። ስለዚህ ሕግ ኦሪትን እንደ ጭካኔ ሕግ፤ የሠራትንም አምላክ እንደዚያው አድርጎ ማሰብ መርቅያናዊና ግኖስቲካዊ ስህተት ነው።

እንግዲህ በእንደ በኩል የእነርሱን የመዳን ትምህርት ምን እንደ ሆነ፤ በሌላ በኩል ደግሞ እነርሱ ኦርቶዶክሳዊት ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ስለ መዳን ያላትን አስተምህሮ በተመለከተ እንዴት እንደሚገልጹዋት ከተመለከትን ከዚህ በመቀጠል የቤተ ክርስቲያንን የመዳን ትምህርት ከመሠረቱ ጀምረን እንመለከታለንና ወደዚያ እንሂድ። በመጀመሪያ ግን የመዳን ትምህርት በዘመናት ሂደት ውስጥ ያለፈበትን ታሪካዊ ሂደት በአጭሩ እንዳስሳለን። እግዚአብሔር ከሁላችን ጋር ይሁን።

2.2 የመዳን ትምህርት በዘመናት ሂደት ውስጥ - ስፕሮ ዳሰሳ

ክርስትና ከኢየሩሳሌም ጀምሮ ወደ ልዩ ልዩ የዓለም ክፍሎች እየተሰበከ በሄደባቸው የመጀመሪያዎቹ ሁለት እና ሦስት መቶ ዘመናት ላይ ክርስቲያኖች የኢየሱስ ክርስቶስን መድኃኒትነትና አዳኝነት አጠንክረው ይሰብኩና ያስተምሩ ነበር። የትምህርታቸው ዋና ጭብጥም ሰዎች በኢየሱስ ክርስቶስ አዳኝነት አምነው፤ ለመዳን አስፈላጊ የሆኑ ምሥጢራትን (ጥምቀትን፤ ሜሮንን፤ ቁርባንን) ፈጽመው የዘለዓለም ሕይወትን እንዲያገኙ ማስተማር ነበር። ለምሳሌም በበዓል ሃምሳ ከተለያዩ የዓለም ክፍሎች በዓል ለማክበር ኢየሩሳሌም ተሰብስበው ለነበሩት አይሁድ ቅዱስ ጴጥሮስ ባስተማረው ትምህርት ላይ ዋና ጉዳይ አድርጎ የሰበከው እነርሱ (አይሁድ) የሰቀሉት ኢየሱስ ክርስቶስ አምላክና መድኃኒት መሆኑን ነበር። ከዚያም ትምህርቱን የሰሙት ሰዎች ልባቸው በተነካና ባመኑ ጊዜ ቅዱሳን ሐዋርያትን “ምን እናድርግ?” ሲሏቸው ቅዱስ ጴጥሮስ “ንስሐ ግቡ፤ ኃጢአታችሁም ይሠረይ ዘንድ እያንዳንዳችሁ በኢየሱስ ክርስቶስ ስም ተጠመቁ፤ የመንፈስ ቅዱስንም ስጦታ ትቀበላላችሁ” በማለት የጸጋ እግዚአብሔር መገኛ ምንጮች የሆኑትን ምሥጢራት ቤተ ክርስቲያንን ይፈጽሙ ዘንድ አስተማራቸው። የሐዋ. 2:37-38

በእነዚያ የመጀመሪያዎቹ ዘመናት የነበሩት ክርስቲያኖች በመጽሐፍ ቅዱስ - በብሉይ ኪዳንም ሆነ በሐዲስ ኪዳን ያሉትን ስለ መዳን የሚናገሩትን ጥቅሶች "እግዚአብሔር ያዳነን እንዴት ነው? . . ." ወደሚለው ነገረ መለኰታዊ ጥያቄ ዝርዝር ውስጥ ሳይገቡ ይሰብኩ ነበር። ሆኖም ክርስቲያኖች የኢየሱስ ክርስቶስን መድኃኒትነት አምነው ከተቀበሉ በኋላና አማንያን ቁጥራቸው እየበዛ፤ የሚሰጠው ትምህርትም ሰፋቴና ጥልቀቱ እየጨመረ ሲሄድ "እግዚአብሔር አዳነን ስንል ምን ማለት ነው? ያዳነንስ ከምንድን ነው? መዳን ማለትስ ምንድን ነው?" ወዘተ የሚሉት ነገረ መለኰታዊ ጥያቄዎች በተለያዩ አካላት በተለያየ መንገድ መነሣታቸውና መዳሰሳቸው አልቀረም። በተለይም ደግሞ በየጊዜው እንግዳ ነገር እየያዙ ብቅ የሚሉ የመናፍቃንን ኑፋቄ ስህተትነት ለመግለጥና ሐዋርያዊውን አስተምህሮ ለማሳወቅ ለመጠበቅ በሚደረጉ ጥረቶች ወደ እንዲህ ዓይነት ነገረ መለኰታዊ ጉዳዮች መገባቱ ሁኔታዎች የግድ የሚሉት ነገር እየሆነ ሄደ።

በግኖስቲከትም ሆነ በአርዮሳውያን፤ በንስጥሮስም ሆነ በልዮናውያን "ኢየሱስ ክርስቶስ ማን ነው?" በሚለውና በባሕርዩ ዙሪያ የተነሡት ልዩነቶችና ክርክሮች ሁሉ መሠረታቸውና ማጠናጠኛቸው የመዳን ጉዳይ ነበር። ቅዱስ አትናቴዎስ ስለ ኢየሱስ ክርስቶስ የባሕርይ አምላክነት እድሜ ልኩን እውነቱን በማስረዳት የተጋደለውና ጥብቅና የቆመው ኢየሱስ ክርስቶስ አርዮስ ይለው እንደ ነበረው "ፍጡር" ቢሆን ኖሮ ፍጡር ፍጡርን ሊያድነው ስለማይችል ነገሩ እንደ አርዮስ አባባል ቢሆን ኖሮ ሰውን ያልዳነ የሚያደርግ አደገኛ ኑፋቄ በመሆኑ ነበር። ሰው ካልዳነ ደግሞ ክርስትና ትርጉም አይኖረውም፤ ሃይማኖትም ፋይዳ አይኖረውም፤ የክርስትና ሃይማኖት የመዳን ሃይማኖት ነውና።

የንስጥሮስን ኑፋቄ እነ ቅዱስ ቄርሎስ የተቃወሙትና ስህተቱን በመግለጥ የተጋደሉትም ለዚሁ ነበር። መለኰታዊ አካልና መለኰታዊ ባሕርይ ከትስብእት ጋር እውነተኛ ተዋሕዶን የተዋሐዱ ካልሆነ በስተቀር መዳን (ድኅነት) አይኖርምና ነው። መለኰት ሥጋን ብቻ እንጂ ነፍስን አልተዋሐደም የሚለውን የአቡሊናርዮስን ኑፋቄ የተቃወሙትም ያልተዋሐደውን (ገንዘቡ ያሳደረገውን) አያድነውምና ነፍስን አልተዋሐደም ከተባለ ነፍስን ያልዳነች ስለሚያደርጋት ነው። በአጠቃላይ አባቶቻችን ሊሎችንም ኑፋቄዎችን ሲመዝኑበትና ሲለኩበት የኖሩት "ቀኖና - መለኪያ" የመዳን ትምህርት ነው። እንደዚሁም ኑፋቄዎችን ሁሉ ጸንተው ሲታገሉ የኖሩት በእግዚአብሔር ችርነት የተሰጠውን የሰውን መዳን ከንቱ የሚያደርጉ ስለ ነበሩና ስለሆኑ ነው። ነገረ ድኅነት እና ነገረ ክርስቶስ የአንድ ሣንቲም ሁለት ገጽታዎች ናቸውና።

እስከ 5ኛው መቶ ዓመት መጀመሪያዎቹ አካባቢ መላው የክርስትና ዓለም አንድ ሆኖ የክርስቶስን አዳኝነት ከመናፍቃን እየጠበቀ፤ ኑፋቄን በአካባቢያዊም በዓለም አቀፋዊም ጉባኤያት በጋራ እያወዘዘና እውነቱን እያስረዳ ቀጠለ። ሆኖም ከዚያ በኋላ ግን ቀስ በቀስ የአመለካከትና የአረዳድ ልዩነቶች እየተፈጠሩ ሄዱ። ያን አስቸጋሪ እየሆነ የሄደውን አዝማሚያ ባልገባው ጉዳይ ውስጥ እንደ እርሳ ዝንብ ጥልቅ ያለው ርጉሙ ልዮንና ሥልጣናቸውን መከታ ያደረጉት የቁስጥንጥንያው ንጉሥና ንግሥት (መርቅያንና ብርክልያ) ተባብረው በኬልቄዶን ጉባኤ ላይ እንዳይመለስ አድርገው መስመሩን በደም አሰመሩት። ሂደቱም እየቀጠለ በመሄድ በምሥራቁ እና በምዕራቡ የክርስትና ዓለም በዚህ ጉዳይ ላይ (በመዳን ጉዳይ ላይ) ያለው አስተምህሮና አተናተን የየራሱን መስመር እየያዘ ሄደ።

2.2.1 የነገረ ድኅነት ትምህርት በዘመናት ሂደት ውስጥ - በምዕራቡ ዓለም

የምዕራቡ ዓለም የሚባለው የጥንቷ ሮም ግዛት አካል የነበረው ሲሆን ያ ክፍል ዓለም ነገሮችን የሚመለከተው፤ ሃይማኖታዊ ጉዳዮችንም ጭምር የሚያየው በሕግ ጽንሰ ሐሳብ መሠረትነት (Legalistic and judicial) ነበር። የሮማ ክፍለ ዓለም በነገረ ሕግ የሠለጠነ ስለ ነበር በዚያው ክፍለ ዓለም የነበሩት ሰዎች ነገሮችን ሁሉ የሚመለከቱትና የሚተነትኑት ከሕግ አንጻር ነበር። ስለሆነም ያ ሕግ ነክ (Legalistic) የሆነው አመለካከታው በሁለንተናዊ ነገራቸውና አስተሳሰባቸው ሁሉ ወደ ውስጥ ዘልቆ የገባ ስለ ነበረ ክርስትናውን ሲቀበሉም በዚያው መንፈስ ነበር የተቀበሉት።

በመሆኑም ነገረ ሃይማኖታዊ ግንዛቤያቸውና አረዳዳቸው ሁሉ በዚያው በሥነ ሕግ መንፈስ የተቃኘና የተዋጀ ነበር። የሰውን መዳንና የእግዚአብሔርን አዳኝነትም የሚረዱትና የሚተነትኑት ከዚያው ከሥነ ሕግ ግንዛቤያቸው አንጻር (Legal or judicial aspect) ነበር። ይህ እሳቤያቸው ቀስ በቀስ እያደገሄደ በ12ኛው መቶ ዓመት ላይ በሚገባ የተብራራ ራሱን የቻለ የአስተሳሰብ መንገድ ሆነ። ይህም ስኮላስቲሲዝም (Scholasticism) የሚባለው ነው።

2.2.2 ስኮላስቲሲዝም (Scholasticism)

የመጀመሪያው የስኮላስቲሲዝም ምሁር ተብሎ የሚታወቀው አንሰለም (Anselm) የተባለው የካንቲርበሪ ዳክስ ሲሆን “እግዚአብሔር ለምን ሰው ሆነ?” በሚለው መጽሐፉ ላይ “ክርስቶስ ለእግዚአብሔር የከፈለው ቤዛነት በሰው ኃጢአት የእግዚአብሔር ክብር ለመጣስ የተከፈለ ዋጋ ነው”⁵⁷ በማለት “የከፍያ አስተምህሮ” (The doctrine of satisfaction) የተባለውን አስተሳሰብ አመጣ። ይህ ቲዎሪም በኃጢአት እና በሰው ኃጢአተኝነት ላይ ከመጠን ያለፈ ትኩረት ለሚያደርገው አስተሳሰብ ጫፍ የደረሰ መግለጫ ነበር። በኋላ ላይ ሮሐንስ ዌስሌይ የተባለው ደግሞ “ክርስቶስ የሞተው የእግዚአብሔርን ቁጣ ለመካስ (ለማብረድ) ነው”⁵⁸ በማለት ይህን እሳቤ ትንሽ ለወጥ በሚድረግ አቀረበው። ይህ እሳቤ (Theory) በሥነ ሕግ ጽንሰ ሃሳብ ምሕዋር ዙሪያ ሲሸከረከር ለነበረው ሕግ ተኮር ለሆነው በኃጢአትና በቅጣት ላይ ከፍ ያለ ትኩረት ለሚያደርገውና በምዕራባዊው ዓለም በብዛት ይንጸባረቅ ለነበረው አስተሳሰብ ቅርጽ የሰጠና ነገሩን ከዳርቻው ላይ ያደረሰ እሳቤ ነበር። የክርስቶስ በመስቀል ላይ መሞት ኃጢአተኛ የሆነውን ሰው ሁሉ ወክሎ ለአብ የከፈለው የኃጢአት ዋጋ ነው የሚለውን ከፍ ያለ ትኩረት ይሰጡት ነበር።

በዚህ እሳቤ መሠረት ክርስቶስ በመስቀል ላይ ሆኖ “ተፈጸመ” ሲል ዕዳው ተከፍሏል፤ ዕዳው በመከፈሉም መዳን ለአንዴና ለመጨረሻ ጊዜ ተገኝቷል፤ የእያንዳንዱ ሰው የመዳን ጉዳይም ተዘግቷል ይላሉ። ይህ እሳቤ (The doctrine of satisfaction) አብዛኛውን የምዕራቡን ዓለም የነገረ መለኮት ሰዎች እሳቤ በዕለተ ዓርብና በመስቀሉ ዙሪያ ላይ ብቻ እንዲያተኩሩ በማድረግ የሥጋዊውን ሌሎች ገጽታዎችና ያስገኙትን ጠቀሜታዎች፤ እንዲሁም የመንፈስ ቅዱስን ሚና ሁሉ እንዲዘነጉ አደረጋቸው። መዳን አንድ ጊዜ ዕዳችን ሲከፈል በመስቀል ላይ ስለ ተፈጸመ ከዚያ በኋላ ምንም ነገር አያስፈልግም ወደሚል ጽንፍም ወሰዳቸው። በዚህ እሳቤ መሠረት ስለ ምስጢራት ቤተ ክርስቲያን አስፈላጊነትና ሚና እንዲሁም የራሱን መዳን ለመፈጸም የእያንዳንዱ ሰው ሚና (ሱታፌ) ሁሉ አሳስፈላጊና ፋይዳ ቢሰ ሆነ።

2.2.3 የትሬንት ጉባኤ (1545 – 1563)

ይህ ከላይ የተገለጸው እሳቤ ምስጢራት ቤተ ክርስቲያንን እና የእያንዳንዱን ሰው ሚና አሳስፈላጊና ፋይዳ ቢሰ ሰላደረጋቸው ለእነዚህ ነገሮች (ለምስጢራት ቤተ ክርስቲያንና ለምግባር ለትሩፋት) ድርሻ እንዲኖራቸው ለማድረግ በማሰብ በ16ኛው መቶ ዓመት የካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን የትሬንት ጉባኤን አካሂደች። ጉባኤው በዋናነት ለተራውያን ተሐድሶዎችን በተመለከተ የተደረገ ጉባኤ ነበር። የካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን በዚህ ጉባኤ ላይም “መጽደቅ” የኃጢአት ሥርየት ብቻ ሳይሆን መቀደስ እና በጸጸ ፈቃዱ ጸጋ እግዚአብሔርን በመቀበል የሚገኘው የሰው ውሳጣዊ ባሕርይ መታደስም ነው አለች። ለዚህ ደግሞ ምስጢራት ቤተ ክርስቲያንና ምግባር ትሩፋት ሚና አላቸው አሉ።

⁵⁷ (The recompense that Christ paid to God because his honor had been violated.)

⁵⁸ (Christ died to satisfy God's wrath.)

የፕሮቴስታንቶች አጻፈታ

በዚህ በካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን ውሳኔ የተበላሸው ፕሮቴስታንቶች ደግሞ "መዳን ያለ ምስጢራት ቤተ ክርስቲያንና ያለ የመልካም ምግባር ሕይወት በእምነት ብቻ ነው" በማለት ለካቶሊኮች ውሳኔ ያላቸውን ተቃውሞ ገለጹ። ስለ መዳን በሚያስተምሩት ትምህርትም በሁለት ቃላት መካከል ልዩነት አደረጉ፤ እነዚህም መጽደቅ (Justification) እና መቀደስ (Sanctification) የሚሉት ናቸው። በእነርሱ አስተምህሮ መሠረት መጽደቅ የሚሉት የጋሊሊት ሥርዐትን ሲሆን መቀደስ የሚሉት ደግሞ ጸጋ ወደ ሰውነት መምጣቱን (ጸጋን ማግኘትን) ነው። በእነርሱ ትምህርት መጽደቅ የክርስቶስ የጸጋው ሥራ ብቻ ነው። እርሱን ለማግኘት የሚያስፈልገው ሁኔታ ወይም መንገድ እምነት ብቻ ነው፤ ሆኖም እምነትም እንደገና የራሱ የእግዚአብሔር የነጻ ሰጦታ ስለሆነ የእርሱው ገንዘብ በመሆኑ ሰው ለራሱ መዳን እንዳችሁ ድርሻ ወይም ሚና የለውም ማለት ነው።

በዚህ እነርሱ በሚሉት መጽደቅ ውስጥ ጥምቀትም ሆነ ምስጢራት እንዲሁም መንፈሳዊ ተጋድሎና መልካም ምግባራት ምንም ዓይነት ድርሻ የላቸውም። መልካም ሥራዎች ደግሞ የመዳን ፍሬዎችና ምልክቶች ናቸው እንጂ ለመዳን የሚያስፈልጉ አይደሉም አሉ። በሌላ በኩል መቀደስም (መጽደቅ ብቻ ሳይሆን) የጸጋው ሥራ ብቻ ነው፤ ምክንያቱም መቀደስም የመጽደቅ ውጤት ነውና። ያልጸደቀ ስለማይቀደስ፤ መጽደቅ ደግሞ የሚገኘው በእምነት ብቻ ስለሆነ፤ እምነትም ደግሞ የራሱ የእግዚአብሔር የጸጋ ሰጦታ ስለሆነ ሰው ለመጽደቅም ሆነ ለመቀደስ የራሱ እንዳችሁ ድርሻ (ሱታፌ) የለውም ማለት ነው። ወደ ጎሳ ላይ የሐንሰ ዌስሌይ የተባለው መጽደቅ የክርስቶስ ሥራ ሲሆን መቀደስ ደግሞ የመንፈስ ቅዱስ ሥራ ነው ብሎ አስተማረ። ሲጠቀስል ሁሉም ነገር ከጸጋው ብቻ የሚሰጥ ስለሆነ ሰው በእርሱ ላይ የሚሆነውን ነገር ዝም ብሎ መታዘብና መቀበል ብቻ እንጂ እንዳችሁ የሚያደርገው ሱታፌ የለውም ማለት ነው።

እነዚህ ነገረ መለኰታዊ እሳቤዎች ሲመዘኑ

የካቶሊኩ ዓለምም ሆነ የፕሮቴስታንቲ ዓለም ሲወጣጡባቸው የነበሩት ነገረ መለኰታዊ እሳቤዎች የሁለቱም የጋራ መሠረት ከነበረው ከሥነ ሕግ (Legalistic) እሳቤና ድባብ የመነጨ ነበሩ። ሁለቱም ሲዋናብት የነበረው ዓለም በፍርድ ቤት ባለው በወንጀል፤ በወንጀለኛ ላይ በሚፈጸመው የወንጀለኛ አቀጣጥና ነጻ አወጣጥ ሂደት፤ በዋስ መውጣት፤ በካሳ ክፍያና በመሳሰሉት ፍርድ ቤታዊና ሕጋዊ ጉዳዮች ዙሪያ በነበሩ የሕግ ግንዛቤዎችና አፈጻጸሞች ላይ የተመሠረተና በዚያ እሳቤ የተቃኘ ዝናብ። በመልክም ሥራ መዳን የሚለው አስተሳሰብም ሆነ በሌላው ጽንፍ የተነሣው ሰው በራሱ መዳን ላይ ምንም ዓይነት ድርሻ የሌለው ታዛቢ ብቻ የሚያደርገውና መዳኑን የሚያውቀው በእምነት ብቻ ነው የሚለው እሳቤ ሁለቱም ስህተት ነበሩ። የፕሮቴስታንቶች የመዳን ትምህርት እግዚአብሔር በእኛ ሰላደረገውና ስለሚያደርገው (what He does in us) ሳይሆን እግዚአብሔር ለእኛ ያደረገው ነገር (what God has done for us) ላይ ብቻ የተወሰነና የተገደበ ጎደሎ ነበር።

"ክርስቶስ ራሱን መስዋዕት አድርጎ ያቀረበው ለማን ነው?" የሚል ጥያቄ ካነሡትና ለመመለስ ከሞከሩት መካከልም የካንቲርበሪው አንሰለም "መስዋዕቱን ያቀረበው ለእግዚአብሔር አብ ነው" አለ። ይህ የክርስቶስ መስዋዕትነት ለአብ የቀረበ ነው የሚለው የአንሰለም አስተምህሮ እግዚአብሔር ከብሩና ፍትሐ እንደ ተነካቢትና ከዚህም የተነሣ እንደ ተቆጣ፤ ለዚህም መካከልና የቀጣው ማብረጃ ይሆን ዘንድ ተገቢውን ዋጋና ክፍያ እንደ ጠየቀ አድርጎ ያሳያል። ይህ ግን ለእግዚአብሔር የማይገባ አገላለጽና አስተሳሰብ ከመሆኑም በላይ እግዚአብሔር አብ በልጁ ሰው መሆን በመንፈስ ቅዱስ አማካይነት ለሰው ልጅ መዳን ያደረገውን የአንዲት የቅድስት ሥላሴ ፈቃድ የሚነጣጥልና የሚቃረን እሳቤ ነው። ይህ አስተሳሰብ አብ ወልደና መንፈስ ቅዱስን በየራሳቸው ሊያይቱ የሚያይ ነው።

የቅድስት ሥላሴ ግን ፈቃዳቸው አንዲት ናት፤ “አሐቲ ይእቲ ሥምረቶሙ ለሥላሴ” እንዲል። ከቅድስት ሥላሴ ውስጥ አንዱን ተቆጫና ሌላውን ደግሞ መሥዋዕት ይዞ ቀራቢና ቁጣ አብራጅ አድርጎ ማቅረብ ተገቢ አስተሳሰብና አገላለጽ አይደለም። “ወልድ የሞተው የአብን ቁጣ ለማብረድ ነው” የሚለው በኦርቶዶክሳዊ አስተምህሮ ተቀባይነት የለውም።

ኦርቶዶክሳዊው ያን አባቶች ስለ መሥዋዕቱ ተቀባይ ሲናገሩ የቀረበውና የተከፈለው “ስለ እኛ ሁኔታ ከፈለልን” በሚል፤ እንዲሁም በቅዱስ ባስልዮስ አገላለጽ “ራሱን ለሞት ቤዛ አድርጎ ሰጠ”⁵⁹ በሚል ነው። ቅዱስ አትናቴዎስም “ቃል የተዋሐደውንና ገንዘቡ ያደረገውን ሥጋ ከበደል ንጹሕ የሆነ መሥዋዕት አድርጎ በማቅረብና ለሞት በመስጠት ሞትን ከወገናቹ አስወገደ” ብሎ ነው የወልድን ቤዛነት የገለጸው። በዚህም ራሱን ለሞት አሳልፎ በመስጠቱ ሞት በእኛ ላይ የነበረው ኃይል ተወግዶ የክርስቶስ ሞት ለሙታን የትንሣኤን በር ከፈተ። ከዚህ ውጭ ግን ኦርቶዶክሳዊው ያን አብው የወልድ መሠዋዕት የአብን ቁጣ ለማብረድ የግድ መቅረብ የሚገባው ነገር ነበር የሚለውን የስኮላስቲሲዝም መሠረታዊ መነሻና ማጠናገፍ አስተሳሰባቸውን አይቀበሉትም። ስለዚህ የክርስቶስ መሥዋዕትነት ሞትንና ኃጢአትን ድል አደረገ እንላለን እንጂ ለአብ የተነካ ክብር መመለሻና ቁጣ ማብረጃ ተከፈለ አንልም። አብን ተለማኝ (ተማላጅ)፤ ወልድን ደግሞ ማራቸው ባይ (ለማኝ፤ ማላጅ) አድርጎ የማለቡ ፕሮቴስታንታዊ ባህል ከዚህ ዓይነቱ የተሳሳተ የአስተሳሰብ እርሾ የመነጨ ነው።

ተሐድሶዎች (ፕሮቴስታንቶች) “መዳን በእምነት ብቻ” የሚለውን አስተምህሮ እርሾውን ከተለያዩ ሰዎች የወረሱት ነው። “የሰው ልጅ መልካም ሥራ ለመሥራት ያለው ነጻነት ለመዳን አስፈላጊ ነው” ብሎ ያስተምር ከነበረው ፔላግሶስ ከተባለው ሮማዊ መነኮስ ጋር በነበረው ውዝግብ አውግስጢኖስ ደግሞ ወደ ሌላኛው ጽንፍ ሂደና “የሰው ነጻነት በአዳም ኃጢአት ጨርሶ የተበላሸና የጠፋ ስለሆነ ሰው በራሱ መዳን ውስጥ አንዳችም ድርሻ የለውም” አለ። ከአውግስጢኖስ (354-430 ዓ.ም.) በኋላ የተነሡ አንዳንድ የምዕራብ ቤተ ክርስቲያን ሰዎችም የሰው መዳን የእግዚአብሔር ብቻ ሥራ ነው ብለው ያስተምሩ ነበር። የትሬንት ጉባኤም የተካሄደው ለዚህ አጻፌታ የሚሆን - ለምሥጢራትና ለመልካም ሥራ ቦታ ለመፈለግ ነበር። ከኬልቄዶን ጉባኤ ከአንዲቷ ቤተ ክርስቲያን እምነትና አስተምህሮ የተለዩት ካቶሊካውያን በሰህተት ጎዳና መንገዳቸውን በመቀጠላቸው አንዱን ስህተት እናስተካክላለን ሲሉ ሌላ ስህተት እየወለዱ፤ እንደገና የእነርሱን ስህተት እናርማለን የሚሉት ተቃዋሚዎቻቸው (ፕሮቴስታንቶች) ደግሞ ሌላ ስህተት እየፈጠሩ አሁንም በዚያው የስህተት አዙሪት ውስጥ ገብተው እየደከሙ ይገኛሉ።

ኦርቶዶክሳዊው የመዳን ትምህርት ምን ይላል?

ኦርቶዶክሳዊው የመዳን ትምህርት በካቶሊኮችና በፕሮቴስታንቶች መካከል የነበረው ውዝግብና መምታታት አልገጠመውም፤ የውዝግባቸው አካልም አልነበረም። ሆኖም የስኮላስቲሲዝም ነገረ መለኮታዊ አስተሳሰብና አስተምህሮ፤ እንዲሁም የትሬንት ጉባኤ አንዳንድ ውሳኔዎች በካቶሊክ ሚሲዮናውያን አማካይነት በተወሰነ መልኩ ዘልቀው ሳይገቡ እንዳልቀሩ የሚገልጹ ሰዎች አሉ።⁶⁰ ምንም እንኳ ወደ ታች በዝርዝርና በሰፊ የምናየው ዋና ጉዳዮችን ቢሆንም ለንጽጽር እንዲረዳ ኦርቶዶክሳዊው የመዳን ትምህርት ከዚህ ቀጥሎ በአጭሩ እንመለከታለን።

⁵⁹ ('He gave himself as a ransom to death')

⁶⁰ Coptic Church Review, A Quarterly of Contemporary Patristic Studies, Volume 16, Number 2, Summer 1995

ኦርቶዶክሳዊ የመዳን ትምህርት፡-

በመጀመሪያ ኦርቶዶክሳዊ የመዳን ትምህርት በመጽሐፍ ቅዱስና በቤተ ክርስቲያን ሕይወት (ትውፊት) ያለውን ስለ መዳኖችን የተነገረውን አስተምህሮ እንዳለ በመቀበል ላይ እንጂ ይህን ወደ አንድ ዓይነት እሳቤ (Theory) በመጠቀሙ አያምንም፤ እንዲህ ለማድረግም አይሞክርም፡፡ ከሐዋርያት ጀምሮ በየዘመናቱ የተነሡ የቤተ ክርስቲያን አባቶች መዳንን እግዚአብሔር ለእኛ ካደረገው ከቸርነቱ አንጻር ከተለያየ አቅጣጫ ይመለከቱት ነበር እንጂ ወደ አንድ እሳቤ (Theory) ለማስገባትና በዚያ ውስጥ ለመወሰን አይሞክሩም ነበር፤ መዳን ምንም ዓይነት የሰው ልጅ እሳቤ (Human theory) ወይም ሐተታ ሊገልጸውም ሆነ ሊወሰነው የማይችል ጥልቅና ረቂቅ አምላካዊ ድርጊት ነውና፡፡

ኦርቶዶክሳውያን አበው በመጽሐፍ ቅዱስ ከተገለጸው አንጻር ክርስቶስን እንደ ጻግማዊ አዳም፣ ድል አድራጊ፣ መምህር፣ መሥዋዕት፣ ሊቀ ካህናት ያዩት ነበር፡፡ ሆኖም ግን ምንም ዓይነት አገላለጽ ቢጠቀሙም መጽሐፍ ቅዱሳዊ መሠረት የሌላቸውን ፍልስፍናዊ መንገዶችና ንጽፈ ሐሳቦች ላለመጠቀም ይጠነቀቁ ነበር፡፡ ከእነ መርቅያን፣ አርዮስና መምህሮቻቸው ጀምሮ የቤተ ክርስቲያን ፊት ምታት ሲሆኑ የኖሩት መናፍቃን የእግዚአብሔርን የቸርነት ሥራ በፍልስፍናና በሰው እስተሳሰብ ለመወሰንና ለዚያ ተገዢ ለማድረግ ፍልስፍናዊ እሳቤዎችን በልካቸው ሠርተው ነገረ ሙሉታዊውን ድርጊት እዚያ ውስጥ እያስገቡ ለመተንተን መሞከራቸው ነበር፡፡ ይህም ማለት ልጁን ፍልስፍናዊ አድርገው ያዘጋጁና መጽሐፍ ቅዱሳዊውን እውነታ አስቀድሞ ላዘጋጁት ልጁም ሥጋ ማልበሻ ያደርጉት ነበር፡፡ ኦርቶዶክሳዊ አባቶች ደግሞ መነሻቸውም መድረሻቸውም ፊት መጽሐፍ ቅዱሳዊው እውነታ እንጂ ፍልስፍናዊም ሆነ ሥነ ሕግ የሆነው ውጫዊ ለማድና እስተሳሰብ አልነበረም፡፡ የእነ ቅዱስ አትናቴዎስ ሐዋርያዊ ተጋድሎም ቤተ ክርስቲያንን ከእንደዚያ ዓይነት ባዕድ ልብ ወለዳዊ አካሄድ ነጻ ማውጣትና ወደ ሐዋርያዊነቷ መመለስ ነበር፡፡ ለዚህ ነው እርሱም “ሐዋርያዊ” የተባለው፡፡

የኦርቶዶክሳውያን አባቶቻችን የመዳን አስተምህሮ ዋና ዋና ነጥቦች

1. መዳኖችን ክርስቶስ በሥጋዊው በመላ የፈጸመው የእርሱ የማዳን ሥራ ነው እንጂ በመስቀሉ ላይና በዕለተ ዓርብ ድርጊት ዙሪያ ላይ ብቻ የሚወሰን አይደለም፡፡ ለመዳኖችን በአባቱ ዕቅድ ከነበረበት ጀምሮ እስከ ልደቱ፣ ስደቱ፣ ጥምቀቱ፣ መጸሙ፣ ማስተማሩ፣ ተአምራት ማድረጉ፣ ስቅለቱ፣ ሕማማቱ፣ ትንሣኤው፣ ዕርገቱ እና ጻግም ምጽአቱ ሁሉ እንጂ ዕለተ ዓርብና ስቅለቱ ብቻ አይደለም፡፡ ቅዱስ አትናቴዎስ ሐዋርያዊ በትምህርቱ የክርስቶስ መላ ሕይወቱ በሙሉ መዳንን ያስገኘልን መሆኑን በአጽንኦት ይገልጻል፡፡ (በእጁ ተሠግዎተ ቃል)
2. መዳን ለክርስቶስ ብቻ የተወሰነ ሳይሆን የአብና የመንፈስ ቅዱስም ሥራ ነው፡፡ የእኛ መዳን ክርስቶስ ሊፈጽመው የመጣው የሰማያዊ አባቱ ፈቃድ ነው (ዮሐ. 4:34፤ 5:30፤ 6:38; ዕብ. 1:1፤ 3:1-6፤ 5:4፤ 8:2፤ 10:5-9)፡፡ እግዚአብሔር አብ በዚህ በመዳኖችን መፈጸም ላይ ሕያው የሆነ ሚና አለው (ሉቃ. 23:46፤ ዮሐ. 3:26፤ ዕብ. 13:20)፡፡ የወልድ ተግባር ከሰማያት ወርዶ የሰውን ባሕርይ ተዋሕዶ መዳኖችን መፈጸምና ወደ አባቱ መመለስ ነው፡፡ መንፈስ ቅዱስ አማኒው ከእግዚአብሔር ጋር አንድ ይሆንና ይዋሐድ ዘንድ ይቀድሰውና ከእግዚአብሔር ጋር ባለው ግንኙነት እንዲያድግ ይረዳው ዘንድ ከአማኒው ጋር ይኖራል፡፡ በኢየሱስ ክርስቶስ የማዳን ሥራ የተገኘው መቀደስ ከመዳን ሊለይ አይችልም፡፡

መንፈስ ቅዱስ በሰው ልጅ ላይ የኖረው ከክርስቶስ ዕርገት በኋላ ነው። ጌታችን "እኔ ባልሄድ አጽናኝ ወደ እናንተ አይመጣም" እንዳለ። ዮሐ. 16:7 ቅዱስ አትናቱዎስ ሐዋርያዊ በአርዮሳውያን ላይ በጻፈው ድርሳት በዚህ በወልድና በመንፈስ ቅዱስ ሚና የእርስ በርስ ተመጋግቦት ላይ እንዲህ ሲል ያብራራል፡- "እኛ መንፈስ ቅዱስን እንቀበል ዘንድ ቃል ሥጋችንን ገንዘቡ አደረገው። የክርስቶስን የማዳን ተግባር ለእያንዳንዳችን የሚፈጽመውና ከእግዚአብሔር ጋር ኅብረትና ሱታፊ ይኖረን ዘንድ የሚያደርገው መንፈስ ቅዱስ ነው።" ስለዚህ መጻናችን የእግዚአብሔር አብ፤ የእግዚአብሔር ወልድና የእግዚአብሔር መንፈስ ቅዱስ - የእንድ አምላክ የእግዚአብሔር ቅዱስ ፈቃድና ስጦታ ነው እንጂ የወልድ ብቻ ተደርጎ ተነጥሎ አይታይም።

3. መጻን ከኃጢአት ይቅርታ ባሻገር ብዙ ነገሮችን የያዘ ሰፊና ጥልቅ ነገር ነው። ስለዚህም አንድኛውንና የመጀመሪያውን ሥጦታ (የኃጢአትን ይቅርት ማግኘትን) ብቻ ሊላውን እስከሚያስረሳ ድረስ ማጥላትና ከዚያ ያለፈ ነገር የሌለ ማስመሰል እግዚአብሔር የሰጠውን ጸጋ ማሳነስና የተጠራገበትን ክፍ ያለውን የእግዚአብሔርን ጥሪ ማስረሳት ነው። በመጽሐፍ ቅዱሳዊውና በአበው ቀደምት አስተምህሮ መሠረት መጻን ስንል ሥርየተ ኃጢአት ብቻ ሳይሆን እግዚአብሔርን ማወቅን፤ ከእግዚአብሔር ጋር ኅብረት ማግኘትን፤ ብርሃናዊነትን ገንዘብ ማድረግን፤ ከባርነት ነጻ መውጣትን፤ አዲስ ተፈጥሮንና የጸጋ አምላክነትን ገንዘብ ማድረግን ሁሉ የሚጨምር ሰፊና ጥልቅ ነው።

እነዚህ እንዲህ ሊያይቱን የምንገልጽቸውም በመጻን ያገኘውን ብዙና ሰፊ ጸጋ በእያንዳንዳቸው አማካይነት ለመረዳትና ለመግለጽ እንዲረዳ በእኛ በሰዎች አረዳድና አገላለጽ ለመተንተን ነው እንጂ ሁሉም እርስ በርስ የተመጋገቡና የተያያዙ ናቸው። ሌሎቹ እንደሚያደርጉት መነሻም ሆነ መድረሻን ኃጢአትና ኃጢአት ላይ ብቻ ከማድረግና በዚህ ላይ ከመጠን ያለፈ ትኩረት ከማድረግ ይልቅ ኦርቶዶክሳዊው የመጻን ትምህርት የእግዚአብሔር ፍቅር ላይ እና ለሰው በተሰጠው በጸጋ እግዚአብሔር እያደገና እየበለጸገ የመሄድ ክሂል ከዊን (Potential)⁶¹ ላይ ትኩረት ያደርጋል። ቅዱሳን አባቶቻችን ከሐዋርያው ከቅዱስ ጳውሎስ ጋር "መንፈስ ከሚሆን ጌታ እንደሚደረግ ያን መልክ እንመስል ዘንድ ከክብር ወደ ክብር እንለውጣለን" ወዳለው ታላቅ ነገር አርቀው ይመለከታሉ። 2 ቆሮ. 3:18

4. እያንዳንዱ ሰው መጻንን ለራሱ ገንዘብ የሚያደርገው እንዴት ነው? በሚለው መሠረታዊ ጥያቄ ላይም ኦርቶዶክሳዊው አስተምህሮ ከፕሮቴስታንቱ ፈጽሞ የተለየ ነው። እግዚአብሔር በአካላዊ ቃል ሰው መሆን ለሁሉም ሰው የሰጠውን መጻን እያንዳንዱ ሰው በራሱ ሕይወት ገንዘብ የሚያደርገው እንዴት ነው? ለሚለው መሠረታዊ ጥያቄ ፕሮቴስታንቶች መጻን በእምነት ብቻ የሚገኝ ነው ሲሉ ኦርቶዶክሳውያን አባቶቻችን ግን የጸጋው ሥጦታ ነጻ (እንዲሁ) የሚሰጥ መሆኑን በአንድ በኩል፤ የሰውን ነጻ ፈቃድ (ነጻነት) ደግሞ በሌላ በኩል አስተባብረው በመያዝ ለሰው መጻን የሁለቱ መስተጋብር (በግርኩ Synergy) አስፈላጊ መሆኑን በአጽንኦት ያስተምራሉ። ይህም በቅዱስ ጳውሎስ "ከእርሱ ጋር አብረን የምንሠራ ነንና" ተብሎ የተገለጸው ነው። 1 ቆሮ. 3:9

⁶¹ ኦርቶዶክሳውያን ሊቃውንት አባቶቻችን ትምህርት የሰው ልጅ በጸጋ እግዚአብሔር እያደገ ለመሄድ የሚችል የመሆኑን ነገር በተመለከተ ሲገልጹ የተጠቀሙበትን Potential - የሚለውን ቃል "ክሂል ከዊን" በሚል ቃል ተርጉሟል። ይህም የቃሉን ሃሳብ በተሻለ ይገልጻል ብዬ ስለሰብሁ ነው።

ስለዚህ መዳን በአንድ በኩል በሰው ጥረትና ችሎታ ያልተገኘ የእግዚአብሔር ጸጋ (ስጦታ) ሲሆን በሌላ በኩል ደግሞ ሰው ያለ ራሱ ፈቃድና ሱታፊ እንዲሁ ከውጭ የሚጫንበት "ሽክም" ወይም "ግድታ" ሳይሆን ራሱ ወድዶና ፈቅዶ ገንዘብ የሚያደርገው ጸጋ ነው። ለዚህ ደግሞ እያንዳንዱ ሰው እግዚአብሔር የሰጠውን መዳን የራሱ ሕይወት የሚያደርግበት መንገድ እንዲሁ የሆነውን ነገር በመቀበል ብቻ (እምነት ብቻ የሚሉት) ሳይሆን ከዚያም ባለፈ መንገድ ነው። መዳንም ሥርየተ ኃጢአት ብቻ ሳይሆን ከዚያ በላይ ብዙ ነገሮችን የሚይዝ ጥልቅ ጸጋና ሀብት ነው። ይህን ከዚህ ቀጥሎ ባሉት ክፍሎች በመጠኑ ሰፋ አድርገን ለመዳሰስ እንሞክራለን።

እዚህ ላይ ከጥንት ጀምሮ የነበረውን የመዳን ትምህርት ታሪካዊ ሂደት መዳሰስ የተፈለገው አንደኛ ስለ መዳን ትምህርት ሌሎች የሚሉት ምን እንደ ሆነና ያም በምን ዓይነት ድባብና ባህል የተፈጠረ እንደ ሆነ መጠነኛ ግንዛቤ እንዲኖር ይረዳል ከሚል ሲሆን፤ ሁለተኛ ደግሞ በእኛ አገር አሁን አለን እያሉ ያሉት ተሐድሶዎች ስለ መዳን የሚያስተምሩት ትምህርት ምንጩ ከየት እንደ ሆነ ግልጽ እንዲሆንና እነርሱ እንደሚሉት ኦርቶዶክሳዊ ናቸው? ወይስ ፕሮቴስታንታዊ? የሚለውን ልመረዳት እንዲያግዝ በማሰብ ነው።

ምዕራፍ ሦስት

ኦርቶዶክሳዊ የመዳን ትምህርት (ነገረ ድኅነት)

መግቢያ

የቤተ ክርስቲያን መሠረቷና ሀብቷ በእግዚአብሔር የተሰጣት ሃይማኖት ነው። በቤተ ክርስቲያን ውስጥ የኢየሱስ ክርስቶስ አካላት ሆነው የተሠሩትንና በመሠራት ላይ ያሉትን ምእመናን አንድ የሚያደርጋቸው ይህ ሃይማኖት ሲሆን እንድንታቸው የሚገለጠው ደግሞ በሱታፌ ምሥጢራት አማካይነት ነው። ቤተ ክርስቲያን ከተሰጣት ሃይማኖት ደግሞ ነገረ ድኅነት ከኢየሱስ ክርስቶስ ምሥጢረ ሥጋዊ ጋር መሠረቷና ጉልላቷ ነው። ቤተ ክርስቲያናችንን ከሌሎች የእምነት ድርጅቶች በዋናነት የሚለያት የመዳን ትምህርቷ ነው። የመናፍቃንን ትምህርት የማትቀበለውም የመዳን ትምህርታቸው የተሳሳተና እግዚአብሔር የሰጠንን የመዳን ጸጋ ለማግኘት የማያስችል የሰህተትና የጥፋት መንገድ ስለሆነ ነው።

መዳን የሚለው ቃል እንደ አገባቡ የተለያየ መልእክት ወይም ትርጉም ሊኖረው ይችላል። ለምሳሌ ያህል መዳን የሚለው ቃል በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ከተለያዩ ዓይነት ችግሮችና ጥፋቶች ስለ መዳንና ነጻ ስለ መሆን ተነግሮ እናገኛለን። ለምሳሌም፡- ናን ከጥፋት ውኃ መዳኑ (ዘፍ. 6-9)፤ ሎጥ በሰዶምና በገሞራ ላይ ከደረሰው የእሳትና የዲን ቃጠሎ መዳኑ (ዘፍ. 19)፤ ያዕቆብና ልጆቹ ዮሴፍ አስቀድሞ ወደ ግብጽ በመሄዱ ምክንያት በዘመኑ ከነበረው ከባድ ረሃብ መዳናቸው፤ ንዕማን ሶርያዊ ከነበረበት ለምጽ በዮርዳኖስ ወንዝ ታጥቦ መዳኑ፤ ሕዝበ እይሁድ ከሐማ ተንኮል በአስቴርና በመርዶክዮስ ምክር ለሦስት ቀናት ባደረጉት ጸምና ጸሎት መዳናቸው፤ እስራኤላውያን በሙሴ መሪነት ከግብጽ ባርነት ነጻ መውጣታቸውና ከሞተ በኩር መዳናቸው፤ የሶርያ ንጉሥ ወልደ አዴር ከበሽታው መዳኑ (2 ነገ. 8:17-10)፤ ደቀ መዛሙርቱ በባሕር ላይ ሲጓዙ ሳለ ኃይለኛ ማዕበል በተነሣባቸው ጊዜ “አድኅነኝ ከመ ኢንሙት - ጌታ ሆይ አድኅኝ” ብለው መጮኻቸውና ጌታም ማዕበሉን ጸጥ አድርጎ እነርሱን ከጭንቀትና ከጥፋት ማዳኑ (ማቴ. 8:23-27)፤ ቅዱስ ጳውሎስ ወደ ሮም ታስሮ በመርከብ ሲወሰድ ሳለ አብረውት ከነበሩት ሰዎች ጋር ከደረሰባቸው ከባድ አደጋ መዳናቸው (የሐዋ. 27:31)፤ በአጠቃላይ ከተለያዩ ክፉ ነገሮች መዳን (2 ጢዋ. 4:18)፤ እነዚህ ሁሉ “መዳን” ተብለው ተገልጸዋል። ጌታችንና መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በዘመኑ ሥጋዊው ክልዩ ልዩ ዓይነት ደዌና ችግር ያዳናቸውና የፈወሳቸው ብዙ ሰዎች ነበሩ። እነዚህ ሁሉ ከየችግሮቻቸው በጌታችን ቸርነት ተፈውሰዋል፤ ድነዋል።

ሆኖም በነገረ ድኅነት ትምህርት “መዳን” ስንል እነዚህን መሰሎቻቸውን ማለታችን አይደለም። እነዚህ ከላይ የተገለጹት ዓይነት መዳኖች ለጊዜው ሲደረጉ መልካምና ጠቃሚ መሆናቸው ባይዘነጋም ነገር ግን ጊዜያዊና በዚህ ዓለም ተወስነው የሚቀሩ ነገሮች ናቸው። እነዚህ ነገሮች በአብዛኛው “ፈውስ” ተብለው የሚጠሩ ናቸው። በነገረ ድኅነት ትምህርት “መዳን” ስንል ግን የሰው ልጅ የእግዚአብሔርን ትእዛዝ በማፍረሱ ምክንያት የደረሰበትን ተደራራቢ ውድቀቶች፤ ቅጣቶች፤ ከጸጋ መራቆቶችና የባሕርይ መንሳቆሎች እና ጳላም በእግዚአብሔር ልዩ ምክር በኢየሱስ ክርስቶስ ሥጋዊ በመንፈስ ቅዱስ የተሰጠውን መዳን ማለታችን ነው።

የመዳን ትምህርት ከትምህርቶች ሁሉ ዋናውና የመጀመሪያው ነው። ምክንያቱም የክርስትና ሃይማኖት የመዳን ሃይማኖት ስለሆነ ነው። ከዚህም ጋር የሰው ልጅ ዘለዓለማዊ ሕይወቱን በተመለከተ የማያቋርጥ ውሳጣዊ ፍለጋና ሕሊናዊ ጥያቄ ያለበት በመሆኑ በመጀመሪያ ሊመለስለትና ሕሊናውን ሊያሳርፍበት የሚገባው ጉዳይም ይኸ በመሆኑ ነው። የሰው ልጅ የሚኖረው በዚህ ዓለም ላለው ለጥቂቱ ዘመን ብቻ ሳይሆን ከዘመን ውጭ ለሆነው ዘለዓለማዊነት ስለሆነና ለሆነም ስለሚገባው ነው። የመዳን ትምህርት (ነገረ ድንገት) እንዲህ የመኖራችን ዓላማና የክርስትና ምንነትና መሠረት ስለሆነ የትምህርት ሁሉ መጓዝን ነው። አስተምህሮዎችና አስተሳሰቦች ሁሉ የሚመዘኑትና የሚለኩት በነገረ ድንገት መለኪያነትና ሚዛንነት ነው። የመኖሪያን ኑሩቂም ኑሩቂነቱና ጎጂነቱ ግልጽ ሆኖ የሚታየውና ስህተትነቱ የሚጋለጠው በነገረ ድንገት ሚዛንነት ሲመዘን ቀልሎ ስለሚገኝ ነው። ስለሆነም ነገረ ድንገት የአስተምህሮዎችና የአስተሳሰቦች ሁሉ ማንጠሪያና መለኪያ ነው።

3.1 መዳን ለምን አስፈለገ?

አንድ ነገር “መዳን” ያስፈልገዋል ሲባል በችግር ላይ የነበረና መዳንን ገና ያላገኘ መሆኑን ያመለክታል። ስለ ሰው ልጅ መዳን ስንናገርም ከሁሉ አስቀድሞ መዳን ለምን አስፈለገው? የሚድነውስ ከምንድን ነው? የሚለውን ጥያቄ ማንነት የገድ ይሆናል። ሰው ለምን መዳን አስፈለገው? ሲባል መልሱ ሰው በእግዚአብሔር ላይ የነበረውን እምነት ትቶ ዲያብሎስን አምኖ ሕገ እግዚአብሔርን አፍርሶ ትእዛዙን ጥሶ የተሰጠውን ሕይወት፣ ጸጋና ክብር በራሱ ጥፋት በማጣቱና ከሕይወት ወደ ሞት፣ ከክብር ወደ ኃሳር ወርዶ የነበረ በመሆኑ ምክንያት ነው።

እግዚአብሔር ሰውን ሲፈጥር ለሌሎች ፍጥረታት ያሳደረገውን ልዩ ነገር በማድረግ፣ ይኸውም “ንግበር ሰብእ በአርአያ ወበአምሳሊ - ሰውን በመልካችን እንደ ምሳሌያችን እንፍጠር” በማለት በራሱ መልክና ምሳሌ ፈጠረው። እንዲሁም ሰውን በሕያዊት ነፍስ አክብሮ፣ ነጻነት ያለው፣ ክፉውንና በገውን መለየትና መምረጥ የሚችል፣ አዋቂና አስተዋይ አድርጎ ፈጠረው። ለዚህም ይረዳው ዘንድ ክፉ እውቀትን ወደ ማወቅ እንዳይሄድና የሚኖረው እውቀት ምን ጊዜም መልካም የሆነ፣ የማይገዳና የማያስጸጽት ብቻ ይሆንለት ዘንድ “ከገነት ዛፍ ሁሉ ትበላለህ፤ ነገር ግን መልካምንና ክፉን ከሚያስታውቀው ዛፍ አትብላ፤ ከእርሱ በበላህ ቀን ሞትን ትሞታለህና” በማለት አዘዘው። ይህ የሕግ ምልክትም የሰው ልጅ ለፈጣሪው ያሰውን ፍቅርን ይገልጽበት ዘንድ የተሰጠው መንገድ ነበር። ዘፍ. 2:16-17 ሆኖም የሰው ልጅ ይኸን ሁሉ ቸርነት ካደረገለት ከእግዚአብሔር ይልቅ ምንም ነገር ያሳደረገለትንና ባይ የሆነ የቃል ተስፋ ብቻ ይዞ የመጣውን ዲያብሎስን በማመን በፈጣሪው በእግዚአብሔር ላይ በማመጽ እምላኩን ካደ፤ በፈጣሪው ላይ ላለው እምነትና ፍቅር መግለጫ የነበረውን ምልክትም አፈረሰ።

የአዳም የመጀመሪያውና ዋናው ኃጢአት (በደሉ) ቅጠል ቆርጦ መብላቱና አለመታዘዙ ሳይሆን እግዚአብሔርን አለማመኑ ነበር። አለመታዘዙ የመጣው ካለማመኑ ነበር፤ ማለትም አዳምን የፈጣሪውን ትእዛዝ ወደ መጣስና ሕጉን ወደ ማፍረስ የወሰደው በእግዚአብሔር ላይ የነበረው እምነት በዲያብሎስ ስብከት ከተለወጠ በኋላ ነበር። ከመነገር በላይ የሆነውን መልካሙን ሁሉ ያደረገለትን፣ እንዲሁም ለራሱ ሊል “ከዚህ በበላህ ቀን ሞትን ትሞታለህና እንዳትበላ” ብሎ ያሰጠነቀቀውን እግዚአብሔርን ተጠራጠረው፤ ካደው። በአንጻሩ ደግሞ ምንም መልካም ነገር ያሳደረገለትን ዲያብሎስን አመነው። ዲያብሎስ “ሞትን አትሞቱም፤ ከእርሷ በበላችሁ ቀን ዓይኖቻችሁ እንዲከፈቱ፤ እንደ እግዚአብሔርም መልካምንና ክፉን የምታውቁ እንድትሆኑ እግዚአብሔር ስለሚያውቅ ነው እንጂ” በማለት እግዚአብሔርን ከፋ፤ ራሱን ደግሞ አሳኝና ተቆርቋሪ አስመስሎ ሲሰብካቸው በአንድ ጊዜ ግልብጥ ብለው እግዚአብሔርን ተጠራጠሩት፤ ዲያብሎስን ግን አመኑት። ዘፍ. 3:4-5

አጭር ሐዋን በእግዚአብሔር ላይ የነበራቸው እምነት ስለ ጠፋ ያ አለግመናቸው ሕጉን በግፍረስ ተገለጠ። የሕግ ምልክት፣ የገደባቸው ምልክት፣ የሰው መታመን ወካይ ዓርማ የነበረችውን ዛፍ ፍሬዋን ቆርጠው በሉ። ዲያብሎስን ደግሞ የነገራቸውን በመፈጸም በእርሱ ስብከት ላይ ያላቸውን እምነት ለእርሱ በመታዘዝና እንዲሰተግራቸው ቅጠሏን በመብላት ገለጹ። በምዕራባውያን አስተምህሮ በአብዛኛው የመጀመሪያው በደል (ኃጢአት) የሚሉት አለመታዘዝ (Disobedience) ሲሆን በምሥራቃውያን (በእርቶዶክሳውያን) አስተምህሮ ግን የመጀመሪያው በደል አለግመን፤ ሕጹት ሃይማኖት (Disbelief) ነው። አለመታዘዝ ያለግመን መገለጫና ውጤት ነው። የሰው ልጅ ፈጣሪውን ግመን ትቶ ዲያብሎስን ባመነ ጊዜና ፈጣሪውን መካዱንም የእምነት ምልክት የነበረችውን ዛፍ ቆርጦ በመብላት ከሐላፊ ወደ ገቢር በግላደግ በተገባር ባረጋገጠ ጊዜ በዚያው ትጽብት ከዚያ በፊት በባሕርይ አባርት ያልነበረ (ያልተፈጠረበት)፤ ነገር ግን በኃጢአቱ ምክንያት የሕይወት ምንጭ ከሆነው ከእግዚአብሔር የመለየቱ ውጤት የሆኑ ብዙ ተደራራቢ ነገሮች ደረሰባት። እነዚህም በሆኑት የግዚአብሔር ነፍሱ።

1. ሞት፣ ግዥነት

ሰው የተፈጠረው ለሕይወት እንጂ ለሞት አልነበረም። ሆኖም ሰው ሲፈጠር እንደ መላእክት ከመጀመሪያው የግደሞት ተደርጎ አልተፈጠረም፤ ነገር ግን ሕጉን በጠብቅ በሕይወት ሊኖር፣ ባይጠብቅ ደግሞ ሊሞት እንዲችል አድርጎ በግዕዝነቱ ሁኔታ ነበር እግዚአብሔር የፈጠረው። ግለሰብ ወደ ወደደው መጓዝ ይችል ዘንድ በመሞቱነትና በአመጣጥነት መካከል አድርጎ ፈጠረው። ሕጉን ለተወሰነ ጊዜ (እግዚአብሔር ለግደሞቱ ጊዜ) በጠብቅ ወደ አመጣጥነት ሊሸጋገር፣ ባይጠብቅ ደግሞ ወደ መሞቱነት ሊወርድ በሙሉ ነጻነት ተፈጠረ። ይህም የእግዚአብሔር ችርነት ነበር። ምክንያቱም ገና ከመጀመሪያው አመጣጥ (ለምሳሌ እንደ መላእክት የግደሞት) ተደርጎ ተፈጥሮ በሆነ ኖሮ ለገደኛ ሊሞት የግዥነት ሆኖ ተፈጥሮ እያለ እንኳ እንደዚያ በእግዚአብሔር ላይ የግደሞትና የግዥነት ከሆነ ከመጀመሪያው የግደሞት ተደርጎ በፈጠሮ ኖሮ ምን ሊሆን እንደሚችል ግልፅ ከባድ ነው። ሁለተኛ ደግሞ ከመጀመሪያው አመጣጥ ሆኖ ተፈጥሮ በሆነ ኖሮ ኃጢአት ሲሠራ ኃጢአቱ ከባሕርይ ጋር ተጣብቆ ለዘላለም የባሕርይ አካል ሆኖ ስለሚኖር የግደሞት ምት ሆኖ ይኖር ነበር። ይህም ባሕርይ ነበሩለት እንደ አጋንንት መጨረሻ የሌለው ሞት በሆነበት ነበር።

እግዚአብሔር አጭር ክብር በኋላ ከዕዕ ሕይወት እንዳይበላ የከለከለውና ወደዚያ የሚወስደውን መንገድ በመላእክት ያልጠበቀበትም ለዚህ ነበር፤ እንዲህ ሲል፡-

እግዚአብሔር አምላክም አለ፡- እነሆ አጭር መልካምንና ከተን ለግወት ከእኛ እንደ አንዱ ሆነ፤ አሁንም እኛን እንዳይዘረጋ፣ ደግሞም ከሕይወት ዛፍ ወስዶ እንዳይበላ፣ ለዘላለም ሕያው ሆኖ እንዳይኖር። ስለዚህ እግዚአብሔር አምላክ ከዓድን ገነት አስወጣው፤ የተገነባትን መሬት ያርስ ዘንድ። አጭርም አስወጣው፤ ወደ ሕይወት ዛፍ የሚወስደውንም መንገድ ለመጠበቅ ዚረብልንና የምትገባበቡ የነበረዋል ሰይፍን በዓድን ገነት ምሥራት አስቀመጠ። ዘፍ. 3:22-24

ሰው መሞት የግዥነት ሆኖ በመፈጠሩ ወደ ባሕርይ ውስጥ ዘልቆ የገባው ኃጢአት የባሕርይ ዘላለማዊ አካል ባይሆን ከእርሱ የሚወገድበትን መንገድ - ሞትን - አዘጋጀለት። በበደል ጊዜ በሰው ላይ ሞትን ግዘቱ በራሱ የእግዚአብሔር የቸርነቱ ሥራ ነበር። በዚህም ወደ ውስጣችን ዘልቆ የገባው ኃጢአት በሞት ከእኛ ይለያል፤ እግዚአብሔር የፈጠረውና በሐዲስ ተፈጥሮ ያከበረው ሰውነታችን ደግሞ በትንሣኤ በከብር ይነሣል። እግዚአብሔር ከመጀመሪያው አመጣጥ ያላደረገን በዚህ ችርነቱ ምክንያት ነበር። ሆኖም ግን በመጀመሪያ የተሰጠንን ዕድል - አመጣጥነትን - ገንዘብ ማድረግ እንችል ዘንድ የሕግን ምልክትነት ሰጠን። ሆኖም ግን ያን የተሰጠንን መንገድ ራሳችን አበላሽነው፤ ሳንጠቀምበትም ቀረን።

በሌሊትም አባታችን አዳም "በበላህ ቀን ሞትን ትጥታለህ" ተብሎ የተነገረውን ግስጦንቀቂያ በማፍረሱ ምክንያት እንዳይደርስበት ይጠነቀቅ ዘንድ አስተዳዋ የተነገረው ሞት በተግባር ደረሰበት፤ ተፈጽመዋል። ከዚያን ጊዜ አንሥተ ሞት የሰውን ልጆች አንድም ሳያስቀር ተጥቶ። በሰው ላይ ወለጠነ፤ "ሞት ነገሡ" ተብሎ እንደ ተገለጸ። ሮሜ 5:14 ከእግዚአብሔር የመለየቱን መንፈሳዊ ሞት ራሱ አዳም፤ የነፍሱና የሥጋውን የመለየት ሞት ደግሞ ልጅ እዚህ በመጀመሪያ ገፈቱን ተመሰተ። ሞትም ወደ ባሕርያችን ውስጥ ዘልቆ ገባ፤ ከአጥንታችን፤ ከደግማችን፤ ከሕዋሳታችንና በእጠቃላይ ከሁለንተናችን ጋር ተዋሐደ። የሰው ሕይወት በሞት ተዋሐደ። ከዚያን ጊዜ ጀምሮ ሰው ነሮው በራሱ ወደ ሞት የሚደረግ ጉዞ ሆነ፤ ይመስላል፤ ያድጋል፤ ያረጃል፤ ከዚያም ይሞታል። ይህ የሕይወት ሂደት በኃጢአት ምክንያት የመጣ ነው። እግዚአብሔር ሞትን አልፈጠረም፤ ሞት የኃጢአት ውጤት ብቻ ነው፤ ያን ጎትተን ያመጣነውም እኛው ሰዎች ራሳችን ነን። ለምሳሌ ብርሃን በነበረበት ስፍራ ላይ ብርሃኑን ሲሰጥ የነበረውን መብራት ሲያጠፋት ጨለማ እንደሚሰፍን ዓይነት ግለት ነው። ሐዋርያው ሞትን "የኋለኛው ጠላት" ብሎ የገለጸው ለዚህ ነው፤ ከሰው ተፈጥሮ በኋላ የመጣ በሽታ በሌሊት። 1 ቆሮ. 15:26

2. የባሕርይ መጎስቆል ደረሰበት

የሰው ባሕርይ እጅግ ግሩም በሆነ ሁኔታ በክብር የተፈጠረ ነበር። እግዚአብሔር ሰውን ሲፈጥረው ብርሃን አልብሶ በእጋ አገናኝሮ በአርአያውና በምሳሌው አስወቦና አክብሮ እንደ ፀሐይ በሚያበራ ብርሃናዊ ጸዳል ይህ ቀረው በግደባል ክብርና እጋ ነበር። ነገር ግን ሕጉን በማፍረሱ ምክንያት ባሕርዩ ጎበቆለ፤ ተዋረደ። እጋውን ተገናኝ ራቂቱን ሆኑ ትጠል ለፍቶ አገለጸው፤ ቁርበት ለበሰ። ክብሩን በማጣቱ ምክንያት ከእርሱ ላነሱ ሥነ ፍጥረቶች ተገባ፤ እነርሱን መፍራትና ግምለክም ጀመረ። "በብእስ እንዘ ክቡር ውለቱ ሊያለመረ ወኔ ከመ እንሰባ ዘአልቦ ልብ ወተመሰሎ - ሰው ግን ክቡር ሆኖ ሳለ አላወቀም፤ አእምሮ እንደ ሌላቸው እንደሚጠፋ እንሰሶች መሰለ" እንደ ተባለው ሆነ። መዝ. 48:12

በሰውነቱ ላይም እርሱ ለእግዚአብሔር እንዳልታዘዘ ሁሉ ራሱ ለራሱ አልገባለት አለ፤ የሚፈልገውን መልካም ነገር ትቶ የማይፈልገውን ከቶ ነገር ወደ ግድረግ የሚላብና የሚሸነፍ ሆነ። ለእርሱም የማይታዘዙና የማይገዙ ከቶ ፈቃዳትና እኩያት ፍትወታት በውስጡ ሠለጠኑበት፤ አሰጨነቁትም።

3. ሰደተኛ ሆነ

ከሶታው ከገነት ተባረረ፤ የራሱ ኃጢአት አሳደደው። ቀድሞ የደሰታው ምንጭ የነበረው የእግዚአብሔር ድምጽ አሁን ግን አሰፈራው። ስለዚህም ከእግዚአብሔር ሸሸ፤ ለመሸሸግም ሞከረ። እግዚአብሔር "ወደት ነህ?" ብሎ በጠራውና በፈለገው ጊዜ "በገነት ድምፅህን ሰማሁ፤ ዕራቄቱንም ስለ ሆንሁ ፈራሁ፤ ተሸሸገሁም" በማለት እጅግ አሳዛኝ በሆነ ሁኔታ መለሰ። ዘፍ. 3:9-10 እግዚአብሔርም የበደለውን አዳምን ቀኖና በመስጠት ከገነት አሰወጣው። "እግዚአብሔር አምላክ ከዔድን ገነት አሰወጣው፤ የተገኘባትን መሬት ያርሰ ዘንድ። አዳምንም አሰወጣው፤ ወደ ሕይወት ዛፍ የሚወስደውንም መንገድ ለመጠበቅ ኪሩቤልንና የምትገለባበጥ የነበላለች ሰይፍን በዔድን ገነት ምሥራቅ አስቀመጠ።" ዘፍ. 3:23-24 ስለዚህም ግዙታኛ ሆኖ ወደ ምድር ተጣለ።

4. ሰላም አጣጥቶ ተጨነቀ

የሰው ልጅ የሰላም አምላክ ከሆነው ከእግዚአብሔር በመለየቱ ምክንያት የሚፈራፈሩ የሚደነግጡ የሚሠሩት የሚታወቁ ሆኑ። ከመበደሉ በፊት የእግዚአብሔርን ድምፅ መስማት የደስታው ምንጭ ነበር። “ኃጥአን ሰው ኃጢአቱ ታጠምደዋለች፤ በኃጢአቱም ገመድ ይታሰራል” እንደ ተባለ ሰውን ኃጢአቱ አጠመደው፤ አሰረውም። ምሳ. 5:22 የእግዚአብሔርን ድምፅ በሰላም መስማት አልቻለም፤ ድምፁን ሲሰማ ሥራው ትዝ እያለው ይፈራና ይሸሽ ጀመር። “ለክፉዎች ሰላም የላቸውም” እንደ ተባለ የራሱ ክፉት ሰላሙን አላጣው። ኢሳ. 48:22

5. መንፈሳዊ እድገት ተቋረጠ፤ መቋረጥ ብቻም ሳይሆን ጉዞው በተቃራኒ አቅጣጫ ሆነ።

ሰው ሲፈጠር በትድስናና በጸጋ እያደገ መሄድ እንዲችል ሆኖ ነበር የተፈጠረው። ከውድቀቱ በኋላ ግን እንደ ተነቀለ ችግኝ ያ ፅድቅ ተቋረጠ። መልካም የሆነው የመንፈሳዊ ሕይወቱ ፅድቅ መቋረጥ ብቻም ሳይሆን የሕይወቱ አቅጣጫ የሚጓዘው በተቃራኒ አቅጣጫ ሆነ። ሕይወቱ ወደ ተቃራኒ የጥፋት አቅጣጫ (ወደ አለ መኖርና ወደ ጥፋት አቅጣጫ) መውረድ ጀመረ። ሂደቱ ከመከራ ወደ መከራ፤ ከውርደት ወደ ውርደት ሆነ።

6. በአጠቃላይ እግዚአብሔር ሲፈጥረው ያዘጋጀለትን ጸጋና ክብር በሙሉ አጣጥመዋል።

የእግዚአብሔር ልጅነት ጸጋ ሆኖ ተሰጥቶት የነበረው የሰው ልጅ በኃጢአቱ ምክንያት ያ ጸጋ አጥቶ የዲያብሎስ ባርያ የኃጢአት መነሻባቸው ሆኑ። በዚህ ዓለም በተሰጠችው ፅድቃዊ ሲኖርም ሆነ ከሞት በኋላ ሕይወቱ አላሳኝና ከጥፋት ወደ ጥፋት የሚሸጋገር ሆነ። ስለዚህ የሰው ልጅ ከዚህ ሁሉ ኃጢአት ካመጣው ፅዳና መከራ የሚያደነው መድኃኒት በእጅጉ ያስፈልገው ነበር። መፈጠሩና መኖሩ ፅዳ ሆኖበት ሲሠነግር ሲቃትት ነበር። በዘመነ ብሉይ የነበሩ ወገኖቻችን ይኸን ፅዳ ተሸክመው መዳንን በመናፈቅና ተስፋ በማድረግ ነበር ወደ መቃብር የወረዱት።

እነ ዳዊት “ወዳዲ በተስፋሁ ንደረ ሥጋዬ እስመ ኢተኃድጋ ውስተ ሲያል ለነፍሰዬ - ነፍሴን በሲያል ውስጥ አትተዋትምና ሥጋዬ በተስፋ አደረ” እያሉ በተስፋ ሞቱ። መዝ. 15:9-10 ሌሎችም አበውና ነቢያት የእግዚአብሔርን ማዳን ተስፋ እያደረጉ ኖሩ። ሲጠበቅ የነበረውን ተስፋ ሰው ሆኖ የፈጸመው ጌታችንና አምላካችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በመዋዕለ ሥጋዊው ሲያስተምር “አብርሃም አቡከመ ተመነየ ይርአይ ዕለትየ ርእየሄ ወተፈሥሐ - አባታችሁ አብርሃም ቀኔን ያይ ዘንድ ሐጄት አደረገ፤ አየም ደስም አለው” በማለት የተናገረው አብርሃምና ሌሎችም ነቢያት አካላዊ ቃል ሰው ሆኖ የሚገለጥባትንና የሚያድንባትን የተመረጠች ዕለት በናፍቆት ሲጠብቁ የነበረ መሆኑን በግልጽ የሚያስረዳ ነው። ዮሐ. 8:56 ያች የተመረጠች ዘመን ቁሉ ትደርስ ዘንድ ናፍቆታቸውንና ጉጉታቸውንም “ኦ እግዚአ አድገንሶ - አቤቱ እባክህ አሁን አድን፤ ኦ እግዚአ ሠርሕሶ - አቤቱ እባክህ አሁን አቅና” እያሉ አጥብቀው ደጅ ጸኑ። መዝ. 117:25

እግዚአብሔርም በፈታሐነቱ በሰው ላይ ቢፈርድበትም በችርነቱ ደግሞ እንደሚያድነው ወዲያውኑ ገና እንደ በደለና ከእርሱ እንደ ተለየ የሚድንበትን መንገድ ነግሮታል። እንዲህ በማለት ተስፋውን አስጨብጦታል። “በእንተና በሌቲቱ መካከል፤ በዘርህና በዘራም መካከል ጠላትነትን አደርጋለሁ። እርሱ ራሱን ይቀጠቅጣል፤ አንተም ሰኩናውን ትቀጠቅጣለህ” ዘፍ. 3:15 “የሌቲቱ ዘር” የተባለው ያለ አባት ከእርሷ (ከትድስት ደንገል ማርያም) ይወለድ ዘንድ ያለው ሥጋው ቃል ኢየሱስ ክርስቶስ ነው። እርሱ የዘንድውን ራስ - ዲያብሎስን - በሥጋዊው እንደሚቀጠቅጠውና የሰውን ልጅ እንደሚያድን ተስፋውን ወዲያውኑ አበሰረው። ለሰው አጠራሩ ክብርና ምስጋና ይገባውና ጌታችን “ውእተ ጊዜ እኔ ነየ መጸእኩ ውስተ ርእሰ መጽሐፍ ተጽሕፈ በእንቲለየ - በዚያን ጊዜ አልሁ፤ በመጸሐፍት

ራስ ስለ እኔ ተጽፏል” ያለው ለዚህ ነበር። መዝ. 39:7 ፤ ዕብ. 10:7 የመጻሕፍት ራስ የተባለው በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የመጀመሪያ መጽሐፍ የሆነው ኦሪት ዘፍጥረት ነው። የመጻፍችን ተስፋ የታወጀው ገና ከመጀመሪያው ነበር።

ከዚያ ተስፋ የተነሣም አዳም ሞትን ቆርጣ ያበላችውን ሔዋንን “የሞት እናት” በማለት ፋንታ “ሔዋን - የሕይወት ሁሉ እናት” አላት። ይህም ዲያብሎስን የሚቀጠቅጠውን ዘር የምታስገኘዋን አማናዊት ሔዋን - እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያምን ገና አስቀድሞ ከርቀት በትንቢት የሚያመለክት ምሥጢር ነበር። አዳምና ሔዋንም ያን የተስፋ ስንቅ ይዘው ከደረሰባቸው ጉስቁልና ጋር አብረው ተስፋውንም ለልጆቻቸው አወረሱ። ያ ተስፋም በጉጉት ሲጠበቅ ኖረ። ታዲያ ያን ተስፋ የሚፈጽመውና ሰውን ከደረሰበት ከዚያ ሁሉ የሞትና የጉስቁልና ማጥ፣ ከጨለማው ሕይወት ሊያድነው የሚችለው ማን ነበር?

3.2 ሰውን ሊያድነው የሚችለው ማን ነበር?

ለሰው ልጅ ወደ ባሕርይ ውስጥ ዘልቆ የገባውን ሞት አስወግዶ ሕይወትን የሚሰጠው፣ ያጣውን ሰላምና ነጻነት የሚመልስለት፣ ከእግዚአብሔር ጋር የነበረውን አንድነት ሊመልስለት የሚችለው ማን ነበር?

ሀ) ነቢይ ነበርን?

ነቢያት በየዘመናቱ ከእግዚአብሔር ዘንድ ወደ ሰዎች እየተላኩ ሕዝቡ ከኃጢአታቸው በንስሐ ወደ እግዚአብሔር እንዲመለሱና በበደላቸው ምክንያት ከሚመጣባቸው ቁጣ እንዲድኑ ሲመክሩና ሲያስተምሩ ኖረዋል። ነቢያት ሕዝቡንና ነገሥታትን እውነቱን በማስተማራቸውና ስለ ክርስቶስ ትንቢት በመናገራቸው በእግዚአብሔር ቃል ላይ ካመፁ ሰዎች ብዙ መከራ ተቀብለዋል። ሆኖም ያ ሁሉ የነቢያት ተጋድሎ በአዳምና በሔዋን ከተፈጸመው በደልና ያ ካደረሰው ተደራራቢ ጉዳት ሊያድነንና ከሞት ዕዳ ነጻ ሊያወጣን፣ ከእግዚአብሔር ጋር ሊያስታርቀንና ወደ እግዚአብሔር አንድነት ሊመልስን አልቻለም። እነርሱም የችግሩ ወራሾችና ባለ ዕዳዎች ስለ ነበሩ ለእነርሱም መድኃኒት ያስፈልጋቸው ነበር እንጂ እንኳን ለሌላው ሊተርፉ ቀርቶ ራሳቸውንም ማዳን አልቻሉም።

ስለዚህም የነቢያት ዋናው የትንቢታቸው ማዕከል ዓለምን የሚያድነው መድኃኒት ነበር። ያ መድኃኒት ቶሎ ይመጣ ዘንድ ወደ እግዚአብሔር አጥብቀው ይጸልዩና ሕዝቡን ደግሞ ያጽናኑ ነበር። እነርሱም መጻገን በመናፈቅ ይጮኹ ነበር። ለአብነትም ታላቁ ነቢይ ኢሳይያስ የሰውን ልጆች የመጻን ናፍቆትና የአድነን ጩኸት እንዲህ ሲል አቅርቧል፡-

ሰማዮችን ቀድደህ ምነው ብትወርድ! ተራሮችም ምነው ቢኖወጡ! እሳት ጭራሮውን እንደሚያቃጥል፤ እሳትም ውኃውን እንደሚያፈላ፤ ስምህ ለጠላቶችህ ይገለጥ ዘንድ፤ አሕዛብም በፈትህ ይንቀጠቀጡ ዘንድ። . . . እነሆ አንተ ተቁጣህ፤ እኛም ኃጢአት ሠራን፤ ስለዚህም ተሳሳትን። ሁላችን እንደ ርኩስ ሰው ሆናል፤ ጽድቃችንም ሁሉ እንደ መርገም ጨርቅ ነው፤ ሁላችንም እንደ ቅጠል ረግፈናል፤ በደላችንም እንደ ነፋስ ወስደናል። ስምህንም የሚጠራ አንተንም ሊይዝ የሚያስብ የለም፤ ፊትህንም ከእኛ ሰውረሃል፤ በኃጢአታችንም አጥፍተኸናል። አሁን ግን፤ እቤቱ አንተ አባታችን ነህ፤ እኛ ጭቃ ነን፤ አንተም ሠሪያችን ነህ፤ እኛም ሁላችን የእጅህ ሥራ ነን። እቤቱ፣ እጅግ አትቁጣ፤ ለዘላለምም ኃጢአትን አታስብ፤ እነሆ እባክህ ተመልከት፤ እኛ ሁላችን ሕዝብህ ነን። ኢሳ. 64:1-9

ልብ አምላክ የተባለ ዳዊትም እንዲህ አለ:-

የሲፍን እንደ መንጋ የምትመራ የእስራኤል ጠባቂ ሆይ፤ አድምጥ፤ በኪሩቤል ላይ የምትቀመጥ ተገለጥ። በኤፍሬምና በብንያም በምናሴም ኃይልህን እንሣ፤ እኛንም ለማዳን ና። አቤቱ መልሰን፤ ፊትህንም አብራ፤ እኛም እንድናለን። የሠራዊት አምላክ አቤቱ፤ በባሪያህ ጸሎት ላይ እስከ መቼ ትቂጣለህ? የእንባ እንጀራን ትመግበናለህ፤ እንባም በስፍር ታጠጣናለህ። ለንረቤቶቻችን ክርክር አደረግኸን፤ ጠላቶቻችንም በላያችን ተሣለቁብን። የሠራዊት አምላክ አቤቱ፤ መልሰን፤ ፊትህንም አብራ፤ እኛም እንድናለን። መዝ. 79:1-7

እንዲሁም:-

አቤቱ፤ ሰማዮችህን ዝቅ ዝቅ አድርጋቸው፤ ውረድም፤ . . . እኛህን ከአርያም ላክ አድነኝም፤ ከብዙ ውኆች፤ አፋቸውም ምናምን ከሚናገር፤ ቀኛቸው የሐሰት ቀኝ ከሆነ፤ ከባዕድ ልጆች እጅ አስጥለኝ። መዝ. 143:5-8

ነቢያት ማድረግ የቻሉት ነገር ቢኖር እግዚአብሔር አስቀድሞ የተናገረው የመዳናችን ተስፋ ዘመኑ ደርሶ እስኪፈጸም ድረስ የሰው ልጆች ተስፋውን ያውቁና ይጠብቁ ዘንድ የእግዚአብሔርን ማጽናናት ለሕዝቡ ማድረስ ብቻ ነበር። እግዚአብሔር በነቢያት ሕዝቡን እንዲህ እያለ ያጽናና ነበር:- “አጽናኑ፤ ሕዝቤን አጽናኑ ይላል አምላካችሁ። . . . የእግዚአብሔርም ክብር ይገለጣል፤ ሥጋ ለባሽም ሁሉ በአንድነት ያየዋል፤ የእግዚአብሔር አፍ ይህን ተናግሯልና።” ኢሳ. 40:1-5 ነቢያት የበደለው የአዳም ልጆችም በመሆናቸው፤ ከዚያም በላይ ፍጡራን በመሆናቸው የሰውን ልጅ ማዳን አልቻሉም፤ ፍጡር ፍጡርን ማዳን አይችልምና፤ ስለሆነም የሰው ልጅ ከነቢያት የበለጠ ኃይልና ክሃል ያለው መድኃኒት (አዳኝ) ያስፈልገው ነበር።

ለ) መልእክ ነበርን?

መላእክት “ሁሉ መዳንን ይወርሱ ዘንድ በላላቸው ለማገዝ የሚላኩ የሚያገለግሉም መናፍሰት አይደሉምን?” የተባለላቸው፤ እኛን የሚራዱንና የሚጠብቁን፤ የእግዚአብሔርን ምሕረት ወደ ሰዎች፤ የሰዎችን ጸሎት ደግሞ ወደ እግዚአብሔር የሚያሳርጉ ናቸው። ዕብ. 1:14 ፤ ራእ. 5:8 ፤ 8:3-4 በአንድ ኃጥእ ንሴሉ መግባትና ወደ እግዚአብሔር መመለስም ታላቅ ደስታ ያደርጋሉ። በአጠቃላይ መላእክት የእንዲቷ ሃይማኖት አካላት ሲሆኑ ለሰው ልጆች በሃይማኖት መንገድ በማገዝና በመራዳት እንደ ታላቅ ወንድም ናቸው። ዘካ. 1:12-17 ፤ ሉቃ. 15:7 ሆኖም ግን መላእክት የሰውን ልጅ ከደረሰበት ነገር ሊያድኑት አይችሉም። ፍጡራን እንደ መሆናቸው የፈረሰውን የእግዚአብሔርን ቃልና ያስከተለውን ጉዳት መቤዣትና መመለስ አይቻላቸውም። ይህ ከፍጡራን ዐቅም በላይ ነውና።

ሐ) መሥዋዕተ ኦሪት ነበርን?

መሥዋዕተ ኦሪት የተሠራው የዲያብሎስን ራስ የሚቀጠቅጠው የሴቲቱ ዘር (ሥግው ቃል ኢየሱስ ክርስቶስ) እስከሚመጣ ድረስ መቆያ እንዲሆን፤ ለአማናዊው ለመሥዋዕተ ወንጌል ማዘጋጃና ምሳሌ እንዲሆን፤ እስከዚያውም ከአባርና ከቸንፈር ከመላለሱ መቅሠፍቶች እንዲታደግ ነበር እንጂ የሰውን ልጅ ለማዳን አልነበረም። “ሕት ሊመጣ ያለው የበጎ ነገር እውነተኛ አምላል ሳይሆን የነገር ጥላ አለውና፤ ስለዚህም በየፃሙዩ ዘወትር በሚያቀርቡት በዚያ መሥዋዕት የሚቀርቡትን ሊፈጽም ከቶ አይችልም። እንደዚህም ባይሆን፤ የሚያመልኩት አንድ ጊዜ ነጽተው ከዚያ በኋላ በሕሊናቸው ኃጢአትን ስላላወቁ ማቅረብን በተዉ አልነበረምን? ነገር ግን በዚያ መሥዋዕት በየፃሙዩ የኃጢአት መታሰቢያ አለ፤ የኮርማዎችና የፍየሎች ደም ኃጢአትን እንዲያስወግድ የማይቻል ነውና” በማለት የሰው ልጅ በእሪት መሥዋዕት ሊድን የማይቻል መሆኑ ተገልጿል። ዕብ. 10:1-4

ዋናው የሕገ ኦሪት አገልግሎት ለሕገ ወንጌል የትንቢትና የተምሳሌት ምስክርና ማሰረጃ መሆኑ ነበር። ስለሆነም መሥዋዕተ ኦሪት የሰውን ልጅ ሊያድነው አይችልም ነበር። ሐዋርያው ቅዱስ ጳውሎስ ይህን የሕገኝ መሠረታዊ ጭብጥ የሆነውን የክርስቶስን መድኃኒትነትና ሊቀ ክህናትነት ሳይረዱ ገጸ ነባቡን ብቻ ጨብጠው የቀሩትን አይሁድ ለማስረዳት ነበር በዕብራውያን መልእክቱ ስለዚህ ጉዳይ ሰፋና ጠለቅ አድርጎ የጻፈላቸው። እንዲሁም ሁሉንም ጠቅልሎ "ክርስቶስ የሕግ ፍጻሜ ነውና" በማለት ገልጾታል። ሮሜ 10:4 "ሕግ" ሲል ብሉይ ኪዳንን በሙሉ ያጠቃልላል።

መ) እግዚአብሔር ነውን?

አዳምን ከጥንቱ የፈጠረውና ሕግን የሰጠው፣ ባጠፋም ጊዜ የፈረደበት፣ በኋላም ተስፋውን የሰጠው ራሱ እግዚአብሔር ነው። ስለዚህም በሰው ላይ የደረሰውን ጥልቅና ተደራራቢ ጉዳት እርሱ በሚያውቀው መንገድ ሊያድነው የሚችለው ራሱ እግዚአብሔር ብቻ ነበር። ሆኖም እግዚአብሔር ሰውን ለማዳን ከወሰነ ማዳኑ ፍትሐዊም ተገቢም ይሆን ዘንድ አዳምን የሚያድነው መድኃኒት ቢያንስ የሚከተሉትን ነገሮች ማሟላት ይገባው ነበር፤ እነዚህም፡-

1. ሰው መሆን አለበት፣ ምክንያቱም የበደለው ሰው ነውና፤

የበደለውና የተፈረደበት ሰው ስለሆነ አዳኙም ሰው ካልሆነ ማዳኑና አፈጻጸሙ የተገባጠመ አይሆንም፤ ይዛነፋል፤ ችግሩና መፍትሔው በትክክል አይገጣጠሙም። የበደለው ሰው ሆኖ ሳለ ሌላ ተገብቶ ቢያድነው እግባብነቱ ሙሉ አይሆንም።

2. መሞት አለበት፣ በበደለኛው ላይ የተፈረደበት ቅጣት ሞት ነውና፤

በበደለው በሰው ላይ የተፈረደው ፍርድ ሞት ስለሆነ ("በበላህ ቀን ሞትን ትሞታለህ" ተብሎ) ያ ዕዳ ካልተከፈለ በስተቀር ሰው ነጻ ሆነ፤ ዳን ማለት አይቻልም። ወይም ደግሞ ይህ ፍርድ ሳይፈጸም ቢድን የእግዚአብሔር ቃል ተፈጻሚነት ጉዳይ ችግር ላይ ይወድቅ ነበር።

3. ሞትን ማሸነፍ መቻል አለበት፤

ሰውን የሚያድነው መድኃኒት መሞት መቻል ብቻ ሳይሆን ሞትንም ማሸነፍ የሚችል መሆን ነበረበት። አለበለዚያ መሞቱ ብቻ ለሰው ልጅ የሚጠቅመው ነገር አይኖርም ነበር። ሞትን መቀበል መቻልና መሞት ብቻ ሳይሆን ሞቶ ሞትን ድል ማድረግና ማሸነፍ መቻል አለበት። ምክንያቱም ሞትን ድል ማድረግ ካልቻለ እንዲሁ ቢሞት የሚቻችን ቁጥር በአንድ ከመጨመር በስተቀር በመሞቱ ብቻ የሚያሰገኝልን ጥቅም አይኖርም ነበርና።

4. ንጹሕ ባሕርይ መሆን አለበት፤

ስለ ኃጢአተኞች ለመካሰ ሟቹ ከበደልና ከኃጢአት ዕዳ ንጹሕ መሆን ይኖርበታል። ራሱ ንጹሕ ካልሆነ ቢሞት እንኳ በራሱ ዕዳ ይሞታል እንጂ ለሌሎች ቤዛ ሊሆን አይችልምና።

የመጀመሪያውን ሁለቱን፣ ማለትም ሰው መሆንን እና መሞትን ሊያሟላ የሚችለው ሰው ነው፤ ምክንያቱም አምላክ በባሕርይ ሰውም አይደለም፤ ሞትም አይሰማማውም። ሌሎቹን ሁለቱን ደግሞ - ሞትን ማሸነፍን እና ንጹሕ ባሕርይ መሆንን የሚያሟላው ደግሞ እግዚአብሔር ብቻ ነው። ሰው ብቻውን መሞት ቢችልም ሞትን ማጥፋትና ሞትን ድል ማድረግ ስለማይችል ሁለቱንም - በአንድ በኩል ስለ ሰው ሲል ሰው መሆንን እና ሞትን በፈቃዱ መቀበልን፣ በሌላ በኩል ደግሞ ሞትን ማሸነፍንና በንጹሕ ባሕርይነቱ ቤዛ መሆንን - ማሟላት የሚችለው እግዚአብሔር ስለሆነ ራሱ

መድኃኒት ሆነልን፡፡ ሆኖም ግን እግዚአብሔር በባሕርዩ ሞት ስለሌለበትና ሰውም ስላልሆነ ስለ እኛ ይክብልንና ሞትን ተቀብሎ ያጠፋልን ዘንድ የእኛን ባሕርይ ገንዘብ ማድረግ አስፈለገው፡፡ አለበለዚያ ማጻኑ ውሳጣዊና አማኖቲ፤ እንዲሁም ፍጹም ፍትሐዊና የተሟላ አይሆንም ነበር፡፡ ስለዚህም አካላዊ እግዚአብሔር ቃል ሰው ሆነ፡፡

ቅዱስ አትናቴዎስ ሐዋርያዊ የቃልን ሥጋ መሆን በተመለከተ በተናገረበት ድርሳኑ ስለዚህ ሲናገር እንዲህ አለ፡-

በመሞት ካልሆነ በቀር የሰው ሞት ሊወገድ እንደማይችል እግዚአብሔር ቃል ባየ ጊዜ እርሱ በባሕርዩ የማይሞት ስለ ሆነ ስለ ሁሉም መሞት ይችል ዘንድ የሚሞት የእኛን ባሕርይ ተዋሐደ፡፡ ይህም የእኛ ባሕርይ ከተዋሐደው ከእግዚአብሔር ቃል የተነሣ የማይሞት ይሆን ዘንድ፤ መፍረስና መበስበስም በትንሣኤ ይጠፋ ዘንድ ነው፡፡ ቃል የተዋሐደውንና ገንዘቡን ያደረገውን ሥጋ ከበደል ንጹሕ የሆነ መሥዋዕት አድርጎ በማቅረብና ለሞት በመስጠት ሞትን ከወገኖቹ አስወገደ፡፡ የሞትን ዕዳ ሞትን በመክፈል ከእኛ አስወገደው፡፡ ሞትና ጥፋት የእኛን ሥጋ ከተዋሐደው ከአካላዊ ቃል የተነሣ እኛን ሊገዛና ሊይዝ አልተቻለውም፡፡ የሁሉ ጌታና መድኃኒት መሞት ሞትን ድል ባያደርገው ኖሮ የሰው ዘር ጠፊ ነበር፡፡ (ቅዱስ አትናቴዎስ ሐዋርያዊ፤ በእንተ ተሠግምተ ቃል፤ ቁ. 9)

ስለዚህም አስቀድሞ ራሱ ብሥራቱን ለአጻምና ለሐዋን በነገራቸው መሠረት እርሱ ባወቀው ምሥጢር ከምስቱ አካላት አንዱ የሆነው አካላዊ ቃል ከእመቤታችን ክቅድስት ድንግል ማርያም ሰው ሆነ፡፡ ስለዚህ አምላክ ሰው ሆነ፤ “ቃል ሥጋ ኮነ ወንደረ ላዕሊን - ቃል ሥጋ ሆነ፤ ጸጋንና እውነትንም ተመልቶ በእኛ አደረ” ተብሎ የተገለጠው ድንቅ ምሥጢርና ጸጋ ይህ ነው፡፡ ዮሐ. 1፡14 እንደዚሁም “ስለዚህ የዲያብሎስን ሥራ እንዲያፈርስ የእግዚአብሔር ልጅ ተገለጠ” ተብሎ የተገለጸው ይህ ምሥጢር የመጻናችን ቁልፍ ነው፡፡ 1 ዮሐ. 3፡8

ሰውን ሊያድነው የሚችለው እውነተኛና ዘላለማዊ መድኃኒት ራሱ እግዚአብሔር ብቻ መሆኑን፤ እንዲሁም ይኸ ሰውን የማጻን ጉዳይ ከራሱ ከእግዚአብሔር በቀር በሌላ በማንም የማይፈጸምና ለማንም የማይቻል መሆኑን እግዚአብሔር በነቢያቱ እፍ አስቀድሞ ደግሞ ደጋግሞ ተናግሯል፡፡ ለአብነትም የሚከተሉትን እንመልከት፡-

- ❖ “እኔ፤ እኔ እግዚአብሔር ነኝ፤ ከእኔ ሌላም የሚያድን የለም።” ኢሳ. 43፡11
- ❖ “ይናገሩ ይቅረቡም፤ በአንድነትም ይማከሩ፤ ከጥንቱ ይህን ያሳየ፤ ከቀድሞ በተናገረ ማን ነው? ያሳየሁም የተናገርሁም እኔ እግዚአብሔር አይደለሁምን? ከእኔም በቀር ሌላ አምላክ የለም፡፡ እኔ ጻድቅ አምላክና መድኃኒት ነኝ፤ ከእኔም በቀር ማንም የለም።” ኢሳ. 45፡21
- ❖ “አምላካችንና መድኃኒታችን ሆይ፤ እርጻጼን፤ ስለ ስምህ ክብር፤ አቤቱ ታደገን፤ ስለ ስምህም ኃጢአታችንን አስተሥርይልን።” መዝ. 78፡9
- ❖ “የመድኃኒታችን አምላክ ሆይ፤ መልሰን፤ ቍጣህንም ከእኛ መልሰ።” መዝ. 84፡4
- ❖ “እግዚአብሔር ግን እስራኤልን በዘላለማዊ መድኃኒት ያድነዋል፤ እናንተም ለዘላለም አታፍሩምና አትዋረዱም።” ኢሳ. 45፡17
- ❖ “እርሱም፡ በእውነት ሕዝቤ ሐሰትን የሚያደርጉ ልጆች ናቸው አለ፤ መድኃኒትም ሆነላቸው።” ኢሳ. 63፡8
- ❖ ሰዎች ሁሉ ሊድኑና እውነትን ወደ ማወቅ ሊደርሱ በሚወድ በእግዚአብሔር በመድኃኒታችን ፊት መልካምና ደስ የሚያሰኝ ይህ ነው።” 1 ጢሞ. 2፡3-4

❖ ነገር ግን የመድኃኒታችን የእግዚአብሔር ቸርነትና ሰውን መውደዱ በተገለጠ ጊዜ ...” ቲቶ 3:4

ይህን ሁሉ አጠቃልሎ በነቢዩ ኢሳይያስ “አኮ በመልአክ ወለኮ በተንባል አላ ሰሊሁ ይመጽእ ወያድኅኛሙ - በመልአክተኛ (በመልአክ) አይደለም፤ በአማላጅም አይደለም፤ እርሱ ራሱ ይመጣል፤ ያድናቸውማል እንጂ” አለ። ኢሳ. 63:9-10

እግዚአብሔር አምላካችን እንዲህ ባለ ሁኔታ መድኃኒት እርሱ ራሱ ብቻ መሆኑን፤ ከእርሱም በቀር ሌላ የሚያድን የሌለ መሆኑን ነግሮናል። ፍጡር ፍጡርን በተለያየ ሁኔታ እንደ ዓቅሙ ሊረዳው ቢችልም በሰው ልጅ ላይ የደረሰውን ሞት አስወግዶ ዘለዓለማዊ ሕይወትን ሲሰጠው፤ እግዚአብሔርን መምሰል ሊመልሰለት፤ ያጣውን ጸጋ ሊሰጠው ግን አይችልም። ይህን ማድረግ የሚችለው ራሱ እግዚአብሔር ብቻ ነበር።

በቅዱስ አትናቴዎስ ሐዋርያዊ እና በአርዮስ መካከል የነበረው ክርክር ዋና ጭብጥም ይኸው የሰውን ልጅ የሚያድነው መድኃኒት ማንነት ጉዳይ ነበር። አርዮስ የኢየሱስ ክርስቶስን የባሕርይ አምላካነት ቢክድም አዳኝነቱን (መድኃኒት ነው ማለትን) ግን እቀበላለሁ ባይ ነበር። ቅዱስ አትናቴዎስ አርዮስን ቢሞግት ኢየሱስ ክርስቶስ የባሕርይ አምላክ (እግዚአብሔር) ካልሆነና “ፍጡር” ከሆነ ፍጡር ፍጡርን ሊያድነው ስለማይችል የሰው ልጅ አልዳነም ማለት ነፃ! ይላል። የሰው ልጅ ካልዳነ ደግሞ የክርስትና ሃይማኖት ትርጉም የለውም ማለት ነው። ምክንያቱም የክርስትና ሃይማኖት የመዳን ሃይማኖት ነውና።

ቅዱስ አትናቴዎስ ሐዋርያዊ አዳኞችን ማን መሆን እንዳለበት ሲያብራራ ሰውን ሊያድነው የሚችለው የጋጢአትን ኃይል ሊያሸንፍ የሚችል፤ ለሰው ልጅ ሞትን አጥፍቶ ዘለዓለማዊ ሕይወትን ሊሰጠው የሚችል ራሱ እግዚአብሔር ብቻ መሆኑን በአጽንዖት ይገልጻል። የሰው ልጅ መሠረታዊ ባሕርይ መዳን የሚያስፈልገው መሆኑ ነው። ማንም ፍጡር ሌላውን ፍጡር ሊያድነው አይችልም። ፍጡሩን ሊያድን የሚችለው የፈጠረው ፈጣሪው ብቻ ነው። ኢየሱስ ክርስቶስ እግዚአብሔር ካልሆነ ግን እርሱ ራሱ የችግሩ አካል ነው እንጂ መፍትሔው አይደለም ማለት ነው። ይህም ማለት እርሱ ራሱ መዳን ከሚያስፈልጋቸው መካከል አንዱ ይሆናል እንጂ አዳኝ (መድኃኒት) ሊሆን አይችልም ማለት ነው ሲል የአርዮሳውያን ክህደት መሠረታዊ ጭብጥ ሰውን መድኃኒት አልባ (ያልዳነ) የሚያደርግ፤ የእግዚአብሔርን ታላቅ ውለታ ከንቱ የሚያደርግ የክህደት ሁሉ ከህደት መሆኑን ፍንተው አድርጎ ያሳያል።

ሰው የዳነ ካልሆነ ሃይማኖትስ፤ አምልኮስ ፋይዳቸው ምንድን ነው? ሃይማኖት ለዘለዓለማዊ ሕይወት ካላበቃና መዳንን የማያስገኝ ከሆነ ፋይዳው ምንድን ነው? ቅዱስ አትናቴዎስ ከአርዮሳውያን ጋር ያን ያህል ትዕግሥት አስጨራሽ የሆነ የግማሽ ክፍለ ዘመን ሁለንተናዊ ተጋድሎ ያደረገው አርዮሳውያን መድኃኒቱን ኢየሱስ ክርስቶስን ፍጡር በማድረግ ያገኘውን መዳኑን ሐሰት ለማድረግ ስለ ተነሡበት ነበር። የቅዱስ አትናቴዎስ እና የአርዮስ መሠረታዊ ክርክር “አዳኙ ማን ነው?” የሚለው ጉዳይ ነበር። ቅዱስ አትናቴዎስ ፍጡር ፍጡርን ማዳን አይችልም፤ አዳኙ ራሱ እግዚአብሔር ካልሆነ በስተቀር ሲል፤ አርዮስ ደግሞ ፍጡርም ቢሆን ፍጡርን ሊያድነው ይችላል ባይ ነበር። አርቶዶክሳዊት ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ከፕሮቴስታንታዊ የተሐድሶ መናፍቃን ጋር ያላት መሠረታዊ ልዩነትም በዚህ በመዳን ትምህርት ላይ ነው። ቀጥሎ እንደምንመለከተው የተሐድሶዎች አስተምህሮ ዓይነቱ ይለያይ እንጂ እንደ አርዮሳውያን ሰውን ከመዳን መስመር የሚያወጣ የጥፋት ትምህርት ነው።

3.3 የሰው ልጅ ድኅነት (መዳን) የእግዚአብሔር ዓላማ መሆኑ

እግዚአብሔር ለእኛ ያደረጋቸው የተለያዩ የቸርነት ነገሮች ሁሉ እኛን ለማዳንና ስለ እኛ መዳን የተደረጉ ናቸው፡፡

ሀ. የእግዚአብሔር ሰው መሆን ዓላማው የሰው ልጅ (የእኛ) መዳን ነበር፡፡

እግዚአብሔር አምላክ በቃላት ተከናውኖ ሲነገር ይቅርና በሕሊና እንኳ ታስቦ በማይደረስበት ጥልቅ ፍቅሩ አካላዊ ቃል ሰው ሆኖ የእኛን ባሕርይ ተዋሕዶ ወደ እኛ እስኪመጣ ያደረሰው ዋናው ምክንያት ሰውን ማዳን ነው፡፡ ይህን ራሱ ጌታችን እንዲህ በማለት ነግሮናል፡-

ሙሴም በምድረ በዳ እባብን እንደ ሰቀለ እንዲሁ በእርሱ የሚያምን ሁሉ የዘላለም ሕይወት እንዲኖረው እንጂ እንዳይጠፋ የሰው ልጅ ይሰቀል ዘንድ ይገባዋል፡፡ በእርሱ የሚያምን ሁሉ የዘላለም ሕይወት እንዲኖረው እንጂ እንዳይጠፋ እግዚአብሔር አንድያ ልጁን እስኪሰጥ ድረስ ዓለሙን እንዲሁ ወዷልና፡፡ ዓለም በልጁ እንዲድን ነው እንጂ በዓለም እንዲፈርድ፡፡ እግዚአብሔር ወደ ዓለም አልላከውምና፡፡ ዮሐ. 3:14-17

እንዲሁም “የሰው ልጅ የጠፋውን ሊፈልግና ሊያድን መጥቷልና” በማለት አካላዊ ቃል ሰው የሆነበት ምክንያት የጠፋነውን እኛን ለመፈለግና ለማዳን መሆኑን ተናግሯል፡፡ ሉቃ. 19:10 ጌታችን የመጣበትን ዓላማ ያልተረዱ ከውጭ ሲያዩዋቸው የተማሩ የሚመስሉ ራሳቸውንም የሕዝቡ መምህራን አድርገው የሚቆጥሩና አዋቂ ነን ይሉ የነበሩ፡፡ ውስጣቸው ግን ባዶ የነበሩት ጻፎችና ፈሪሳውያን ጌታችንን ቀራጮችና ኃጢአተኞች ሁሉ ሊሰሙት ወደ እርሱ ሲቀርቡ ባዩ ጊዜ “ይህስ ኃጢአተኞችን ይቀበላል፡፡ ከእነርሱም ጋር ይበላል” ብለው እርስ በርሳቸው አንጐራጐሩበት፡፡ በዚያን ጊዜ ጌታችን ድንቅ የሆኑ ሦስት ተከታታይ ምሳሌዎችን መስለው ነገራቸው፡፡ እነዚህም የጠፋው በግ፡ የጠፋው ድረም እና የጠፋው ልጅ ናቸው፡፡ ሉቃ. 15 ሦስቱም ስለ ጠፍቶ መገኘት የተነገሩ ናቸው፡፡ ሦስቱም የጠፋት ነገሮች አጠፋፋቸውና የተገኙበትም መንገድ ቢለያይም በመጨረሻ ግን ሁሉም ተገኝተዋል፡፡ አራተኛው የጠፋው ልጅ ታላቅ ወንድም (“ያልጠፋው ልጅ”) ግን “ጠፋ” ተብሎ ባይነገርለትም በተግባር ሲታይ ግን በአካል ከአባቱ ቤት ባይጠፋም በአባቱ ቤት የመኖርን ጣዕም ሳያውቅ፡፡ የአባቱም ዓላማ ሳይገባው በአካል ያለ፡፡ በመንፈስ ግን የጠፋ የእነርሱ (የጸሐፍትና ፈሪሳውያን) ምሳሌ ነበር፡፡

ጌታችን ስለ ጠፋው በግ ሲናገር እንዲህ አለ፡- “መቶ በግ ያለው ከእነርሱም አንዱ ቢጠፋ፡፡ ዘጠና ዘጠኙን በበረሃ ትቶ የጠፋውን እስኪያገኘው ድረስ ሊፈልገው የማይሄድ ከእናንተ ማን ነው? ባገኘውም ጊዜ ደስ ብሎት በሚንቃው ይሸከመዋል፤ ወደ ቤትም በመጣ ጊዜ ወዳጆቹንና ጎረቤቶቹን በአንድነት ጠርቶ፡፡ የጠፋውን በጌን አግኝቼዋለሁና ከእኔ ጋር ደስ ይበላችሁ ይላቸዋል፡፡ አላችኋለሁ፡፡ እንዲሁ ንስሐ ከማያስፈልጋቸው ከዘጠና ዘጠኝ ጽድቃን ይልቅ ንስሐ በሚገባ በአንድ ኃጢአተኛ በሰማይ ደስታ ይሆናል፡፡ እንደዚሁ ከእነዚህ ከታናናሾቹ አንዱ እንዲጠፋ በሰማያት ያለው አባታችሁ ፈቃድ አይደለም፡፡” በአጠቃላይ በሦስቱም የጠፋ ነገሮች መገኘት ታላቅ ደስታ ተደርጓል፡፡ ይህን ሲያጠቃልል ጌታችን “አላችኋለሁ፡፡ እንዲሁ ንስሐ በሚገባ በአንድ ኃጢአተኛ በእግዚአብሔር መላእክት ፊት ደስታ ይሆናል” አለ፡፡

እግዚአብሔር አብ በልጁ ሥጋዊ በመንፈስ ቅዱስ ክርስቲያኖችን የጠራንና የመረጠን መዳንን እንድናገኝና ዘላለማዊ ሕይወትን እንድንወርስ ነው፡፡ ቅዱስ ጳውሎስ “እግዚአብሔር ለቀጣዩ አልመረጠንምና፡፡ በጌታችን በእያሱስ ክርስቶስ መዳንን ለማግኘት ነው እንጂ” እንዳለ፡፡ 1 ተሰ. 5:8-9 እንዲሁም ይኸው ሐዋርያ እንዲህ ይላል፡- “እኛ ግን፡ በጌታ የተወደዳችሁ ወንድሞች ሆይ፡ ሁል ጊዜ ስለ እናንተ እግዚአብሔርን ልናመሰግን ግድ አለብን፡፡ እግዚአብሔር በመንፈስ መቀደስ እውነትንም በማመን ለመዳን እንደ በኩራት መርጧችኋልና፡፡” 2 ተሰ. 2:13

ሥጋው ቃል ኢየሱስ ክርስቶስ የሥጋዊው ዋና ዓላማ የሰውን ልጅ ማዳን በመሆኑ መልካምና እውነተኛ እረኞችን በተናገረበት አንቀጽ፡- “ሌባው ሊሰርቅና ሊያርድ ሊያጠፋም እንጂ ስለ ሌላ አይመጣም፤ እኔ ሕይወት እንዲሆንላቸው እንዲበዛላቸው መጣሁ። እኔም የዘላለም ሕይወትን አሰጣቸዋለሁ፤ ለዘላለምም አይጠፋም፤ ከእጄም ማንም አይነጥቃቸውም” አለ፡፡ ዮሐ. 10:10፤ 28 ይህ መዳን “የዘላለም ሕይወት”፡ “የዘላለም ሕይወት ተስፋ” ተብሎም ተገልጧል፡፡ ቅዱስ ዮሐንስ ወንጌላዊ በመልእክቱ እንዲህ ይላል፡- “ስለ ሕይወት ቃል ከመጀመሪያው የነበረውንና የሰማነውን በዓይኖቻችንም ያየነውን የተመለከትነውንም እጆቻችንም የዳሰሱትን እናወራለን፤ ሕይወትም ተገለጠ፡ አይተንማል እንመሰክርማለን፤ ከአብ ዘንድ የነበረውንም ለእኛም የተገለጠውን የዘላለምን ሕይወት እናወራላችኋለን፤ እርሱም የሰጠን ተስፋ ይህ የዘላለም ሕይወት ነው።” 1 ዮሐ. 1:1-2 ፤ 2፤ 25 እንዲሁም “በዚህ የእግዚአብሔር ፍቅር በእኛ ዘንድ ተገለጠ፡ በእርሱ በኩል በሕይወት እንኖር ዘንድ እግዚአብሔር አንድ ልጁን ወደ ዓለም ልኮታልና” ይላል፡፡ 1 ዮሐ. 4:9

ለ. የነቢያት የትንቢታቸው ዋና ማዕከል የሰው መዳን (ድንኳን) ነበር፡፡

ከጥንት ጀምሮ የተነሡ የተለያዩ አበው ነቢያት የሰው ልጅ መዳን ከመድረሱና ከመፈጸሙ አስቀድሞ ተስፋውን በትንቢት፤ በተምሳሌትና በተለያዩ ነገሮች ይናገሩ ነበር፡፡ ይህም የሰው ሕሊና በተስፋ እንዲጠበቅና እንዲዘጋጅ እንዲሁም ስለ ሌሎች የተለያዩ ምክንያቶች ነበር፡፡ ቅዱስ ጴጥሮስ ይህን የነቢያትን የትንቢት ጭብጥና ተልእኮ ጉዳይ በተመለከተ በመልእክቱ እንዲህ ሲል ገልጾታል፡-

ለእናንተም ስለሚሰጠው ጸጋ ትንቢት የተናገሩት ነቢያት ስለዚህ መዳን ተግተው እየፈለጉ መረመሩት፤ በእነርሱም የነበረ የክርስቶስ መንፈስ፤ ስለ ክርስቶስ መከራ ከእርሱም በኋላ ስለሚመጣው ክብር አስተድሞ እየመሰከረ፤ በምን ወይም እንዴት ባለ ዘመን እንዳመለከተ ይመረምሩ ነበር። ለእነርሱም ከሰማይ በተላከ በመንፈስ ቅዱስ ወንጌልን የሰበሰባችሁ ሰዎች አሁን ባወሩላችሁ ነገር እናንተን እንጂ ራሳቸውን እንዳላገለገሉ ተገልጠላቸው፤ ይህንም ነገር መላእክቱ ሲመለከቱ ይመኛሉ። 1 ጴጥ. 1:10-12

እነ ነቢዩ ኢሳይያስ “ስለ ጽዮን ዝም አልልም፤ ስለ ኢየሩሳሌምም ጸጥ አልልም፤ ጽድቅም እንደ ጸዳል መዳኗም እንደሚበራ ፋና እስኪወጣ ድረስ” እያሉ ስለ መዳናችን ትንቢት ይናገሩ ነበር፡፡ ኢሳ. 62:1 ነቢዩ ኤርምያስም በትንቢቱ “በእውነት የእስራኤል መዳን በእምላካችን በእግዚአብሔር ዘንድ ነው” ይል ነበር፡፡ ኤር. 31:23 የዮሐንስ መጥምቅ አባት ካህኑ ዘክርያስም የመዳናችን ፈጻሚና ራስ የሆነው የጌታችን የመድኃኒታችን የኢየሱስ ክርስቶስ መንገድ ጠራጊ ይሆን ዘንድ መንፈቅ ተቀድሞ የተላከው ዮሐንስ መጥምቅ በተወለደና ስም በወጣለት ጊዜ ተዘግቶ የነበረው እንደቡቱ ሲከፈት በመንፈስ ቅዱስ እንዲህ አለ፡- “እንሥአ ለነ ቀርን መድኃኒትን እምቤተ ዳዊት ገብሩ በዘመ ነበበ በአፈ ነቢያቲሁ ቅዱሳን እለ እመዓለም - ቀድሞ ከጥንት ጀምሮ በነበሩት በቅዱሳን ነቢያት አፍ እንደ ተናገረ፤ በብላቴናው በዳዊት ቤት የመዳን ቀንድን አስነሥቶልናል” በማለት ኩዋንት ጀምሮ በዘመኑ የተነሡ የተለያዩ ነቢያት የትንቢታቸው ዋና ማእከልና ዓላማ የመዳናችን ፈጻሚ የኢየሱስ ክርስቶስ የመገለጥና የመምጣት ጉዳይ የነበረ መሆኑንና ያን ጊዜ ዮሐንስ መጥምቅ ሲወለድ ደግሞ ያ የመዳን ቀን ጊዜው የደረሰ መሆኑን በመንፈስ ቅዱስ እናጋርነት ተናገረ፡፡ ሉቃ. 1:69-70

ሐ. የሐዋርያት ተልእኮና ሰብከት ዓላማው የሰው መዳን ነው፡፡

ጌታችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ መዳናችንን በሥጋዊው ከፈጸመ በኋላ ቅዱሳን ሐዋርያቱን በኃይለ መንፈስ ቅዱስ ቀድሞ የነበረባቸውን ፍርሃትና አለማስተዋል አስወግዶ እንዲህ ሲል ወደ ዓለም ላካቸው፡- “እንግዲህ ሂዱና አሕዛብን ሁሉ በእብ በወልድና በመንፈስ ቅዱስ ስም እያጠመቃችኋቸው፤ ያዘዘኋችሁንም ሁሉ እንዲጠብቁ እያስተማራችኋቸው ደቀ መዛሙርት እድርጓቸው፤ እነሆም ሕኔ እስከ ዓለም ፍጻሜ ድረስ ሁልጊዜ ከእናንተ ጋር ነኝ፡፡” ማቴ. 28:19-20

እንዲሁም “ወደ ዓለም ሁሉ ሂዱ ወንጌልንም ለፍጥረት ሁሉ ስበኩ። ያመነ የተጠመቀም ይድናል፤ ያላመነ ግን ይፈረድበታል” አላቸው። ማር. 16:15-16

በዚሁ ተልእኮ መሠረት ደቀ መዝሙርቱ በየደረሱበት የመዳንን ቃል ለሕዝቡ ይናገሩ ነበር። የሰብከታቸውም ዓላማ ሰዎች የመዳንን አስፈላጊነትና እንዴትም እንደሚገኝ ተረድተው እንዲድኑ የእግዚአብሔርን የመዳን ጸጋና ጥሪ ለሰዎች ማድረስ ነበር። ለሕዝቡም ሐዋርያው ቅዱስ ጳውሎስ በመጀመሪያው ሐዋርያዊ ጉዞው ከጓደኞቹ ጋር ጳፉ ከተባለው ቦታ ተነሥቶ የኢስድያ ወደምትሆን ወደ እንጻኪያ ደረሱና በሰንበት ቀን ወደ ምክራብ ገብተው ተቀመጡ። በዚያም ሕግና ነቢያትም ከተነበቡ በኋላ የምክራቡ አለቆች፡- “ወንድሞች ሆይ፤ ሕዝብን የሚመክር ቃል እንዳላችሁ ተናገሩ” ብለው በላኩባቸው ጊዜ ቅዱስ ጳውሎስ ተነሣና በእጁ ጠቅሶ እንዲህ አለ፡-

የእስራኤል ሰዎችና እግዚአብሔርን የምትፈሩት ሆይ፤ ስሙ፤ የዚህ የእስራኤል ሕዝብ አምላክ አባቶቻችንን መርጦ በግብፅ አገር በእንግድነት ላሉ ሕዝቡን ከፍ ከፍ አደረጋቸው፤ ከፍ ባለችውም ከገዱ ከዚያ አወጣቸው። . . . ከዚህም ሰው ዘር (ከዳዊት) እግዚአብሔር እንደ ተሰፋው ቃል ለእስራኤል መድኃኒትን እርሱም ኢየሱስን አመጣ። ከመምጣቱ በፊት ዮሐንስ አስቀድሞ ለእስራኤል ሕዝብ ሁሉ የንስሐን ጥምቀት ሰብከ ነበር። . . . እናንተ ወንድሞቻችን፤ የአብርሃም ዘር ልጆች ከእናንተ መካከልም እግዚአብሔርን የምትፈሩ ሆይ፤ ለእናንተ የዚህ የመዳን ቃል ተላክ። የሐዋ. 13:14-26

ለቆርንቶስ ምእመናን ስለ ወንጌል ምንነትና ዓላማ በመልእክቱ ሲያስታውላቸውም እንዲህ አለ፡ - “ወንድሞች ሆይ፤ የሰበከሁላችሁን ደግሞም የተቀበላችሁትን በእርሱም ደግሞ የቆማችሁበትን በእርሱም ደግሞ የምትድኑበትን ወንጌል አሳስባችኋለሁ።” 1 ቆሮ. 15:1 የሐዋርያት ስብከት ለሚቀበሉትና ለሚጠቀሙበት የሕይወት መንገድ፤ ለማይቀበሉት ደግሞ ያው የመዳን ቃል የሚፈርድባቸው ስለሆነ የሞት መንገድ የሚሆንባቸው መሆኑን ሲናገር፡- “ለእነዚህ ለሞት የሚሆን የሞት ሽታ፤ ለእነዚያም ለሕይወት የሚሆን የሕይወት ሽታ ነን” አለ። 2 ቆሮ. 2:16 ቅዱስ ጴጥሮስም “ኔታ ቸር መሆኑን ቀምሳችሁ እንደ ሆነ ለመዳን በእርሱ እንድታድኑ አሁን እንደ ተወለዱ ሕፃናት ተንኩል የሌለበትን የቃልን ወተት ተመኙ” በማለት ቃል እግዚአብሔር ዓላማው መዳን መሆኑን ገልጿል። 1 ጴጥ. 1:2-3 ቅዱስ ጳውሎስ ደቀ መዝሙሩን ቴቶን ሲመክረው “እንተ ግን ሕይወት ለሚገኝበት ትምህርት የሚገባውን ተናገር” ብሎታል። ቴቶ 2:21

መ. ቅዱሳት መጻሕፍት የተጻፉት ለሰዎች የመዳን እውቀትን ለመስጠት ነው።

ወንጌላዊው ቅዱስ ዮሐንስ ወንጌሉን ሲያጠቃልል ሲል ወንጌሉን የጻፈበትን ዋና ምክንያት እንዲህ ሲል ገለጸ፡- “ኢየሱስም በዚህ መጽሐፍ ያልተጻፈ ሌላ ብዙ ምልክት በደቀ መዝሙርቱ ፊት አደረገ፤ ነገር ግን ኢየሱስ እርሱ ክርስቶስ የእግዚአብሔር ልጅ እንደ ሆነ ታምኑ ዘንድ፤ አምናችሁም በሰሙ ሕይወት ይሆንላችሁ ዘንድ ይህ ተጽፏል።” ዮሐ. 20:30-31 ኔታችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ብዙ ትምህርት አስተምሯል፤ ብዙ ተአምራት አድርጓል። ሆኖም ሁሉም አልተጻፉም። ቅዱሳን ሐዋርያት በመንፈስ ቅዱስ መሪነት ተቃኝተው ከእነዚያ መካከል መርጠው በወንጌል የጻፉልን ኢየሱስ ክርስቶስ መድኃኒት መሆኑን አምነን በሰሙ ሕይወት ለማግኘት የሚረዳንን ያህል ነው ማለት ነው።

ቅዱስ ጳውሎስ ደቀ መዝሙሩን ጢሞቴዎስን፡- “ከሕፃንነትህም ጀምረህ ክርስቶስ ኢየሱስን በማመን፤ መዳን የሚገኝበትን ጥበብ ሊሰጡህ የሚችሉ ቅዱሳን መጻሕፍትን እውቀሃል” ሲል የጻፈለት ለዚህ ነው። 1 ጢሞ. 3:15 ካህኑ ዘክርያስም እንደበቱ በተከፈተ ጊዜ በመንፈስ ቅዱስ በተናገረው ጸሎት ስለ ልጁ ስለ ዮሐንስ መጥምቅ ሲናገር፡- “እንደዚህም የኃጢአታቸው ስርየት የሆነውን የመዳን እውቀት ለሕዝቡ ትሰጣለህ” ያለው ይኸንን የሚያስረዳ ነው። ሉቃ. 1:77

መጽሐፍ ቅዱስ የተጻፈበት መሠረታዊና ተቀዳሚ ዓላማ በሥነ ፍጥረት ስላለው ነገር ወይም ስለ ሌሎች የተለያዩ ጉዳዮች ጥልቅ እውቀት ለማሳወቅና ለማራቀቅ ሳይሆን ሰው በእግዚአብሔር አምኖ የሚድንበትን የሕይወት መንገድ ለማሳየት ነው። “የመዳን እውቀት” የሚባለውም እግዚአብሔር በቸርነቱ የሰጠንን ድኅነት እውቀትን በዚህ በመዳን መንገድ እንድንጓዝና ዘላለማዊ ሕይወትን ገንዘብ እንድናደርግ የሚረዳን እውቀት ነው። ለመዳን የሚይጠቅም እውቀት በእግዚአብሔር ዘንድ ሞኝነት ነው። ከመዳን የሚያሰናክል እውቀት ደግሞ የተከለከለ “የእውቀት ዛፍ” ነው። እውቅት ማለት “የመዳን እውቀት” ነው። “የጥበብ መጀመሪያ እግዚአብሔርን መፍራት ነው” የተባለውም ለዚህ ነው።

3.4 መዳን ማለት ምን ማለት ነው?

በኦርቶዶክሳዊ አስተምህሮ መዳን ስንል የኃጢአት ደመወዝ ከሆነው ከሞትና ከቅጣት መዳን ብቻ፤ ወይም ከኩነቱ መዳንና ማምለጥ ብቻ አይደለም። መዳን የኃጢአት ሥርዐትን ማግኘትና ከቅጣት መዳን ብቻ ሳይሆን ከዚያ እጅግ ያለፈ ጥልቅና ሁለንተናዊ ነው። ይህ መሠረታዊና ዋና ነገር ነው። ሆኖም ግን ይህ እንዳለ ሆኖ በዚያ ላይ የተሰጡን ብዙ ጸጋዎችና ሀብታትም አሉ። ጌታችን ያደረገልን የመዳን ቸርነትና ስጦታ ስለ እኛ ተገብቶ የኃጢአታችንን ዕዳ መክፈልና እኛን ነጻ ግወጣት ብቻ አይደለም፤ ከዚያ በላይ የሆነ እጅግ በጣም ብዙና ድንቅ ነገር ነው እንጂ። ይህን በተመለከተ ቅዱስ አትናቴዎስ ሐዋርያዊ እንዲህ ብሏል፡-

በአንድ ቃል ለመግለጽ መድኃኒታችን ሰው ሆኖ ለእኛ ያደረጋቸው ነገሮችና የሰጠን ጸጋዎች ብዙ ከመሆናቸው የተነሳ ሊቆጥራቸው የሚፈልግ ሰው በኖር የባሕርን ስፋት አይቶ ሞገዱን ለመቀጠር እንደሚፈልግ ሰው ያለ ነው። በባሕር ላይ ያለውን ሞገድ ሁሉንም በጓይት ሰፍር ውስጥ ማስገባትና መቀጠር እንደማይችል ሁሉ፤ ምክንያቱም ሞገዱ ወዲህና ወዲያ ሲል ጓይት አንዱን ሞገድ ሲከተል ሌላው ሁሉ እያመለጠው ኅሊናውን በተደሞ ይይዘዋልና፤ ክርስቶስ በሥጋ ተገልጦ የሰጠንን ጸጋ ሁሉ ለመቀጠርና ለመስፈር የሚፈልግ ሰውም ሁሉንም መዘርዘርና መቀጠር ቀርቶ እንዲሁ በደፈናው ለመገመት አንኳ አይቻለውም፤ አሰቤዋለሁ ወይም ቆጥሬዋለሁ ብሎ ከሚያስበው ይልቅ ከኅሊናው ውጭና ከአእምሮው በላይ ሆኖ የሚቀረው እጅግ ብዙ ነውና። ስለዚህ የተወሰነውን አንኳ በሚገባ መናገርና መግለጽ የማይቻል ከሆነ ሁሉንም ለመናገር አለማስብ የተሻለ ነው። (በእንተ ተሠግዶት ቃል፤ ቁ. 54)

በእጠቃላይ መዳን ስንል የሚከተሉትን አራት መሠረታዊ የእግዚአብሔር ስጦታዎችን ያጠቃልላል፡፡ እነዚህም፡-

- 1) ኃጢአት ካመጣው ፍዳ ሁሉ መዳን፤
- 2) ፈጣሪውን እንዲያውቅ መሆን፤
- 3) ሐዲስ ተፈጥሮ፤ እና
- 4) በቅድስና (እግዚአብሔርን በመምሰል) ማደግ ናቸው።

ይህ በመቀጠል በኦርቶዶክሳዊ አስተምህሮ “መዳን” ስንል ምን ማለት እንደ ሆነ፤ የእግዚአብሔር ግዳን ምን ምን ነገሮችን (ጸጋዎችን) እንደ ሰጠን መጀመሪያ በመጽሐፍ ቅዱስ፤ በመቀጠልም በቀደምት ቅዱሳን አበው ትምህርት እንመለከታለን።

1) ኃጢአት ካመጣው ፍዳ ሁሉ መዳን

በአዳምና ሔዋን ምክንያት በባሕርያችን የደረሰብን ጉዳት ሁለት ዘርፍ ያለው ነው። ይህም በአንድ ጭል ሕጉን በማፍረሳቸውና ቃሉን ባለመጠበቃቸው ምክንያት ሕግ አፍራሾችና ወንጀለኞች ሆንን፤ ከዚህም የተነሣ (ሕጉን በማፍረስ ምክንያት) በሕግ አፍራሾች ላይ የሚደርሰው “የሕግ ርገወት” ደረሰብን። ስለዚህም ቅጣት የሚገባን ወንጀለኞች፤ ሕጉን በሚተላለፉ ላይ የሚደርሰው

የሕግ ርግመት የደረሰብን ሆንን። በሌላ በኩል ደግሞ ባሕርያችን በኃጢአት ምክንያት መለወጥና መነሳታል አገኘው፤ ሕይወትን አጣን፤ ለሞት ተገዛን። ሞት ወደ ባሕርያችን ዘልቆ ገብቶ ተቆጣጠረ፤ ማርጀትና ማፍጀት፤ መድከምና መዛል፤ መታመምና መቸገር ሁሉ ወደ ባሕርያችን ውስጥ ገቡ። ስለዚህ መዳናችንም ይህንን መንገድ የተከተለ ይሆን ዘንድ ይገባው ነበር፤ በአንድ በኩል በሕት ከመጣብን ርግመት ነጻ ያወጣንና ጸጋውን ይመልሰልን ዘንድ፤ በሌላ በኩል ደግሞ በኃጢአት ምክንያት ሙታን የሆነውን ሕያዋን ያደርገንና ሕይወትን ይሰጠን ዘንድ ያስፈልገን ነበር።

የእግዚአብሔርን ሕግ በማፍረሳችን ያመጣነውን ርግመትና ዕዳ በሞቱ ከፈለልን፤ ካሰልን። በአዳምና በሔዋን ውድቀት ምክንያት የሰው ልጅ በኃጢአትና በዲያብሎስ ባርነት ሥር ወድቆ ነበር። ስለዚህ ሰው ለመዳን ይህ ባርነቱና ርግመቱ መወገድ ነበረበት። ይህንንም የእግዚአብሔር ለንድያ ልጅ የሆነው ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ገንዘብ ባደረገው በእኛ ባሕርይ በመስቀል ላይ በመሞቱ፤ በመነሣቱ፤ በማረጉና በአብ ቀኝ በመቀመጡ፤ እንዲሁም መንፈስ ቅዱስን ለቅዱሳን ሐዋርያቱ በመላኩ ፈጽሞታል።

ሐዋርያው ቅዱስ ጳውሎስ “በእንጨት የሚሰቀል ሁሉ የተረገመ ነው ተብሎ ተጽፏልና ክርስቶስ ስለ እኛ እርግጥን ሆኖ ከሕግ እርግጥን ዋጀን” በማለት እንደ ገለጸው በመስቀል ላይ በመሞት በእኛ ላይ የነበረውን ርግመትና ዕዳ አስወገደልን፤ ነጻ አወጣን። እንደዚሁም “በእንጨት ላይ የተሰቀለ በእግዚአብሔር ዘንድ የተረገመ ነው” እንደ ተባለ ጌታችን የእኛን ርግመት በመቀበል ከዚያ የሕግ ርግመት ዋጀን። ዘፃ. 21:23 ፤ ገላ. 3:13 “ኢተረከበ ሐሰት ውስተ አቶሁ - በአንደበቱ ሐሰት አልተገኘበትም” እንደ ተባለ ንጹሐ ባሕርይ የሆነ እርሱ የእኛን በደል ተሸክሞ ከዕዳ ነጻ አረደገን። ኢሳ. 53:9 ፤ 1 ጴጥ. 2:22 “በመስቀል ላይ በመሞቱ በሞት ተይዘው የነበሩትን እንዳዳናቸው ሁሉ ርግመታችንን በመሸከም ደግሞ ከርግመት አዳነን” እንዳለ ቅዱስ ዮሐንስ አፈ ወርቅ።፤ ስለዚህም በሰው ልጅ ላይ ተፈርዶበት የነበረው የሞት ፍርድ ተወገደለት፤ ተነሥቶት (ተወሰደበት) የነበረው ሕይወትም ተመለሰለት።

ራሱ መድኃኒታችን በቅዱስ ቃሉ “እንዲሁም የሰው ልጅ ሊያገለግል፤ ነፍሱንም ለብዙዎች ቢዛ ሊሰጥ እንጂ እንዲያገለግሉት አልመጣም” በማለት የገለጸው ይህን ማዳን ነው። ማቴ. 20:28 ሐዋርያውም “ራሱንም ለሁሉ ቢዛ ሰጠ” ይላል። 1 ጢሞ. 2:6 ቅዱስ ባስልዮስም “እርሱ ራሱ ስለ እኛ ርግመት በመሆን የተረገምን ከመሆን አዳነን፤ የውርደት ሞት የሆነውን ሞት በመቀበል ደግሞ ወደ ከበረው ሕይወት እንደገና መለስን” ብሏል።⁶² ቅዱስ ቄርሎስ ዘእስክንድርያም “የሐንስ መጥምቅ እንዳለው ጌታችን አማናዊ በግ ነው፤ የዓለምን ኃጢአት ያስወገደና የፍጥረትን አጥፊ ያጠፋ ነው። ስለ ሁሉ በመሞቱ ሞታችንን ያጠፋ ዘንድና በእኛ ላይ የነበረውን መርገም ያስወግድ ዘንድ አማናዊው በግ፤ ንጹሐ መሥዋዕት እርሱ ወደ መታረድ ተወሰደ። በዚህም ‘አፈር ነህና ወደ አፈር ትመለሳለህ’ የሚለው ቅጣት ይወገድና ሁለተኛው አዳም ከመሬት ላይሆን ከሰማይ ይገለጥ ዘንድ ነው” ብሏል። ዘፍ. 3:19 ፤ 1 ቆሮ. 15:47⁶⁴

ጌታችን እኛ ከሞትና ከርግመት እንድንዘንድ ራሱን የተወደደ መሥዋዕት አድርጎ አቀረበ፤ “ክርስቶስም ደግሞ እንደ ወደዳችሁ ለእግዚአብሔርም የመዓዛ ሽታ የሚሆንን መባንና መሥዋዕትን አድርጎ ስለ እናንተ ራሱን አሳልፎ ሰጠ” እንዲል። ኤፌ.5:2 ክርስቶስ የመጣው ከኃጢአት ብቻ ሳይሆን ከሞትም ሊያድነን ነው። በሞት የደረሰብንን የነፍስና የሥጋ መለያየት ያድን ዘንድ ሥጋችንንና ነፍሳችንን ተዋሐደ። ለዚህም መድኃኒታችን ነፍሱና ሥጋው በሞት ጊዜ እንዲለያዩ ፈቀደ። ሆኖም መለኰት

⁶² St. John Chrysostom, P.G. 61:700, cols. 652, 653

⁶³ Long Rules, Question 2.4; P.G. 31:916A.

⁶⁴ ቅዱስ ቄርሎስ ዘእስክንድርያ፤ ትርጓሜ ወገኑ ለዮሐንስ

ከሁለቱም ጋር - ከሥጋውና ከነፍሱ ጋር - የተዋሐደ ስለሆነና ስለማይለይ ሞት ሥጋውንም ሆነ ነፍሱን ይይዛቸው ዘንድ አልቻለም፤ ምክንያቱም መለኰት ከሁለቱም ጋር ተዋሕዷልና፤ ከሦስት ቀን በኋላም ቅድስት ነፍሱንና ክቡር ሥጋውን በትንሣኤ እንደገና አዋሐዳቸው፤ ስለዚህም ሞትን አጠፋው።

በጌታችን ሞት ሞት ድል ሆነ፤ ሲኦል ተመዘበረ፤ መቃብር ተከፈተ፤ ለዚህም ምስክሮችና በኩራት ይሆኑ ዘንድ በኢየሩሳሌም ሞተው ተቀብረው ከነበሩት ቀደምት ወገኖች መካከል የተወሰኑት ከመቃብር በመነሣት ለሰዎች እንዲታዩ አደረጋቸው። በቅዱስ ወንጌል “ከትንሣኤውም በኋላ ከመቃብሮች ወጥተው ወደ ቅድስት ከተማ ገቡና ለብዙዎች ታዩ” እንደ ተባለ። ማቴ. 27:53 በሞቱ ሞትን ሻረው፤ “የኋለኛው ጠላት የሚሻረው ሞት ነው” የተባለው ለዚህ ነው። 1 ቆሮ. 15: 26 ስለዚህም “አሁን ነፍሴ ታውካለች ምንስ እላለሁ? አባት ሆይ፤ ከዚህ ሰዓት አድነኝ። ነገር ግን ስለዚህ ወደዚህ ሰዓት መጣሁ” አለ። ይህም ማለት ጌታችን ሰው የሆነውና ወደ ሕማማቱ የገባው ስለ እኛ እስከ ሞትና መቃብር ድረስ የደረሰ መከራን በፈቃዱ ለመቀበል መሆኑን ነው። ዮሐ. 12:27 ቆላ. 1:20፤ የሐዋ. 20:28 ፤ ሮሜ 5:9 ፤ ኤፌ. 1:7 ፤ ቆላ. 1:14 ፤ ዕብ. 9:22 ፤ ራእ. 1: 5-6 ፤ ራእ. 5:9

የሰው ልጅ “በበላህ ቀን ሞትን ትሞታለህ” ተብሎ አስቀድሞ ተነግሮት የነበረው የሞት ማስጠንቀቂያ በገቢር ተፈጽሞበት፤ በሰውነቱ ላይ ሞት ነግሦበት የሞት ተገዢ ሆኖ ነበር። ዘፍ. 2:17 በሕይወተ ሥጋ እያለም ኑሮው በጽላሎተ ሞት (በሞት ጥላ ሥር) ውስጥ የወደቀና በሞት ስጋትና ፍርሃት የታጠረ፤ ሲሞትም ነፍሱ በጻዕር ተለይታ ሥጋው ወደ መቃብር ነፍሱ ወደ ሲያል በመውረድ በጭንቅና በመከራ ይኖር ነበር። ጌታችንና መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ሞት የሚሰማማውን የእኛን ሥጋ በመዋሐድ ሞታችንን ሞቶ በሞቱ ሞትን አጠፋልን። የእርሱን ሕይወት ለእኛ ሰጠን፤ ሞትን በትንሣኤ ለወጠልን፤ የመቃብርን ይዞ የማስቀረትና ሰውነታችንን የማፍረስና የመለወጥ ኃይል ድል በማድረግ በመቃብር ተይዞ ፈርሶ በስብሰ መቅረትን አጠፋልን።

በብሉይ ኪዳን የነበሩ ወገኖቻችን የሚኖሩት በሞት ፍርሃት ውስጥ ነበር። ሲሞቱም በጻዕርና በመከራ ነበር። ነቢዩ ጻዊት ይህን በዚያን ዘመን የነበረውን ፍርሃት ሞት ሲገልጽ እንዲህ ይላል፡-

ወደንገጸኒ ልብዩ በሳዕላዩ ወመጽአኒ ድንጋጄ ሞት ፍርሃት ወረዓድ አጋዘኒ ወደፈነኒ ጽልመት ወእቤ መኑ ይሁበኒ ከንፈ ከመ ርግብ እስርር ወእእርፍ - ልቤ በላዬ ተናወጠብኝ፤ የሞት ድንጋጤም ወደቀብኝ፤ ፍርሃትና እንቅጥቅጥ መጡብኝ፤ ጨለማም ሸፈነኝ፤ በርሬ ፀርፍ ዘንድ እንደ ርግብ ከንፍኝ ግን በሰጠኝ? መዝ. 54:4-7

ልብ አምላክ የተባለ ጻዊት በመዝሙሩ እንዲህ አድርጎ የገለጸው በዘመነ ሐሪት ሰው ሁሉ በሞት ፍርሃትና ጭንቀት ውስጥ የነበረ መሆኑን ነው። ይህን የሰውን ልጅ ሲያስፈራና ሲያስደነግጥ የኖረውን ሞት ከሥሩ ነቅሎ ያጠፋልንና ያሰወግድልን ዘንድ ከብር ምስጋና ለዘለዓለሙ ለእርሱ ይሁንና ጌታችንና መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ሰው ሆነልን። ሐዋርያው “... እርሱ ደግሞ በሞት ላይ ሥልጣን ያለውን በሞት እንዲሸር፤ ይኸውም ዲያብሉስ ነው፤ በሕይወታቸውም ሁሉ ስለ ሞት ፍርሃት በባርነት ይታሰሩ የነበሩትን ሁሉ ነፃ እንዲያወጣ በሥጋና በደም እንዲሁ ተካፈለ” እንዳለ። ዕብ. 2:14-15

ስለሆነም ክርስቶስ በሞቱ ድል ካደረገው ወዲህ ሞት ኃይሉን ያጣ ደካማ፤ የቀድሞ እስፈሪነቱ ቀርቶ በክርስቲያኖች ዘንድ መሳለቂያና ወደማያልፈው ዓለም መሄጃ መንገድ ሆኗል። ቅዱስ አትናቱም ሐዋርያዊ እንደ ገለጸው በዘመነ ክርስትና ሞት ጥፍሩ እንደ ወለቀ፤ ጥርሱ እንደ ረገፈና ኃይሉ እንደ ደከመ፤ ከዚህም የተነሣ የሕፃናት መጫወቻ እንደ ሆነ አንበሳ፤ እንዲሁም መርዙ እንደ ወጣና ምንም ጉዳት ማድረስ እንደማይችል እባብ ሆኗል።

ሞት በሰው (በአዳም) በኩል መጥቶ በሰው ላይ እንደ ነገሠ ሰው በሆነው የእግዚአብሔር ቃል በዳግማዊ አዳም ተወገደ፤ ትንሣኤ ሕይወት ተገኘ። ቅዱስ ጳውሎስ “ሞት በሰው በኩል ስለመጣ ትንሣኤ ሙታን በሰው በኩል ሆኗልና። ሁሉ በአዳም እንደሚሞቱ እንዲሁ ሁሉ በክርስቶስ ደግሞ ሕይወትን ይሆናሉና” እንዳለ። 1 ቆሮ. 15:21-22

ስለሆነም ከጌታችን ሞትና ትንሣኤ ወዲህ ባለው ዘመን እስከ አሁን ድረስ፤ ወደፊትም እስከ ኅልቀት ዓለም ድረስ ሰው የሚሞተው “አፈር ነህና ወደ አፈር ትመለሳለህ” በሚለው በቀደመው ፍርድ ለኩነቴ አይደለም፤ ለትንሣኤ ነው እንጂ። ከአሁን በኋላ እንደ ቀድሞው ለኩነቴ እንሞትም፤ ነገር ግን ከሞት ተነሥቶ የሁሉን ትንሣኤ እንደሚጠብቅ ሰው በራሱ ጊዜ የሚያደርገውን ትንሣኤ ዘጉባኤን እንጠብቃለን። ዘፍ. 3:20 ፤ 1 ጢሞ. 6:15

ቅዱስ ጳውሎስ ይህን መሠረታዊ የሆነውን የትንሣኤ ምሥጢር በተመለከተ በቀዳማይ ቆሮንቶስ መልእክቱ ላይ ግልጽ አድርጎ አብራርቷል። “ነገር ግን ሰው፡- ሙታን እንዴት ይነሣሉ? በምንስ ዓይነት ለካል ይመጣሉ? የሚል ይኖር ይሆናል። አንተ ሞት፤ አንተ የምትዘራው ካልሞተ ሕይወት አይሆንም” በማለት ዘር ካልተዘራና በአፈር ውስጥ ካልሞተ ሕይወት ሆኖ ለመብቀልና ለማፍራት እንደማይችል ሁሉ የሰው ሞትም እንዲሁ በሐዲስ ሰውነት ለመነሣት መሆኑን አስረዳ። 1 ቆሮ. 15:35-36 መቃብርም ለዘለዓለም በዚያው ውስጥ ይዞ የሚያስቀረን ሳይሆን እስከ ትንሣኤ ድረስ የምንቆይበትና ከዚያም የሚበሰብሰው የማይበሰብሰውን፤ የሚሞተው የማይሞተውን ለብሶ የሚነሣበት ነው። በዚያን ጊዜም በኃጢአት ምክንያት ከሰው ተፈጥሮ በኋላ የመጣው “ጥገላኛው ጠላት” - ሞት - ድል ይነሣል። 1 ቆሮ. 15:26 እሳት የሚኖረው የሚቃጠል ነገር እስካለ ድረስ ብቻ እንደ ሆነ ሁሉ ሞትም ከትንሣኤ በኋላ የሚሞት ሰውነት ስለማይኖር “ይሞታል”፤ ለዘለዓለምም ይጠፋል። ይህን ነው ሐዋርያው በመልእክቱ እንዲህ በማለት የገለጸው፡-

... ሙታንም የማይበሰብሰ ሆነው ይነሣሉ፤ እኛም እንላውጣለን። ይህ የሚበሰብሰው የማይበሰብሰውን ሊለብስ ይህም የሚሞተው የማይሞተውን ሊለብስ ይገባዋልና። ዳሩ ግን ይህ የሚበሰብሰው የማይበሰብሰውን ሊለብስ ይህም የሚሞተው የማይሞተውን ሊለብስ በዚያን ጊዜ፡- ሞት ድል በመነሣት ተዋጦ ተብሎ የተጻፈው ቃል ይፈጸማል። 1 ቆሮ. 15:51-55

በኃጢአት ምክንያት የእግዚአብሔር ልጅነታችንን አጥተን የዲያብሎስ ባሪያ ሆነን ነበር። ጌታችን ግን በቸርነቱ ያን ባርነታችንን አስወግዶ የልጅነትን ጸጋ ሰጠን። የጸጋ ልጅነቱንና ክብሩን አጥቶ በባርነት ውስጥ ሆኖና ተዋርዶ ለነበረው የሰው ልጅ ዳግመኛ ከእግዚአብሔር የሚወለድበትንና ልጅነትን የሚገኝበትን ጥምቀትን ሰጠው። ይህ የልጅነት ጸጋም ለሌሎች ከእግዚአብሔር ለሚገኙ ጸጋዎች ሁሉ መሠረት ነው። ልጅ ከሆነ ዘንድ የአባቱን ንብረት ለመውረስ ይችላልና። ይህንም የአባትና የልጅነት ግንኙነት በውስጡ የሚያድርበት መንፈስ ቅዱስ እንዲመሰክርለት አደረገ። “የእግዚአብሔር ልጆች መሆናችንን ያ መንፈስ ራሱ ከመንፈሳችን ጋር ይመሰክራል” እንዳለ። ሮሚ. 8:16 እንዲሁም ይኸው ሐዋርያ፡- “ልጆችም ስለ ሆናችሁ እግዚአብሔር አባ አባት ብሎ የሚጫወቱ የልጁን መንፈስ በልባችሁ ውስጥ ላከ። ስለዚህ ከእንግዲህ ወዲህ ልጅ ነህ እንጂ ባሪያ አይደለህም” ይላል። ገላ. 4:6 ስለሆነም ከእንግዲህ የባርነት መንፈስ ሳይሆን “አባ አባት” ብለን የምንጠራበትን የልጅነት መንፈስ ሰጠን። ሮሚ. 8:15 “አባታችን ሆይ” ብለን እንድንጠራውም ፈቀደለን።

እንዲሁም “ከእንግዲህ ወዲህ ባሮች አልላችሁም፤ ባሪያ ጌታው የሚያደርገውን አያውቅምና፤ ወዳጆች ግን ብያችኋለሁ፤ ከአባቱ የሰማሁትን ሁሉ ለእናንተ አስታውቄያችኋለሁና” በማለት በኃጢአት በተፈጠረ የጠብ ግድግዳ ምክንያት ከምሥጢር ርቀን ከእንድነቱ ተለይተን በባርነት እንኖር የነበረውን ሁኔታ አስወግዶ የዕርቅና የልጅነት መገለጫ የሆኑትን ፈቃዱን ማወቅንና ከባርነት ነፃ መውጣትን ሰጠን። ዮሐ. 15:15 “የፈቃዱን ምሥጢር አስታውቆናልና” ያለው ለዚህ ነው። ኤፌ. 1:9

ሰለሆንም መዳን ሰንል በመጀመሪያ በሰው ኃጢአት ምክንያት በባሕርያችን ደርሶብን የነበረውን ነገር ሁሉ - ሞትን፣ ርግመትን፣ ጉስቁልናን፣ ባርነትን . . . ሁሉ - እስመገደልን፤ በእንጻሩ ደግሞ ሕይወትን፣ ልጅነትን፣ ኢመዋቲነትን ሰጠን ማለት ነው። ይህ ግን እንዴ እንጂ ብቸኛው አይደለም።

2) ፈጣሪውን እንዲያውቅ መሆን፡

እግዚአብሔር ሰውን በመልኩና በአርአያው የፈጠረው ሩቅ ያልሆነውንና በእርሱ ዘንድ ያለውን የፈጣሪውን አርአያ እያሰበና እየተመለከተ በፍትሩ ሆኖ በተዘከረው እንቁ እንዲኖር ነበር። ሰው ግን የተደረገለትን ታላቅ ነገር ራሱ በጸጋው መጠቀምን ትቶ በአርአያውና በመልኩ የፈጠረውን እግዚአብሔርን ረሳ። መርሳት ብቻም ሳይሆን እርሱን ያገለግሉትና ይጠቀሙባቸው ዘንድ የተፈጠሩለትን ከእርሱ በታች ያሉትን የተለያዩ ፍጥረታትንና ቁሳ ቁሶችን አመለካቸው፣ ተዘላቸውም። በፈጣሪ ሩንታ ለፍጡር ተንበረከከ፤ ከዚህም በላይ የእግዚአብሔርን ክብር ለዕቃውና ለድንጋዩ፣ ለቁሳቁሱ ሁሉ ሳይቀር ሰጠ። ከዚህም ወደ ባለ ሄዶ “ውኃ የሚወሰደው ሰው ዐረፋ ይዞ ለመትረፍ ይሞክራል” እንደሚባለው ሆነና የሰው ልጅ አጋንንትን እንኳ እስከ ማምለክ ደረሰ። በጨለማ የተቀመጠ ሰው አገኝ አጣውን እንደሚጻስስ እንዲሁ ሳይመርጥ ያገኘውን ሁሉ የሚያመልክ ሆነ። ሮሜ 1:19-25 እርሱ ሊገዛቸውና ሊያገለግሉት፣ እንዲሁም የፈጣሪውን ሀልውናና ሥራ ለግወት እንዲረዱት ለእንክርና ለተዘከረ የተፈጠሩለትን ፍጥረታት አመለካቸው።

ነቢዩ ይህን በተመለከተ በማዘንና በመገረም እንዲህ ይላል፡-

የዝግባ፣ የደላን፣ የኮምቦልንና የጥድን ዛፍ ይተክላል፤ ዝናብም ያበቅለጥል። ለሰውም ግንደ ይሆናል፤ ከእርሱም ወሰዶ ይሞቃል፤ እንደደም እንጆራ ይጋግርበታል፤ ከእርሱም አምላክ አበጅቶ ይሰግድለታል፤ የተቀረጸውንም ምስል ሠርቶ በእርሱ ፊት ይንበረከካል። ግማሹን በእሳት ያቃጥላል፤ ሥጋም ይጠብስበትና ይበላል . . . የቀረውንም እንጨት አምላክ አድርጎ ምስል ይቀርጽበታል፤ በፊቱም ተጎንብሶ ይሰግዳል፤ ወደ እርሱም እየጸለየ፤ አምላክ ነህና አድነኝ ይላል። አ.ሊ. 44:12-17

ሰው እንዲያ ሥነ ፍጥረትን ሲያመልክ በእንጻሩ የራሱን አስገኚና ሥነ ፈጥረትን ሁሉ የፈጠረውን እግዚአብሔርን ግን ረሳው። የሰው ልጅ በጊዜያዊ ተድላ ደስታና በአጋንንት ምትሐት በመታሰል ራሱን ወደ እውነት መምራት አልቻለም።

ሰው እንዲህ ፈጣሪውን አውቆ እንዲኖር ለክብር ተፈጥሮ ሳለ ከእርሱ በታች ያሉትን እስከ ማምለክ ድረስ ተዋርዶ፤ ፈጣሪውን ማወቅ ተስኖት በነበረበት ሁኔታ እንዲቀር እግዚአብሔር አልፈቀደም። ይህም ከቸርነቱ የተነሣ ነው። ስለዚህ የእግዚአብሔር ቃል ሰው በመሆን ሰውን እርሱን እንዲያውቀው አደረገ። ሰዎች አወቅን፣ ተጠበብን እያሉ ነገር ግን የጥበብ መጀመሪያ የሆነውን ፈጣሪያቸውን ማወቅ ስላልቻሉ፤ የሰው ጥበብና ዕውቀት ሰፊ ጊዜ ተሰጥቶት (ቅድመ ሥጋዊ የነበሩት ብዙ ሺህ ዓመታት) ተፈትኖ ስለ ወደቀ አምላክ በሚታይ ሥጋ በመግለጥ ራሱን ለሰው ገለጠ። 1 ጢሞ. 3:16 ሐዋርያው “ዓለም በጥበብም እግዚአብሔርን ስላላወቀች በሰብክት በሞኝነት የሚያምኑትን ሊያድን የእግዚአብሔር በጎ ፈቃድ ሆኗልና” ያለው ለዚህ ነበር። 1 ቆሮ. 1:21

ቅዱስ አትናቲዎስ የቃልን ሰው መሆን (በእንተ ተሠግምተ ቃል) በተናገረበት ድርሳኑ ስለዚህ ጉዳይ ሰፋ አድርጎ በመተንተን እንዲህ ይላል፡-

ሰዎች እግዚአብሔርን ማሰብ ትተው ለራሳቸው መዋትያን ሰዎችንና አጋንንትን አምላክ አድርገው ማምለካቸውን ባዩ ጊዜ ሰውን ወዳጅ የሆነው የዓለም መድኃኒት እግዚአብሔር ወልድ ሥጋን ተዋህዶ፤ እንደ ሰውም በመመላለስ ሰው እርሱን ወደ ማወቅ እንዲመለስ አደረገ። ፍጥረትን በመፍራት ፍጥረታትን አምላክ ብለው እስኪያመልኩ ከደረሱ የፍጥረቱ ባለቤት ሰው ሆኖ ሊመጣ

ያምነ ዘንድ፤ ሕሊናቸው ወደ ሰዎች አዘንብሎ አማልክት ናቸው እስከ ማለት ከደረሰ የእርሱን ሥራውን አይተውና ሌሎች ፍጡራን ካደረጉት ጋር አነጻጽረው ከዚያ በፊት እንደ አማልክት ያከብሯቸው ለነበሩት ሁሉ ጌታቸውና ፈጣሪያቸው መሆኑን አውቀው አምልኮታቸውን ወደ እርሱ እንዲመልሱ፤ ርኩሳን መናፍስትን ወደ መፍራት፤ ማመንና ማምለክ ያዘነበሉትንም እነዚያን ክርስቶስ ሲያባርራቸውና ሲያስወጣቸው አይተው እርሱ ብቻ አምላክ እንደ ሆነና ርኩሳን መናፍስት ግን ምንም አለመሆናቸውን እንዲረዱ ነው።

የሞቱ ሰዎችን (ሙታንን) እንደ ጀግናና እንደ አማልክት የሚያከብሩና የሚያመልኩም ቢሆኑ የጌታን ትንሣኤ አይተው የእነዚያን ሐሰትነትና ጌታችን የፍጡራን ብቻ ሳይሆን የሞት እንኳ ጌታ መሆኑንና ብቸኛው አምላክ እርሱ መሆኑን ያውቁ ዘንድ። ስለዚህ ምክንያት ጌታችን ሰው ሰውን ተገለጸ፤ የሰዎችን ሥራ ኢምንት የሚያደርግ ሥራ ወራ፤ ሰውን በማንኛውም መንገድ ቢስት ይመልሰውና ያድነው ዘንድ፤ እውነተኛ አምላክ እርሱ ብቻ መሆኑን ያሳውቀው ዘንድ። ይህም አምላክ ሰው የሆነበት ሁለተኛው ምክንያት ነው። (በእንተ ተሠማምተ ቃል፤ ቈ. 11-16)

ጌታችንና መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ሰው በመሆኑ የፈጠረንና የምናመልከው አምላካችን ግን መሆኑን እኛን ሊገባን በሚችለው መጠን ነገረን። ከትምህርቱና ከተለምዶቱ ሁሉ አስቀድሞ ባደረገው በጥምቀቱ እግዚአብሔር አምላካችን በአንድነቱ ውስጥ ያለውን ልዩ ሦስትነቱን ገለጠልን። አብ በደመና ሆኖ “በእርሱ ደስ የሚለኝ የምወደው ልጄ ይህ ነው” ብሎ ሲናገር፤ ወልድ በየርዳኖስ ተጠምቶ ከውኃው ሲወጣ እና እግዚአብሔር አብ “ልጄ” ብሎ ሲመሰክርለት፤ መንፈስ ቅዱስ ደግሞ በርግብ አምላል በጌታችን ራስ ላይ ሲያርፍ ታየ። ቅዱስ ወንጌል እንዲህ ሲል እንደ ገለጸው፡ - “ኢየሱስም ከተጠመቀ በኋላ ወዲያው ከውኃ ወጣ፤ እነሆም ሰማያት ተከፈቱ፤ የእግዚአብሔርም መንፈስ እንደ ርግብ ሲወርድ በእርሱ ላይም ሲመጣ አየ፤ እነሆም ድምፅ ከሰማያት መጥቶ በእርሱ ደስ የሚለኝ የምወደው ልጄ ይህ ነው አለ።” ማቴ. 3፡16-17

ልዩ የሆነ የአካል ሦስትነትን በጥምቀቱ እንደ ገለጠልን ሁሉ፡ “እንግዲህ ሂዱና አሕዛብን ሁሉ በአብ በወልድና በመንፈስ ቅዱስ ስም እያጠመቃችኋቸው . . .” በማለት የሰም ሦስትነትንም ገለጠልን። ማቴ. 28፡19 እንዲሁም ወንጌላዊው “መቼም ቢሆን እግዚአብሔርን ያየው አንድ ሰንኳ የለም፤ በአባቱ እቅፍ ያለ አንድ ልጁ እርሱ ተረከው” በማለት ወልድ ዋሕድ ኢየሱስ ክርስቶስ ሰው በመሆኑ ያገኘነውን ታላቅ ጸጋ ተናገረ። ዮሐ. 1፡18 ሐዋርያው ቅዱስ ፊልጶስ “ጌታ ሆይ፤ አብን አሳየንና ይበቃናል” ባለው ጊዜ ጌታችን “አንተ ፊልጶስ፤ ይህን ያህል ዘመን ከእናንተ ጋር ስኖር አታውቀኝምን? እኔን ያየ አብን አይቷል፤ እንዴትስ አንተ አብን አሳየን ትላለህ? እኔ በአብ እንዳለሁ አብም በእኔ እንዳለ አታምንምን? እኔ የምነግራችሁን ቃል ከራሴ አልናገረውም፤ ነገር ግን በእኔ የሚኖረው አብ እርሱ ሥራውን ይሠራል። እኔ በአብ እንዳለሁ አብም በእኔ እንዳለ እመኑኝ፤ ባይሆንስ ስለ ራሱ ስለ ሥራው እመኑኝ” በማለት ወልድን በማየታችን አብንም ያየነውና ያወቅነው መሆኑን ነገረን። ዮሐ. 14፡11

ይህን ሁሉ አጠቃልሎ ራሱ መድኃኒታችን “ሁሉም ከእግዚአብሔር የተማሩ ይሆናሉ ተብሎ በነቢያት ተጽፏል፤ እንግዲህ ከአብ የሰማ የተማረም ሁሉ ወደ እኔ ይመጣል” አለ። ዮሐ. 6፡45 ይህ ማለት ሰዎች ራሱ እግዚአብሔር ሰው ሆኖ እንደሚያስተምራቸው አስቀድሞ በነቢያት ተነግሮ ነበር፤ አሁን ያ የተነገረው ተስፋ ደርሶ እግዚአብሔር ወልድ ሰው ሆኖ ስላስተማራቸው ከሌላ ሳይሆን ከራሱ ከእግዚአብሔር የተማሩ ይሆናሉ የተባለው ትንቢት መፈጸሙን መናገሩ ነበር። ይህም ማለት እንደ ቀደመው ዘመን (ብሉይ ኪዳን ዘመን) በሥነ ፍጥረትና በአምላካዊ መግባቱ፤ ኋላም በሕጉና በነቢያት እንዳስተማረው ማስተማር ያለ ሳይሆን ራሱ እግዚአብሔር ሰው ሆኖ ስለ ራሱ ያስተማረን መሆኑን ነው። ወንጌላዊው ቅዱስ ማቴዎስ የጌታችንን ማስተማር ሲጽፍ “አፋንም ከፍቶ አስተማራቸው” ያለው ይህን የሚያመለክት ነው። ማቴ. 5፡2 ጥንቱንም አንድ ሰው ሲናገር አፋን ሳይከፍት አይናገርም፤ ነገር ግን እዚህ ላይ እንዲህ ማለቱ በነቢያት ወይም በመልእክተኛ ሳይሆን ራሱ አካላዊ ቃል ያስተማረን መሆኑን ለማመልከት ነው።

ቅዱስ ሳውሎስ ከጥንት ጀምሮ እግዚአብሔር በብዙ ዓይነትና በብዙ ጎዳና ለአባቶቻችን በነበረው ተናግሮ ሁሉን ወራሽ ባደረገው፤ ደግሞም ዓለማትን በፈጠረበት በልጁ በዚህ ዘመን መጨረሻ ለእኛ ተናገረን” ያለው ይህን ምሥጢር ነው። ዕብ. 1:1-2 ይህን ሁሉ አጠቃልሎ መድኃኒታችን ይህን ራሱ አምላክ ሰው ሆኖ ያስተማረ መሆኑንና አይሁድ ግን አለመቀበላቸው አሳዛኝ መሆኑን ሲናገር “ሌላ ሰው ያላደረገውን ሥራ በመካከላቸው ባላደረገው ኃጢአት ባልሆነባቸውም ነበር፤ እውን ገን እኔንም አባቴንም አይተውማል፤ ጠልተውማል” አለ። ዮሐ. 15:24

ይህ ጸጋ በመዳናችን ውስጥ ያለው ሚና ቀላል አይደለም። ምክንያቱም ሰው ፈጣሪውን ሳያውቅ እንዴት ሊድን ይችላል? ያዳነውንስ ካላወቀ ምን ሕይወት ይኖረዋል? ይህን ያደረገለትን አምላክ ካላወቀና ከእርሱ ጋር እንዲኖር የሚረዳውን ትምህርትና ሕይወት ሳይሰጠው እንደ ዘመነ ብሉቱ በድንግዝግዝ የሚኖር ከሆነ ከኃጢአትና ከቅጣት በመዳኑ ብቻ ምን ይጠቀማል? ምክንያቱም መዳን ስንል ከእግዚአብሔር ጋር መኖር፤ ከእግዚአብሔር ጋር በጸጋ አምላካዊ ኅብረትና ሱታፊ እንዲኖረው መሆን ማለት እንጂ እንዲሁ ከቅጣት እንደ ምንም አንድ ጊዜ ሳምልተ እንጂ ከዚያ በኋላ የራሱ ጉዳይ እንደሚል ወንጀለኛ ዓይነት አስተሳሰብ አይደለምና። እግዚአብሔር ወልድ ኢየሱስ ክርስቶስ “እውነተኛ አምላክ ብቻ የሆንህ አንተን፤ የላከኸውንም ኢየሱስ ክርስቶስን ያውቁ ዘንድ ይህች የዘላለም ሕይወት ናት” ያለው ለዚህ ነው። ዮሐ. 17:3

ስለዚህ መዳን ስንል እግዚአብሔርን ማወቅም ስለሆነ አካላዊ ቃል ኢየሱስ ክርስቶስ አምላካችንን እናወቅ ዘንድ አስፈላጊ የሆኑ ነገሮችን፡- ትምህርቱን፤ ተአምራቱን፤ ጸጋ መንፈስ ቅዱስን መላክን - ያደረገው ለዚህ ነው። መዳን ማለት በመስቀል ተሰቅሎ የኃጢአታችንን ዕዳ መክፈልና ሞታችንን ግጥፋት ብቻ ቢሆን ኖሮ ሦስት ዓመት ከሦስት ወር ግስተግርና ተአምራት ግድረን ሳያስፈልገው ሰው እንደ ሆነ ወዲያውኑ ወይም ሠላሳ ዓመት እንደ ሞላው ወዲያውኑ ይህን ግድረን ይችላል ዘበር። ሆኖም ግን እርሱን ማወቅ ለመዳናችን በእጅጉ ያስፈልገን ስለ ነበርና የመዳናችን አካል ስለሆነ ጌታችን ትምህርቱንና የመዳን ተግባሩን ከዚህ አንጻርም አደረገ።

በአጠቃላይ የሰው ልጅ በተሰጠው የመዳን ጸጋ ለመጠቀም ያዳነውን አምላኩን ማወቅ እንዲችል አብርሆት ያስፈልገው ነበር። አለበለዚያ እግዚአብሔር ሰውን የማዳን ድርሻውን ቢፈጽምም እንኳ ሰው እንደ ጥንቱ በጥፋት መንገድ ከመቀጠል የሚመልሰው ነገር አልነበረም። ስለዚህም ለሰዎች የተሰጣቸው የመዳን ጸጋ ምን እንደሆነ፤ እጻኙ ማን እንደ ሆነ፤ እንዴት መኖር እንዳለበት፤ ወዘተ ማወቅ ነበረበት። ጌታችን ሦስት ዓመት ከሦስት ወር ሳያቋርጥ ደቀ መዛሙርቱን ያስተማረውና እነርሱንም ወደ ዓለም ሁሉ ሄደው እንዲያስተምሩ የላካቸው ለዚህ ነበር። እግዚአብሔርን ማወቅ ስንልም እንዲሁ ጽንሰ ሃሳባዊ እውቀት ሳይሆን ከእርሱ ጋር መቀራረብን፤ በአባትና በልጅ መካከል እንዳለው መቀራረብና መተዋወቅ ዓይነት ሕይወታዊ እውቀት ነው።

3) ሐዲስ ተፈጥሮ

መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ሰው በመሆኑና የእኛን ባሕርይ ገንዘብ በማድረጉ ምክንያት ወድቆና ኅስቀሎ የነበረውን ባሕርያችንን አድሶታል፤ ከወደቀበትም አንስቶታል፤ የረከሰውን ቀድሶታል፤ የደከመውን ጽኑ አድርጎታል። ሥግው ቃል ኢየሱስ ክርስቶስ ዲያብሎስ አታልሎትና እጃቸው የነበረውን ያንኑ የእኛን ባሕርይ ተዋሕዶ በገዳመ ቆርንቶስ በሦስቱ አርእስተ ኃጣውእ ተፈትና ድል አድራጊ እንዲሆን አድርጎታል።

ጌታችን ሰው የሆነበት ዓላማ የኃጢአታችንን ዋጋ በመከፈል እኛን ከዕዳ ነጻ ማድረግ ብቻ ቢሆን ኖሮ ያን ያህል ጊዜ እየተዘዋወረ ማስተማር ሳያስፈልገው ተሰቅሎ በሞቱ ሞታችንን መደምሰስ ይችል ነበር። ነገር ግን ከዚያ ባሻገር በውድቀታችንና ከእርሱ በመስየታችን ምክንያት በባሕርያችን ላይ የደረሰብን ጉስቁልናና ድካም ተወግዶ ባሕርያችን በሐዲስ ተፈጥሮ እንደገና መፈጠርና “አዲስ ሰው” መደረግም ያስፈልገው ነበር።

በውድቀታችን ባሕርያችን ጨርሶ አልተሰወጠም፤ ሌላ ወደ መሆንም አልፈለሰም። ነገር ግን ባሕርያችን ነስቱሉ፤ የተሰጠን ጸጋና ኃይል ደክሞ፤ ባሕርያችን (ሰብእናችን) ዲያብሎስ በቀላሉ የሚያሸንፈውና ወደ ስህተት የሚመራ ሆኖ ነበር። ስለዚህም ለመዳናችን ይህ ሁኔታ መስተካከል ስለ ነበረበት ሙድኃኒታችን ይህን አድርጎልናል። ጌታችንን የቅዱስ ዮሐንስ መጥምቅ ደቀ መዛሙርት ወደ እርሱ ቀርበው፡- “እኛና ፈሪሳውያን ብዙ ጊዜ የምንጠመው፤ ደቀ መዛሙርትህ ግን የማይጠመት ስለ ምንድር ነው?” ብለው ለጠየቁት ጥያቄ “በአረጃ ልብስ አዲስ እራፊ የሚያናር የለም፤ ሙግፈያው ልብሱን ይበጭቀዋልና፤ መቀደዱም የባሰ ይሆናል። በአረጃ አቁማዳ አዲስ የወይን ጠጅ የሚያናር የለም፤ ቢደረግ ግን፤ አቁማዳው ይፈነዳል፤ የወይን ጠጁም ይፈላል አቁማዳውም ይጠፋል፤ ነገር ግን አዲሱን የወይን ጠጅ በአዲስ አቁማዳ ያናረዋል፤ ሁለቱም ይጠባብቃሉ” በግለት የመሰሰላቸው ለዚህ ነበር። ግቴ. 9:14-17

በአዲስ ልብስና በአዲስ የወይን ጠጅ የተመሰለው ለእኛ የሚሰጠን የመዳን ጸጋ ቢሆን በአርጌ ጨርቅና በአርጌ አቅማዳ የተመሰለው ደግሞ በአዳም ኃጢአት ምክንያት ያረጀውና የጐሰቆለው ባሕርያችንና ሰውነታችን ነው። ባረጃ ልብስና ባረጃ አቅማዳ በተመሰለው በመጀመሪያው አዳማዊ እኛነታችን ሆነን እርሱን ወደ ሙሾል የሚወስዱንን ነገሮች ለመፈጸም እንችላለን ነበር። ስለሆነም የሰው ልጅ ሁሉ አዲሱን የመዳን ጸጋ መቀበልና በእርሱ መጠቀም የሚችል ይሆን ዘንድ አስቀድሞ ባሕርዩ በሐዲስ ተፈጥሮ መፈጠርና አዲስ ሰው መሆን፤ መታደስና እንደገና መፈጠር ነበረበት ግለት ነው። ስለዚህ በሚሰጠው የመዳን ጸጋ ለመጠቀም በመጀመሪያ አርጌው አዳማዊ ሰውነት መታደስና በዳግግዊ አዳም በኢየሱስ ክርስቶስ እንደገና መፈጠር እንዳለበት አስተማረን።

ሙድኃኒታችን ሰው ሆኖ “ሰው አንደ ገና ካልተወለደ” በግለት ያስተማረው ለሁለተኛ ጊዜ የሚሆን ልደተ ሥጋን ሳይሆን ሰው በእግዚአብሔር አርአያና አምላል እንደ ገና ካልተወለደና ካልታደሰ ግለቱ ነው። ዮሐ. 3:3 ሐዋርያው ቅዱስ ዳውድስም “እንግዲህ ክርስቶስ በአብ ክብር ከሙታን እንደ ተነሣ እንዲሁ እኛም በአዲስ ሕይወት እንድንመላለስ ከሞቱ ጋር አንድ እንሆን ዘንድ በጥምቀት ከእርሱ ጋር ተቀበርን” በግለት፤ እንዲሁም “ስለዚህ ግንም በክርስቶስ ቢሆን አዲስ ፍጥረት ነው፤ አርጌው ነገር አልፏል፤ እነሆ ሁሉም አዲስ ሆኗል” በግለት ኢየሱስ ክርስቶስ በሥጋዊውና በግዳነት ሁሉንም ነገር አዲስ ያደረገ መሆኑን ይናገራል። ሮሜ 6:4 ፤ 2 ቀሮ. 5:17 ይህን ሐዲስ ተፈጥሮ እያንዳንዱ ሰው ገንዘብ ሲያደርገው የሚገባ ስለመሆኑም ሲናገር፡- “በክርስቶስ ኢየሱስ አዲስ ፍጥረት መሆን ይጠቅማል እንጂ መገረዝ ቢሆን ወይም አለመገረዝ አይጠቅምምና” በግለት ያሳስበናል። ገላ. 6:15 እንዲሁም “ለእውነትም በሚሆኑ ጽድቅና ቅድስና እንደ እግዚአብሔር ምሳሌ የተፈጠረውን አዲሱን ሰው ልበሱ” ይላል። ኢፌ. 4:24

ስለሆነም ልዩ ሊቀ ካህናት ሆኖ ኃጢአታችንን ከማሥተሰረዩ ጋር ሁለንተናዊ ግንኙነታችንን አድሶታል። ይህም ግለት መዳን ስንል ከቅጣት መዳን ብቻ ሳይሆን ሐዲስ ተፈጥሮንም የሚጨምር ነው ግለት ነው። የሰው ልጅ በጌታችን ሥጋዊ ያገኘው መዳን ሐዲስ ተፈጥሮን - አዲስ ፍጥረት መሆንንም ነው።

የመጀመሪያው ፍጥረታችን ራስ ቀዳማዊ አዳም ነበር። ሆኖም የእርሱ ራስነት በሰብአዊ ባሕርያችን ላይ ብልየትንና ጥፋትን ስላስከተለ በዚያ ሂደት መቀጠል ወደ ሕይወት ሳይሆን ወደ ሞትና ወደ ጥፋት የሚወስድ ነበር። ስለሆነም ከዚያ ይህን ካስከተለብን ከመጀመሪያው ራሳችን አውጥቶ ወደ ሕይወትና ክብር የሚወስድ አዲስ ራስ ያስፈልገን ነበር። ጌታችን ሰው ሆኖ “ዳግማዊ አዳም፣ ወልደ እንላ እመሕያው” የተባለው ለዚህም ነው። አሁን ራሳችን የመጀመሪያው አዳም ሳይሆን ዳግማዊ አዳም ክርስቶስ ነው። ቅዱስ አትናቴዎስ “ንደግነ አበ ቀዳማዊ ዘበቱ ማሰን ዘውእቱ አዳም - የተንዳንበትን የመጀመሪያውን አባታችንን ትተነዋል፤ እርሱም አዳም ነው” ያለው ለዚህ ነው። በዳግማዊ አዳም በኢየሱስ ክርስቶስ የሐዲስ ተፈጥሮ ሂደት ዳግመኛ ያልተፈጠረ ሰው ለእርሱ ራሱ አሁንም የቀደመው አዳም ስለሆነ ገና በጥፋትና በሞት ውስጥ ያለ አሮጌው ሰው ነው። በመዳን ጸጋ ውስጥ ይህ ሐዲስ ተፈጥሮ በጣም መውረታዊ ነገር ነው።

ከላይ እንዳነሣው ቅዱስ አትናቴዎስ ኃጢአት ሁለት መሠረታዊ ውጤቶችን (ጉዳቶችን) ያስከተለ ስለ መሆኑ ይናገራል። እነዚህም የሰው ሕይወት መጎስቆል እና ሰው በሞት ላይ መውደቁ ናቸው። ስለዚህ መዳን እነዚህን ሁለት ችግሮች መፍታት ይገባው ነበር። ማለትም የኃጢአት ውጤት የሆነውን ሞትንና ቅጣትን ማስወገድ እና የጎስቆለውን ባሕርያችንን ማደስና በሐዲስ ተፈጥሮ መፍጠር ናቸው። በባሕርያችን የደረሰውን ለውጥ ለመመለስና እንደገና በሐዲስ ተፈጥሮ ለመፍጠር፤ የማይሞትና ዘለላለማዊ ለማድረግ እግዚአብሔር ሰብእናችንን (ባሕርያችንን) መዋሐድና የራሱ ገንዘብ ማድረግ ነበረበት። አለበለዚያ ወደ ሰው ባሕርይ ውስጥ ዘልቀው የገቡት ሞትና ጎስቆልና አፍካዊ በሆነ ሁኔታ ሊወገዱና ሰውም ያጣው ሕይወት ሊመለስለትና ባሕርዩ ሊታደስለት አይችልም ነበር። መድኃኒታችን በሥጋዊ ምሥጢር ያደረገውም ይህን ነው። ስለዚህ በጌታችን ሥጋዊ ከሞት ቅጣት ነጻ የሆነን ብቻ ሳይሆን አዲስ ፍጥረቶችም ሆነናል።

ሰው በበደለና ከእግዚአብሔር በተለየ ጊዜ በኃጢአቱ ምክንያት ወድቆና ጎስቆሎ፣ ደካሞና ዝሎ የነበረውን የእኛን ባሕርይ አካላዊ ቃል ስለ ተዋሐደውና የራሱ ገንዘብ ስላደረገው ከዚህ የተነሣ በሰውነቱ ላይ እንደ አረም በቅለው ሠልጥነውበትና ድል አድርገው ያስጨንቁትና ይገዙት በነበሩት በእኩያት ሕሊናትና በፍትወታት ላይ ሙሉ ኃይል አገኘ። ለኃጢአት ባሪያ ሆኖ መገዛቱ ቀርቶ ኃጢአትን የሚያሸንፍበት ኃይል አገኘ። ኃጢአትንና ፍትወታት እኩያትን የመቋቋምና የማሸነፍ ኃይልና ሥልጣን አገኘ። ቅዱስ ጳውሎስ፡- “ከእንግዲህ ወዲያ ለኃጢአት እንዳንገዛ የኃጢአት ሥጋ ይሻር ዘንድ አሮጌው ሰዎችን ከእርሱ ጋር እንደ ተሰቀለ እናውቃለን” በማለት የገለጸው ይህን ነው። እንዲሁም “አሁን ግን ከኃጢአት አርነት ወጥታችሁ ለእግዚአብሔር ተገዝታችሁ ልትቀደሱ ፍሬ አላችሁ” አለ። ሮሜ. 6:6 ፣ 20-22 ፣ 7:4-6

እግዚአብሔር በምሥጢራት አማካይነት ውስጣችንን የሚቀድሰውንና የሚያድሰውን ጸጋ መገፈስ ቅዱስን ባይሰጠን ኖሮ ቅድስናን ገንዘብ ማድረግ አንችልም ነበር። ባሕርያችን ባይታደስና እንደገና በሐዲስ ተፈጥሮ ባይፈጥረን ኖሮ በጎስቆለውና በወደቀው ባሕርያችን የተቀበልነውን የሥርየተ ኃጢአት ጸጋ ለመጠቀምና በዚያው ለመቀጠልም አንችልም ነበር።

ስለዚህም ባለፈው በደላችን ሥርየትን እንደ ሰጠን ለወደፊቱ ደግሞ በአዲስ ሕይወት እንመላለስ ዘንድ ሐዲስ ተፈጥሮ ፈጠረን። ከላይ እንደ ተገለጸው መድኃኒታችን በአዲስ እራፊና በአዲስ የወይን ጫፍ መስሎ የተናገረው እርሱ የሚሰጠውን የመዳን ጸጋ ሲሆን ያን መቀበልና መጠቀም ይችል ዘንድ አቁማዳው አዲስ መሆን አለበት ማለቱ ያን ጸጋ እግዚአብሔር መቀበልና መጠበቅ የሚችለው ሐዲስ ተፈጥሮ አዲስ የሆነ ሰውነት ብቻ መሆኑን ሲገልጽ ነው። ስለዚህ ስለ መዳን ስናሰብ ስለ ወይት ብቻ ሳይሆን ስለ ወይት መያዣም (ስለ አቁማዳው) አዲስ መሆን አስፈላጊነት ነገረን። አንዱን ጥሎ የተመቸውን ብቻ አንጠልጥሎ መርጥ አግባብ አይደለምና፤ የመናፍቃን ጠባይ የመሰላቸውን እንዲያን ብቻ በማራክ ሌላውን መሸፈን ነውና ከዚህ ዓይነቱ ስህተት መራቅና መጠበቅ ይገባል።

ከውድቀት ጋር ተያይዞ የሰው ልጅ ሕዝብና አሕዛብ ተብሎ ተለያይቶ ስለ ነበር ያን ሁሉ እጥፍቶ አንድ አዲስ ሰው የተባለ የራሱ እካል የሆነች ቤተ ክርስቲያንን ፈጠረ። በመስቀሉ ቤዛነትም በሰውና በእግዚአብሔር መካከል የነበረው የጠብ ግድግዳ ፈረሰ። እንዲሁም በሕዝብና በእሕዛብ የነበረው መለያየትም ተወገደ፤ አንድነትና ሰላም ተመሠረተ። “እርሱ ሰላማችን ነውና፤ ሁለቱን ያዋሐደ በአዋጅ የተነገሩትንም የትእዛዛትን ሕግ ሸሮ በመካከል ያለውን የጥል ግድግዳን በሥጋው ያፈረሰ፤ ይህም ከሁለታቸው አንድን አዲስን ሰው በራሱ ይፈጥር ዘንድ ሰላምንም ያደርግ ዘንድ” እንዳለ ቅዱስ ጳውሎስ። ኤፌ. 2፡14-15

ከዚህም ጋር ወደ እግዚአብሔርና ቅዱሳን አንድነት መመለስን ሰጠን። ሰው ከእግዚአብሔር አንድነት ተለይቶ የተሰፋ ቦታውን አጥቶ ከዓለመ መላእክት ወደ ዓለመ እንስሳት ተጥሎ ነበር። ክብር ምስጋና ይግባውና አካላዊ ቃል እግዚአብሔር ወልድ በተለየ እካል ሰው ሆኖ ሰው ወደ ወደቀበት ወደዚህ ዓለም በመምጣትና በእንስሳት በረት በመወለድ የሰውን ልጅ ወደ ራሱ ኅብረትና አንድነት መለሰው። በዚህም መላእክት ከሰዎች ጋር በአንድነት፡- “በብሔት በእግዚአብሔር በሰማያት ወሰላም በምድር ሥምረቱ ለሰብእ - ክብር ለእግዚአብሔር በሰማያት ይሁን፤ ሰላምም በምድር፤ ለሰውም በኅ ፈቃድ” በማለት ሰው ወደ እግዚአብሔር በመመለሱ ደስታቸውን ገለጹ። ሉቃ. 2፡14

በዚህም ከቅዱሳን አንድነት ደመረን። ሐዋርያው ቅዱስ ጳውሎስ ክርስቶስ በመስቀሉ ቤዛነት ጥልን ማስወገዱንና ሰላምን ማድረጉን ከገለጸ በኋላ የዚህን ተከታይ ውጤት ሲናገር እንዲህ አለ፡-

እምደእኔስ እኮንክሙ ነገደ ወፈላሴ አላ አንትሙ ሰብእ ሀገሪቶሙ ለቅዱሳን ወሰብእ ቤቱ ለእግዚአብሔር - እንግዲያስ ከእንግዲህ ወዲህ ከቅዱሳን ጋር ባላገሮች እና የእግዚአብሔር ቤተ ሰዎች ናችሁ እንጂ እንግዶችና መጻተኞች አይደላችሁም። ኤፌ. 2፡19

እንዲሁም በዕብራውያን መልእክቱ ይህንኑ በተመለከተ ማለትም የሰውን ወደ ቅዱሳን አንድነት መመለስ ሲናገር እንዲህ አለ፡-

ወደ ጽዮን ተራራና ወደ ሕያው እግዚአብሔር ተራራ ደርሳችኋል፤ ወደ ሰማያዊቱም ኢየሩሳሌም፤ በደስታም ወደ ተሰበሰቡት ወደ እላላፋት መላእክት፤ በሰማያትም ወደ ተጻፉ ወደ በክፍራት ማኅበር፤ የሁሉም ጻኝ ወደ ሆነ ወደ እግዚአብሔር፤ ፍጹማንም ወደ ሆነት ወደ ጻድቃን መንፈሶች፤ የአዲስ ኪዳንም መከሰለኛ ወደማሆን ወደ ኢየሱስ . . . ደርሳችኋል። ዕብ. 12፡22-24

ከመነሻቸው የተላላቱትና ከመጀመሪያውም በትክክለኛ መንገድ የማያምኑት ወገኖቻን ተሐድሶዎቻችን መዳን ሲሉ ከላይ እንደ ተገለጸው በምልዓት ሳይሆን እንዲን ብቻ ነጥለውና አንጠልጥለው ከምንጮቻቸው ባገኙት ሕግ ነክ አመለካከት መሠረት ከእስር ቤት ስለ መውጣትና ከሕግ ቅጣት ስለ ማምለጥ ብቻ ያለውን በመደጋገም ነው። ለአብነትም እንዲህ የሚሉትን እናስታውሳ፡-

- © “ጽድቅ፡ መጽደቅ፡ ዕዳው የተከፈለለትና በዕዳ ከመጠየቅ የዳነ ለመሆኑ ማስረጃ ያቀረበውን ባለ ዕዳ የነበረ ተከላሽ ጉዳይ ጻኛው መርምሮ ብይን በመስጠት ነጻ መሆኑን ያውጅሱታል፤ የጽድቀዋል፤ ፡ ጻኛው በባለ ዕዳው ስም የተመዘገበው ዕዳ ለመከፈሉ የሚቀርበውን ማስረጃ መርምሮ ይቀበለዋል እንጂ አንተ ሰላልክፈልከው፤ ሌላ ሰው (ዘመድ) ሰላንተ ሆኖ የከፈለልህ በመሆኑ ማስረጃውን አልቀበልም አይልም። እንደዚሁም በኃጢአት ምክንያት በሕግ ተከሶ ክፍርድ በታች የነበረው ሰው በኃጢአት ዕዳ ከመጠየቅ የዳነ ወይም ነጻ የወጣ ለመሆኑ የሚያቀርበውን ስለ እርሱ የተከፈለውን የኢየሱስ ክርስቶስን የቤዛነት መሥዋዕት የእምነት ማስረጃ ብቁነት በማረጋገጥ ከተከሰሰበት የኃጢአት ዕዳ ነጻ ነህ፤ አያስጠይቅህም የሚለው ከመንፈስ ቅዱስና ከእግዚአብሔር ቃል ለእማኙ ሕሊና የሚሰጥ የብይን ማረጋገጫ ነው። ከኃጢአት ዕዳ ተጠያቂነት መዳኑ ሕጋዊነት ያለው ለመሆኑ ከመለኮታዊ ዙፋኑ የሚወጣ በመንፈስ ቅዱስ ማገተም የተረጋገጠ የጻኝነት ውሳኔ ነው ማለት ይቻላል። ኃጢአተኛው ከተበየነለት (ከጸደቀ) በከሱ ረታ ይባላል። ተከላሽ ግን በዚህ ውሳኔ ተረታ ተፈረደበት ማለት ነው።” (ጮራ ቁ. 11፡ 1ጽ 15)

እንግዲህ መዳንን ለመግለጽ የተጠቀሙበት ይህ ሐሳብ የፍርድ ቤት ችሎት ቃለ ጉባኤ ይመስል እንደሆነ እንጂ በመጽሐፍ ቅዱስ የተገለጸውን የእግዚአብሔር ማዳን በአግባቡ የሚገልጽ ግን አይደለም፡፡ ይህ የቀዱሳን ፕሮቴስታንታዊ ምንጫቸው ሕግ ነክ አስተሳሰብ መገለጫ ነው፡፡ ከላይ የተመለከተው የቅጣት ምትክ ቲዎሪ (Penal Substitution Theory) እንጂ መጽሐፍ ቅዱሳዊ የሆነውን መዳን የሚመለከት አይደለም፡፡ አምላካችን ያዳንን ነፍሱን ሥጋችንን በመቀደስ፣ ቅድስናንና ፍጹምነትን ገንዘብ እንድናደርግ ከሂልና ኃይልን በመስጠት፣ በአዲስ ተፈጥሮ በመፍጠር፣ ወደ ቅዱሳን አንድነት በመመለስ፣ እርሱ አዲሱ ራሳችን በመሆን ሁሉ - በምልአት - እንጂ በሆነ መንገድ ከእስር እንዳመለጠና ከዚያ በኋላ ግብሩና ጠባቡ ይቀየሩም አይቀየሩም ጉዳዩ እንዳልሆነ ወንጀለኛ ሰው በሆነ ሁኔታ አይደለም፡፡

እንደዚሁም “ወደ ፍርድ ቀርቤ ይፈረድብኛል የሚል ፍርሃት የለብህም” (ጦሚረ ጽድቅ፡ ገጽ 21) በሚለው አባባላቸውም ይህንኑ የመዳንን ትምህርት በወንጀለኛ መቅጫ ሕግና በፍርድ ቤት ሂደት የማየት አቋማቸው ምን ያህል አስተሳሰባቸውን የገዛው መሆኑን ማየት ይቻላል፡፡ ይህ ቲዎሪ ምን ያህል አጥብቆ የተጠናወታቸው መሆኑን ለማየት የሚከተሉትን እንጨምር፡-

- ① “በኃጢአትህ ምክንያት ባንተ ላይ ሊያርፍ የነበረው የእግዚአብሔር ፍርድ ባንተ ላይ ማረፉና መፈጸሙ ቀረና ቢላ ሆኖ በተሰጠህ በእግዚአብሔር ልጅ ላይ ይረፈ።” (ሌዕ-ቁ፡ 7፡ ገጽ 20-21)
- ② “ጠበቃችን ተከራካሪና ተሟጋች ወይም አማላጅ ብቻም አይደለም፤ የኃጢአታችን ማስተሰሪያ ነው እንጂ፡፡ በእርሱ በኩል ለሚቀርብ ተናዛዥ ይህም እኔ የተወጋሁለት የደማሁለት የቀሰልሁለት በመስቀል ሳዳና ሞትን የተቀበልሁለት መሆኑን ያመነ ኃጢአተኛ ነው፡፡ ስርየት በተሰጠበት ማስተሰሪያ ሊጠየቅ አይገባውም በማለት የኃጢአት ማስተሰሪያ የሆነበትን ማስረጃ በማሳየት ይለፍ ያሰኛል ማለት ነው፡፡” (ሌዕ-ቁ፡ 8፡ ገጽ 30)

ይህ አባባል ፕሮቴስታንታዊ እንጂ ኦርቶዶክሳዊ አይደለም፡፡ ተሐድሶዎች እንደሚሉት ያለፈውም፣ የአሁኑም፣ የሚመጣውም ኃጢአታችን በሙሉ ጌታችን በመስቀል ላይ ሳለ ወደ እርሱ የተላለፈበትና ዕዳነቱን የከፈለበት ከሆነ ስለ ኃጢአታችን አንጠየቅም ማለት ነው፤ ምክንያቱም ምትካችን የዛሬ ሁለት ሺህ ዓመታት አስቀድሞ ከፍሎፓልና፡፡ ስለዚህ ኃጢአት አያስጠይቅም ማለት ነው፤ ምክንያቱም ማንኛውም ኃጢአት ገና ከመደረጉ በፊት ምትክ በሆነው በክርስቶስ አስቀድሞ ተከፍሎበታልና፡፡ እንዲህ ከሆነ ከዚህ አስተምህሮ የሚከተለው ድምዳሜ ወይም መላው የሰው ልጅ በሙሉ (አመነም አላመነም፣ ኃጢአት ሠራም አልሠራም) ይድናል የሚለው አስተሳሰብ (Universal salvation) ነው፤ አለበለዚያ ደግሞ ኢየሱስ ክርስቶስ የሞተው ለመዳን ለመረጣቸው ለጥቂቶች ብቻ እንጂ ለመላው የሰው ልጅ በሙሉ አይደለም የሚለው አስተሳሰብ (John Calvin's 'limited atonement') ነው፡፡ ሆኖም ሁለቱም አስተሳሰቦች ስህተቶች ናቸው፡፡

የካልቪን ሃሳብ በቀጥታ የምትክ ቲዎሪ ውጤት ነው፡፡ ምክንያቱም የሰው ሁሉ ኃጢአት - ያለፈውም ሆነ የወደፊቱ - አስቀድሞ የተከፈለና ማንም ሰው ስለ ኃጢአቱ ኃላፊነት የሌለበት ከሆነና ለመዳን የራሱ ድርሻ የሌለው ከሆነ ሁሉም የሰው ልጅ በሙሉ (ኃጢአት ሠራም አልሠራም፣ ንስሐ ገዢ አልገባም፡፡ . . .) ይድናል ያሰኛል፡፡ ሆኖም ግን ይህ እንዳልሆነ በተግባር የታወቀ በመሆኑ የሚድኑ⁶⁵ (ሁሉም ሰው እንዲሁ ዝም ብሎ ስለማይደን) ካልቪን “የሚድኑት በእግዚአብሔር አስቀድመው ለመዳን የተወሰኑ ወይም የተመረጡ ጥቂቶች ብቻ ናቸው” አለ፡፡

⁶⁵ የሚድኑትን በተመለከተ በቅዱስ ወንጌል ከተነበረው አወገዝ የተሞከ እንዲሁ ሁሉም ሰው ይድናል ማለት ስለማይቻል፡፡ ለምሳሌም እንዲህ ያለውን ብቻ አናስታውሳ፡ “እንድ ሰውም ጌታ ሆይ፤ የሚድኑ ጥቂቶች ናቸውን? አለው፡፡ እርሱም እንዲህ አላቸው፡፡ በጠበቀው በር ለመግባት ተጋደሉ፤ እሳትገሰሁና፤ ጠቃሚ ሊገቡ ይፈልጋሉ አይችሉምም፡፡ ያለቤቱ ተነሥቶ በሩን ከቀረፈ በኋላ፤ እርሷን በውጭ ቆማችሁ፡፡ ጌታ ሆይ፤ ጌታ ሆይ፤ ከፈትልን እያሳችሁ በሩን ልታገኝኩ ትደምረላችሁ፡፡ እርሱም መልሶ ከወደቀ እንደ ሆነችሁ አላውቃችሁም ይላችኋል፡፡” ሉቃ፡ 13፡23-25 እንዲሁም፡- “በሰማያት ያለውን የአባቱን ፈቃድ የሚያደርግ እንጂ፤ ጌታ ሆይ፤ ጌታ ሆይ፤ የሚላኝ ሁሉ መንግሥት ለማያት የሚገባ አይደለም፡፡” ማቴ. 7፡21

በሰህንም ከላይ የተጠቀሰው የተሐድሶዎች ትምህርት የሉተራውያንና የካልቪኒስቶች እንጂ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ትምህርት አለመሆኑ ግልጽ ነው። ለግንዛቤ ይረዳ ዘንድ አንድ “ታዋቂ” የተባለ የ19ኛው መቶ ዓመት የፕሮቴስታንት ሰባኪ ሰለዚህ የቅጣት ምትክ አስተምህሮ የተናገረውን ቀጥሎ እንመልከት፡-

እኛ ከአሁን በኋላ ከኃጢአት ለሚመጣ ቅጣት በሕግ የሞትን ነገር፡፡ በኃጢአቱ (በበደሉ) ምክንያት እንድሞት ቢፈረድብኝ፡፡ ሆኖም በእኔ ፋንታ ሌላ ሰው ተተክቶ ከሞተልኝ፡፡ በዚያ በሞተልኝ ሰው ውስጥ እኔ ሞቻለሁ፡፡ ሕጉ ለዜሰተኛ ጊዜ በእኔ ላይ ክስ ሊያቀርብብኝ፡፡ በጻኛው ፊት ሊያቀርብኝና ሊፈርድብኝ፡፡ እንድሞትም ሊያደርገኝ አይችልም፡፡ እንዲህ ያለው አካሄድ ሁለተኛው የት አለ? በምትኩ ለማካይነት አንድ ጊዜ አስተዳዋ ሞቻለሁ፡፡ ታዲያ እንዴት ሁለተኛው ሙት አባላለሁ? የእግዚአብሔርን ቁጣ በተቀደሰውና በተከበረው ምትኬ በኢየሱስ ክርስቶስ ለማካይነት ተሸከሚያለሁ፡፡ ታዲያ እንዴት እንደገና ተሸከም አባላለሁ? እኔ መልሼ የምጠየቅበት ከሆነ የምትኬ አስፈላጊነት ምን ላይ ነው? ሰይጣን በእግዚአብሔር ፊት ቀርቦ ቢከሰኝ መልሱ “ይኸ ሰው ሞቷል፡፡ ቅጣቱን በምትኩ ለማካይነት ከፍሏል፡፡ ለኃጢአትም የሞተ ነው፡፡ በእርሱ ላይ ሊሰጥ የሚገባው ፍርድ ቀደም ብሎ በክርስቶስ ላይ ተፈጽሟልና” የሚል ነው፡፡

(The Complete Works of Charles Spurgeon - Volume 1, Sermons, “Sin-Bearer.”, Kindle Edition)

ይህ ሰው ካስተማረው ትንሽ ጨምረን እንመልከት፡-

ይህ የእግዚአብሔር ቋንቋ በሰዎች ቃላት ሲገለጽ ነው፡፡ ‘በተወደደው ልጄ ባደረገው መልካም ነገርና ነገር ሁሉ በምሕረት አንቀጽ ልመለክታችሁ እችላለሁ፡፡’ በኢየሱስ ብታምኑ፡፡ ማለትም ብታምኑት፡፡ ኢየሱስ ያደረጋቸው መልካም ነገሮች ሁሉ የእናንተ መልካም ሥራዎች ይሆናሉ፡፡ የእናንተ ሆነው ይቆጠሩላችኋል፡፡ የኢየሱስ መከራዎች ሁሉ የእናንተ መከራዎች ሆነው ይቆጠራሉ፡፡ እያንዳንዱ የእርሱ መልካም ድርጊት ሁሉ ለእንተ ተደርጎ ይወሰዳል፡፡ በእግዚአብሔር ፊት የምትቆመው ልክ ክርስቶስ እንደ ሆንክ ሆነህ ነው፡፡ ምክንያቱም ክርስቶስ በእግዚአብሔር ፊት የቆመው ልክ እንተ እንደ ሆንክ ሆኖ አንተን ወክሎ ነውና - እርሱ በእንተ ቦታ፡፡ እንተ ደግሞ በእርሱ ዞታ፡፡ ምትክነት! . . .

(The Complete Works of Charles Spurgeon - Volume 1, Sermons, “Justification By Faith”, Kindle Edition)

እንግዲህ የተሐድሶዎች ትምህርት የፕሮቴስታንቶች መሆኑ ይኸውና! በሌላ መጽሔት ላይ ይህን የቅጣት ምትክ ቲምሪ ትምህርት የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን እምነትና አስተምህሮ አስመስለው የጻፉት እነ መሠረት ሰብሐት ለአብና መሰሎቻቸው ከመምህሮቻቸው ከሚሰየሩውያን ከእነ ዳቪድ ሰቶክስ ፕሮቴስታንታዊውን ትምህርት ደገና አድርገው መቅዳታቸውን አስመስክረዋል፡፡ በጣም የሚገርመውና የሚያሳዝነው ግን ይህን ፕሮቴስታንታዊ ትምህርት የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ትምህርት ነው ብለው ደፍረው መጻፋቸው ነው፡፡

ሆኖም የእግዚአብሔር ቃል በእርሱ አምነን፡፡ እርሱ በሚሰጠን ኃይል ሥራ እንሠራ ዘንድ (እንድንጸም፡፡ እንድንጸልይ፡፡ እንድንጋደል . . .) ያስተምረናል እንጂ በማመናችን ብቻ የክርስቶስ መልካም ሥራ ሁሉ (መጽሐፍ፡ መጻሕፍት፡ መከራ መቀበሉ፡ ወዘተ) ለእኛ ሆኖ እንደሚቆጠር አይነገረንም፡፡ እንዲሁም በኃጢአታችንም ንስሐ እስካልገባን ድረስ ተጠያቂዎች እንደምንሆን ደጋግሞ ይናገራል፡፡ ለአብነትም “ነገር ግን እንደ ጥንካሬና ንስሐ እንደማይገባ ልብህ የእግዚአብሔር ቅን ፍርድ በሚገለጥበት በቁጣ ቀን ቁጣን በራሱ ላይ ታከማቻለህ፡፡ እርሱ ለእያንዳንዱ እንደ ሥራው ያስረክበዋል” ይላል፡፡ ሮሜ 2:5-6 እንዲሁም “ሁላችን በክርስቶስ ፍርድ ወንበር ፊት እንቆማለንና፡፡ እንግዲያስ እያንዳንዳችን ስለ ራሳችን ለእግዚአብሔር መልስ እንሰጣለን” ይላል እንጂ ካመንን ከዚያ በኋላ ኃጢአት ብንሠራም የክርስቶስ ጽድቅ የእኛ ጽድቅ ሆኖ ስለሚቆጠርልን በኃጢአታችን እንጠየቅም አይልም፡፡ ሮሜ 14:10:12

እንዲሁም “የተጠራችሁለት ለዚህ ነውና፤ ክርስቶስ ደግሞ ፍለጋውን እንድትከተሉ ምላሴ ትቶላችሁ ስለ እናንተ መከራን ተቀብሏልና” በማለት እርሱ መከራ እንደ ተቀበለ እኛም እንድንቀበል፤ በእምና በጸሎት ከአጋንንት ጋር መጋደልን በተግባር እንዳሳየን እኛም በእርሱ ኃይል እንደ ግትግችን በእም፤ በጸሎት፤ በትዕግሥት፤ . . . እንድንጋደል እርሱ አብነት ሆኖ በተግባር አሳየን። 1 ጴጥ. 2:12 ጌታችን የደቀ መዛሙርቱን እግር በትሕትና ካጠበ በኋላ “እኔ ለእናንተ እንዳደረግሁ እናንተ ደግሞ ታደርጉ ዘንድ ምሳሌ ሰጥቻችኋለሁና” በማለት የእርሱን ተግባራዊ መምህርነት ተከትለን እንድናደርግ አስተማረን እንጂ እርሱ የደቀ መዛሙርቱን እግር አጥቧልና ያ የእርሱ ሥራ ለእኔ ሆኖ ይቆጠርልኛል በሉ አልተባልንም። ዮሐ. 13:15 እርሱ ምትካችን ሆኖ ጽድቅን ሁሉ ሰላደረገ እናንተ ማድረግ አያስፈልጋችሁም፤ የእርሱ ሥራ ለእናንተ ይቆጠርላችኋል አልተባለም።

እንዲህ የማያደርግ ካለም “እንግዲህ ንስሐ ግባ፤ አለዚያ ፈጥኚ እመጣብኛለሁ” ይላል እንጂ ተሐድሶዎች እንደሚሉት “ሥርየት በተሰጠበት ኃጢአት ሊጠየቅ አይገባውም እያለ ይለፍ ያስጣል” አይልም። ራእ. 2:16 ተሐድሶዎች ይህን ለመጽሐፍ ቅዱስና ለቤተ ክርስቲያን ትምህርት ባዕድ የሆነ ፕሮቴስታንታዊ ትምህርት እንደ ወረደ ቀድተው በድፍረት “እርቶደክሳዊ ትምህርት ነውና ስሙን፤ እመኑ” እሰክ ማለት ደርሰዋል። ስለዚህ ከላይ ያየነው የተሐድሶዎች አባባል ፕሮቴስታንታዊ እንጂ መጽሐፍ ቅዱሳዊ የሆነው የእርቶደክሳዊት ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ትምህርት አይደለም። ዲያብሎስ በሰዎች አድሮ ስለ ቅጣትና ስለ ፍርድ ቤት ማምለጥ አብዝቶ እየተናገረ አምላካችን የሰጠንን ሁለንተናዊ ድንገት በምልአት እንዳንረዳና እንዳንጠቀምበት፤ ታላቁን ተስፋ እንዳናይ ዓይን ልቡናችንን ለመሸፈንና በእጭሩ ለማስቀረት እየሠራ ነውና መንቃት ይገባል። “በሰይጣን እንዳንታለል፤ የእርሱን አሳብ እንሰተውምና” የተባለውን የእግዚአብሔር ቃል ማሰቡ ተገቢ ነው። 2 ቆሮ. 2:11

ከዚህም በተጨማሪ በእርቶደክሳዊ አስተምህሮ መዳን ስንል እነዚህን ብቻ ሳይሆን ከዚህ ቀጥሎ የተገለጸው ጉዳይም እጅግ ወሳኝና መሠረታዊ ነው። ሆኖም ይህ ጉዳይ በተሐድሶዎች ዘንድ ከነ ቃሉም አይታወቅም፤ ምክንያቱም አባቶቻቸው ፕሮቴስታንቶች ይህን ጉዳይ አያውቁትምና ነው።

4. ሱታፌ አምላካዊ [እግዚአብሔርን በመምሰል ማደግ - (Θέωσις-theosis or divinisation)]

መዳን ስንል ከላይ በተገለጹት ብቻ የሚወሰን ሳይሆን ከእነዚህም ጋር በእርቶደክሳዊ አስተምህሮ መዳን ስንል ወደ እግዚአብሔር መቅረብና ከእርሱ ጋር ፍጹም አንድነትና ኅብረት ለማግኘት የሚደረግ ዕድገት ነው። በፕሮቴስታንቶች ዘንድ በአብዛኛው መዳን ሊሉ ግን ከኃጢአት ቅጣት ነጻ መሆንን፤ ከእስራት መፈታትን ብቻ ነው። የመዳን አስተምህሯቸው በአውግስጢኖሳዊ የቅድሚያ ምርጫ (Predestination) እና በጥንተ በደል (አብሰ) (Original sin) አስተሳሰቦች የተቃኘና የተመሠረተ ነው። የፕሮቴስታንቶችን አስተምህሮ አዲስ እስመስለው እያቀረቡልን ያሉት የአገራችን አዲስ ፕሮቴስታንቶችም (ተሐድሶዎች) የመዳን ትምህርት ብለው የሚገልጹት ይህንኑ ነው።

እርቶደክሳዊ የመዳን ትምህርት ግን ከእነርሱ የመዳን ትምህርት በጣም የተለየ ነው። እርቶደክሳዊት ቤተ ክርስቲያን ከእነርሱና ከመሰሎቻቸው የሚለየት ዋናው ጉዳይም ይህ የመዳን ትምህርት መሆኑ ከላይም ተገልጿል። ሌሎች ጉዳዮች ቢኖሩም መሠረታዊው ልዩነት ግን ስለ መዳን ትምህርት ያለው ልዩነት ነው። ይህ ጉዳይ በብዙዎች ዘንድ ልብ ሲባል የሚታይ ባለ መሆኑ አሁንም ሊሰተዋል የሚገባው መሆኑን በድጋሚ እናስታውሳለን። በመዳናችን ውስጥ ከኃጢአት ቅጣት መዳናችን እንዲና የመጀመሪያው ደረጃ ብቻ ነው። መዳን ግን ከዚያ እጅግ ያለፈ ነው። ከኃጢአት ቅጣት ነጻ ከመሆን በላይ እግዚአብሔርን መምሰልን ገንዘብ ወደ ማድረግ የሚደረግ የማያቋርጥ ጉዞ ነው። ይህ ጉዞ ሱታፌ አምላካዊ (በግሪኩ Θέωσις - theosis) ተብሎ የሚታወቀው ነው።

ያዕቆብ ከምድር እስከ ሰማይ ድረስ ተዘርግቶ፤ በላዩም እግዚአብሔር ተቀምጦበት እንዳየው መሳላል የእግዚአብሔር የባሕርይ መገለጫዎች የሆኑትን ነገሮች በጸጋ ገንዘብ ለማድረግ ከምድር ወደ ሰማይ የሚደረግ ታላቅ መንፈሳዊ ጉዞ ነው። ዘፍ. 28፡12-13 መንፈሳዊነት ማለት ከእግዚአብሔር ጋር በመኖር የሚገኘውን ሕይወት ገንዘብ ማድረግ ነው። መንፈሳዊነት የእግዚአብሔር የባሕርይ ተመገልጫዎች የሆኑትንና ለሰው በፍጥረት ጊዜ የተሰጡትን ጸጋዎች ገንዘብ ማድረግና ወደ ፍጹምነት ማሳደግ ነው።

ይህ በቅድስና እግዚአብሔርን በመምሰል የማደግ ሂደትም ከእግዚአብሔር ቅድስና የመሳተፍ ሱታፊያዊ ሂደት ነው። የዚህ ትምህርት መሠረቱም መጽሐፍ ቅዱስ ነው። ሐዋርያው ቅዱስ ጴጥሮስ “ለሰ ክፉ ምኞት በዓለም ካለው ጥፋት አምልጣችሁ ከመለኩት ባሕርይ ተካፋዮች በተሰፉ ቃል እንድትሆኑ በእነዚያ ክብርና በጎነት የተከበረና እጅግ ታላቅ የሆነ ተሰፋን ሰጠን” ይላል። ታዲያ ይህ ምን ማለት ነው? 2 ጴጥ. 1፡4 የእግዚአብሔርን መለኰታዊ ባሕርይ ፍጡር ገንዘብ ማድረግ ይችላል ማለት ነው? አይደለም! የእግዚአብሔር ባሕርይ (ousia - God's essence) ለሌላ ለማንም አይተላለፍም፤ አይመረመርምም። ነገር ግን ሐዋርያው “ከመለኩት ባሕርይ ተካፋዮች በተሰፉ ቃል እንድትሆኑ፤ በእነዚያ ክብርና በጎነት የተከበረና እጅግ ታላቅ የሆነ ተሰፋን ሰጠን” ያለው የባሕርይ መገለጫ መታወቂያ የሆኑትን ነገሮች - ኃይላት እግዚአብሔር - (energies - divine energies) - ቅድስና፤ ቸርነት፤ ደግነት፤ ጥበብ፤ እውነተኛነት፤ ገዢነት፤ . . . የመሳሰሉትን ገንዘብ እናደርግ ዘንድ የተሰጠን በመሆኑ ነው። ይህም ከፓንቴይዝም እርሾ የጸዳ መጽሐፍ ቅዱሳዊና ሐዋርያዊ ትምህርት ነው።

እነዚህ የእግዚአብሔር ኃይላት በአጠቃላይ የእግዚአብሔር ፈቃድ መታወቂያዎችና መገለጫዎች የሆኑት (ፈቃዳተ እግዚአብሔር) ናቸው። ስለሆነም በኃይላት እግዚአብሔር መሳተፍ በፈቃድ እግዚአብሔር መሳተፍ፤ ትእዛዙን ማድረግ ነው። ትእዛዙ እግዚአብሔር እግዚአብሔር ፈቃዱን የገለጠባቸው ናቸውና። የራሳችንን ፈቃድ ከእግዚአብሔር ፈቃድ ጋር የበለጠ እየሰማማንና እንደ እያደረግን በሄድን መጠን የበለጠ እግዚአብሔርን እየመሰልን እንሄዳለን። መድኃኒታችን “ለክተለኝ የሚወድ ሰው ቢኖር ራሱን ይካድ፤ መስቀሉንም ተሸክሞ ይክተለኝ” ያለው ይህን ነው። ሰው የራሱን ፈቃድ እየተወ በሄደ መጠን ጌታችን በተግባር እንዳስተማረን የራሱን ፈቃድ ሳይሆን የእግዚአብሔርን ፈቃድ እያደረገ ይሄዳል። ያን ጊዜም እግዚአብሔርን መምሰልን ገንዘብ እያደረገ ይሄዳል።

መድኃኒታችን እየሰሰ ከርስቶስ በዮሐንስ ወንጌል በተጻፈው ትምህርቱ ላይ ለአይሁድ ሲናገር አስቀድሞ በዳዊት “እኔ ግን አማልክት ናችሁ፤ ሁላችሁም የልዑል ልጆች ናችሁ አልሁ” የተባለውን በማጽናት “እኔ አማልክት ናችሁ አልሁ ተብሎ በሕጋችሁ የተጻፈ አይደለምን?” በማለት የተናገረው ይህን ለሰው ልጅ የተዘጋጀውን ጸጋ ሲያሰረዳ ነው። መዝ. 81፡6 ፤ ዮሐ. 10፡34 የጸጋ አምላክነት የተባለውም በባሕርይ ያይደለ ፈቃድን ከእግዚአብሔር ፈቃድ ጋር አንድ በማድረግና እግዚአብሔርን እየመሰሉ በመሄድ የሚገኝ ክብር ነው። በዚህም ሰው በባሕርይ ሊያደርጋቸው የማይችላቸውን ነገሮች በኃይል እግዚአብሔር አማካይነት ማድረግ እየቻለ ይሄዳል።

አስቀድሞ እግዚአብሔር ሙሴን “ለፈርዖን አምላክ አድርጌሃለሁ” ብሎት ነበር። ዘጸ. 7፡1 መድኃኒታችንም “እውነት እውነት አላችኋለሁ፤ በእኔ የሚያምን እኔ የማደርገውን ሥራ እርሱ ደግሞ ያደርጋል፤ ከዚህም የሚበልጥ ያደርጋል” ያለው ለዚህ ነው። ዮሐ. 14፡12 እንዲህ ባለው የመጻን መንገድ በመጓዝ እግዚአብሔርን ወደ መምሰል በማደግ ላይ ያሉ ሰዎች “ንጎሳሰ ሕለፍሁ ለክርስቶስ - እኛስ የክርስቶስ ልብ አለን” እስከ ማለት ሊደርሱ ይችላሉ። 1 ቆሮ. 2፡16 እንዲሁም “ኃይልን በሚሰጠኝ በክርስቶስ ሁሉን እችላለሁ” እስከ ማለትም ይደርሳሉ። ፊል. 4፡13 ምክንያቱም ኃይላት እግዚአብሔርን (Divine energies) ገንዘብ እያደረጉ ይሄዳሉና ነው።

እግዚአብሔር ሰውን ሲፈጥር “ንግበር ሰብአ በአርአያነ ወበአምሳሊነ - ሰውን እንደ መልካችን፤ እንደ ምሳሌያችን እንፍጠር” ካለ በኋላ “እግዚአብሔርም ሰውን በመልኩ ፈጠረ፤ በእግዚአብሔር መልክ ፈጠረው” ይላል። ይህም ማለት ሰው አርአያ (መልክ) እግዚአብሔር እና አምላላ እግዚአብሔር (ምሳሌ) ተሰጥተውታል ማለት ነው። ከእነዚህ የመጀመሪያውን (የእግዚአብሔር መልክ) በፍጥረት ጊዜ (ሲፈጥረው) ሰጥቶታል፤ “እግዚአብሔርም ሰውን በመልኩ ፈጠረ፤ በእግዚአብሔር መልክ ፈጠረው” ይላልና። ዘፍ. 1፡26-27 ሁለተኛውን፤ ማለትም “የእግዚአብሔር ምሳሌን” ግን ከተሰጠው ከእግዚአብሔር “መልክ” ተነሥቶ የተሰጠውን ጸጋ በማሳደግ ወደፊት ይደርስበት ዘንድ የተሰጠው፤ ሆኖም ገና ያልደረሰበት ጸጋ ነው።

አርአያ እግዚአብሔር (የእግዚአብሔር መልክ) የተባሉት በሊቃውንት ቤተ ክርስቲያን አስተምህሮ መሠረት በእግዚአብሔር ዘንድ በምልአት ያሉት፤ ለሰው ደግሞ እንደ ዓትሙ መጠን በጸጋ የተሰጡት ሲሆኑ እነዚህም ብዙ ኅብረ መልክእና ገጽታ ያላቸው ናቸው። ይህም ቅድስና፤ ፍትር፤ ነጻነትና ኃላፊነት፤ ጥበብ፤ ገዢነት፤ የሰብእና ርቱዕነትና ንጽሕና፤ ክብር፤ ፍትሐዊነት፤ ርኅራኄ፤ ምክንያታዊነት፤ አባቢነትና አዋቂነት እና የመሳሰሉትን ያጠቃልላል። እነዚህ ለሰው በተፈጠረ ጊዜ የተሰጡት በዘርነት (በመነሻነት) ደረጃ ነው።

እነዚህ የእግዚአብሔር መልክ የተባሉት የቅድስና መንፈሳዊ ባሕርያት መገለጫዎች ለሰው የተሰጡት ያሳድጋቸውና ይንከባከባቸው ዘንድ ነው። እነዚህን የማሳደጉና ወደ ፍጹምነት ደረጃ የመውሰዱ ሃደት ነው መንፈሳዊ ሕይወትና መንፈሳዊነት የሚባለው። በዚህም ሰው ከተሰጠው የእግዚአብሔር “መልክ” በመነሣት ወደ እግዚአብሔር “ምሳሌ” ያድጋል ማለት ነው። እነዚህም ተዘክሮተ አምላክና ከእርሱ (ከእግዚአብሔር) ጋር ኅብረት ያለው ሆኖ መኖር፤ የቅድስና ሕይወትንና የመልካም ምግባር ሕይወትን ፍጹም በሆነ ሁኔታ ገንዘብ ማድረግ፤ እና ዘላለማዊ ሕይወት ናቸው። ሐዋርያው “... የሥጋችን አባቶች ... መልካም ሆኖ እንደ ታያቸው ለጥቂት ቀን ይቀጡን ነበርና፤ እርሱ ግን ከቅድስናው እንድንካፈል ለጥቅማችን ይቀጣናል” በማለት እንደ ገለጸው እግዚአብሔር ሰውን የፈጠረበት ዋና ዓላማና በየጊዜው በእኛ ላይ የሚያደርጋቸው ነገሮች ሁሉ ግባቸው እኛን ከቅድስናው እንድንካፈል ማድረግ ነው። ዕብ. 12፡10 “ትተደሱም ዘንድ ፈልጉ፤ ያለ እርሱ ጌታን ሊያይ የሚችል የለምና” ያለውም ለዚህ ነው። ዕብ. 12፡14

እንዲሁም ቅዱስ ጳውሎስ በሁለተኛ ቆሮንቶስ መልእክቱ ላይ ይህን ጉዳይ እንዲህ ሲል ገልጾታል፡ - “እኛም ሁላችን በመጋረጃ በማይክደን ፊት የጌታን ክብር እንደ መስተዋት እያብላጨለን መንፈስ ከሚሆን ጌታ እንደሚደረግ ያን መልክ እንመስል ዘንድ ከክብር ወደ ክብር እንለወጣለን” 2 ቆሮ. 3፡18 ስለዚህ የክርስቲያን ዓላማ ቅዱስ ጳውሎስ “ያን መልክ እንመስል ዘንድ ከክብር ወደ ክብር እንለወጣለን” ብሎ የገለጸውን፤ ቅዱስ ጴጥሮስ ደግሞ “ከመለከቱ ባሕርይ ተካፋዮች እንሆን ዘንድ” በማለት የገለጸውን ስታፊ አምላካዊ ገንዘብ ማድረግ ነው። ይህም ሂደታዊና የሚያድግ እንጂ በአንድ ጊዜ የሚያልቅ አይደለም።

ሐዋርያው ቅዱስ ዮሐንስም ወደፊት ጌታ ሲገለጥ የምንጠብቀው ተስፋ ምን እንደሆነ ሲናገር፡ - “ወዳጆች ሆይ፤ አሁን የእግዚአብሔር ልጆች ነን፤ ምንም እንደምንሆን ገና አልተገለጠም። ዳፋ ግን ቢገለጥ እርሱ እንዳለ እናየዋለንና እርሱን እንድንመስል እናውቃለን” ብሏል። 1 ዮሐ. 3፡2 ቅዱስ ጳውሎስም “ልጁ በብዙ ወንድሞች መካከል በኮር ይሆን ዘንድ አስቀድሞ ያወቃቸው የልጁን መልክ እንዲመስሉ አስቀድሞ ደግሞ ወስኗልና” ይላል። 1ኛ 8፡29

በመቀጠልም ሐዋርያው ቅዱስ ጳውሎስ “የዚያንም የመሬታዊውን መልክ እንደ ለበሰን የሰማያዊውን መልክ ደግሞ እንለብሳለን” ይላል። 1 ቆሮ. 15፡49 እንግዲህ ይህን መሠረታዊ ጉዳይ ቅዱሳን ሐዋርያት ምን ያህል ደጋግመው በአጽንኦት እንዳስተማሩት መረዳት ይቻላል። ይህም ጌታችን

በመሠረታዊው የወንጌል ትምህርቱ ላይ የተናገረው ነው፤ እንዲህ ሲል፡- “እንግዲህ የሰማይ አባታችሁ ፍጹም እንደ ሆነ እናንተም ፍጹማን ሁኑ።” ማቴ. 5:48 ይህ የማይቻል ቢሆን ፍሬ ጌታችን ሊሆን የማይችል ነገር አይናገርም ነበር። ሆኖም ግን በቤዛንቲክ የዳኑና ሐዲስ ተፈጥሮን ገንዘብ ያደረጉ ሰዎች በቅድስና መንገድ ከተጓዙ ወደዚህ ፍጹምነት ደረጃ መድረስ ይችላሉ ማለት ነው። “እርሱም ሁሉን እንኳ ለራሱ ሊያስገዝ እንደሚችልበት አሠራር ከቡር ሥጋውን እንዲመስል የተዋረደውን ሥጋችንን ይለውጣል” ተብሎ የተነገረው ለዚህ ነው። ፊል. 3:21

እስከ ሦስተኛው ሰማይ የደረሰውና ሰው ሊሰማቸው የማይገቡ የተባሉ ነገሮችን ሰማሁ ያለው፤ ስለ ክርስቶስ ምርጥ ዕቃ የሆነውና እጅግ በጣም ብዙ መከራዎችን የተቀበለው ታላቁ ሐዋርያ ቅዱስ ጳውሎስ “ወንድሞች ሆይ፤ እኔ ገና እንዳልያዝሁት እቁጥራለሁ፤ ነገር ግን አንድ ነገር አደርጋለሁ፤ በኋላዬ ያለውን እየረሳሁ በፊቱ ያለውን ለመያዝ እዘረጋለሁ፤ በክርስቶስ ኢየሱስ ከፍ ከፍ ያለውን የእግዚአብሔርን መጥራት ዋጋ እንዳገኝ ምልክትን እፈጥናለሁ” ያለው ይህን ለሰው ልጆች የተሰጠውን እጅግ ታላቅ ነገር ከፊቱ ስለ ተመለከተ ነው። ፊል. 3:13-14 ታላቁ ሐዋርያ “እኔ ገና እንዳልያዝሁት እቁጥራለሁ” ለምን አለ? መዳን ማለት ሥርየተ ኃጢአትን ማግኘትና ከቅጣት መዳን ብቻ ቢሆን ፍሬ ቅዱስ ጳውሎስ እነዚህን አላገኘም ነበርን? ወይስ አላመነም ነበርን? ለምንስ “እኔ ገና እንዳልያዝሁት እቁጥራለሁ፤ . . . በኋላዬ ያለውን እየረሳሁ በፊቱ ያለውን ለመያዝ እዘረጋለሁ፤ በክርስቶስ ኢየሱስ ከፍ ከፍ ያለውን የእግዚአብሔርን መጥራት ዋጋ እንዳገኝ ምልክትን እፈጥናለሁ” አለ? አዎ፤ በኢየሱስ ክርስቶስ የተዘጋጀልን የመጥራት ዋጋ “ከፍ ከፍ” ያለ ነው እንጂ ከቅጣት በማምለጥና ከእስር በመፈታታ ብቻ የተገደበና የተወሰነ አይደለም።

ይህን መሠረታዊ ጉዳይ የቤተ ክርስቲያን ሊቃውንት ቴዎሲስ (theosis) ይሉታል። ይህ የመዳን ጉዳይ በፕሮቴስታንትና በካቶሊካውያን ዘንድ፤ በእጠቃላይ በምዕራባውያን ነገረ መለኮታዊ አስተሳሰብ ዘንድ እስከ ቅርብ ጊዜ ድረስ አይታወቅም ነበር። የሚገርመው እስከ ቅርብ ጊዜ ድረስ ከታተሙ ባለ ብዙ ገጽና ሰፊ ጉዳዮችን ከሚዳሰሱ መዝገብ ቃላቶቻቸውና ኢንሳይክሎፔዲያዎቻቸው ውስጥ እንኳ ስለዚህ ጉዳይ (ስለ ቴዎሲስ) የሚናገር አንዳችም አንቀጽ የላቸውም ነበር፤ (theosis) የሚለው ቃልም አልነበረም። ከጥቂት ዓመታት ወዲህ ግን አንዳንድ ምዕራባውያን የነገረ መለኮት ምሁራን ይህን ጉዳይ በተመለከተ ከምሥራቃውያን (ኦርቶዶክሳውያን) ሊቃውንት ዘንድ በማግኘታቸው ነገረ ድንገትን ከዚህ ጽንሰ ሃሳብ አንጻር ለማጥናት የጀመሩና ፍላጎት እያሳዩ ያሉ አሉ።⁶⁶ ለዚህም በዚህ የግርጌ ማስታወሻ የተጠቀሱትን መጻሕፍት ማየት ይቻላል። ለእነርሱ መዳን ሲሉ ከተጠያቂነት ማምለጥና ከእስር መፈታትን ብቻ ነው እንጂ ከዚያ በኋላ ስላለው ብዙም ጉዳያቸው አይደለም። የመዳን ጸጋን እንዲህ “ከመለኮቱ ባሕርይ ተካፋይነት” እስከ ተባለው ከፍ ከፍ ያለው የእግዚአብሔር ጥሪ ድረስ አይመለከቱትም ነበር። ተሐድሶዎችም በየመጣጥሮቻቸው የሚያንጸባርቱት በማወቅም ይሁን ባለማወቅ ከቀዱበት ከምንጫቸው ያለውን ይህንኑ ሃሳብና መንፈስ ነው። በምሥራቃውያን አባቶች ዘንድ ግን ከመጀመሪያዎቹ ታላላቅ አባቶች ጀምሮ ይህን ሃሳብ ታላቅ ቦታ ሰጥተውት እናገኛለን።

⁶⁶ (Norman Russell, *The Doctrine Of Deification in The Greek Patristic Tradition*, Oxford University Press, Incorporated, 2004.; Christensen, Michael J. & Jeffery A. Wittung, *Partakers of the Divine Nature: The History and Development of Deification in the Christian Traditions*, eds., Grand Rapids: Baker, 2008.; M. David Litwa, “2 Corinthians 3:18 and Its Implications for Theosis.”)

ለምሳሌም ታላቁ አባት ቅዱስ ባስልዮስ ዘቂሣርያ እንዲህ ይላል፡-

እግዚአብሔርን በባሕርይ መገለጫዎች (In His Energies) እናውቀዋለን ብለን አስረግጦን መናገር የምንችል ሲሆን በባሕርይ ግን ሊታወቅና ሊደረሰበት የማይችል ነው። የሚሰጠን ጸጋዎችና ኃይሉ ወደ እኛ የሚመጣልንና የሚደርሰን ሲሆን ባሕርይ ግን የማይደረሰበትና የማይመረመር ነው። በእኛ ሊታወቅ የሚችለውን የእግዚአብሔርን ኃይል እንደ ፀሐይ ጨረር ማሰብ አንችልን፤ ባሕርይን ደግሞ እንደ ራሷ እንደ ፀሐይ ማሰብ እንችላለን። እግዚአብሔር በራሱ በባሕርይ የማይታወቅና እገላ በሚል ስም የማይጠራ ነው። ሆኖም እግዚአብሔር ራሱን ለእኛ በገለጠባቸው መንገዶች (In His Energies) ግን ይታወቃል፤ ስሙም እግዚአብሔር ይባላል።

(ቅዱስ ባስልዮስ ዘቂሣርያ፣ መልእክት ነብ አምፌሎቅዮስ ጳጳስ)

ይህንም ሐዋርያው “እርሱ ብቻ የማይሞት ነው፤ ማንም ሊቀርበው በማይችል ብርሃን ይኖራል፤ አንድ ሰው እንኳ አላየውም ሊያይም አይችለውም፤ ለእርሱ ክብርና የዘላለም ኃይል ይሁን፤ አሜን” በማለት የገለጸው ነው። 1 ጢሞ. 6:16

የመዳን የመጨረሻ ዓላማው (ግቡ) ሰውን አዳም በገነት ላለ ወደነበረበት ደረጃ ለመመለስ ብቻ አይደለም፤ አካላዊ ቃል በተዋሕዶ ባሕርያችንን ከዚያ በእጅጉ ከፍ ወዳለ ደረጃ አድርሶታልና። በክርስቶስ ሥጋዊ ራሳችን የመጀመሪያው አዳም ሳይሆን ጳግማዊው አዳም (ክርስቶስ) ነውና። 1 ቆሮ. 15:22፤ 45-50 ስለዚህ የሰዎች መዳን ስንል የሰው ባሕርይ መክበርና የጸጋ አምላክ መሆንንም (The deification of human nature - theosis) ነው። ቅዱስ ኅርኅርዮስ ዘእንዚናንዙ ይህን “መንፈስ ቅዱስ በሰዎች ሕይወት የሚሠራው ሲሆን በጥምቀት የሚጀምርና ከእግዚአብሔር ጋር ባለው ግንኙነት አማኙ ቀስ እያለ የሚያድገው ሂደታዊ ዕድገትና ወደ እርሱ መቅረብ፤ እርሱን የበለጠ ግወቅና ከእርሱ ጋር መዋሐድ ነው” ሲል ገልጾታል።

በእርቶዶክሳዊ አስተምህሮ አካላዊ ቃል ወደ እኛ የወረደው እኛን ወደ እርሱ ያወጣን (ከፍ ከፍ ያደርገን) ዘንድ ነው። በጥምቀት የክርስቶስ አካል ሆኖ መሠራት የጀመረ እያንዳንዱ ክርስቲያንም ወደ እግዚአብሔር በማደግ ላይ ነው። ይህን የማደግ ሂደት ነው ሱታፌ አምላካዊ (Theosis) የምንለው። ይህም እያንዳንዱ የክርስቶስ አካል ሆኖ የተሠራ ክርስቲያን ከፍጹምነት ወደ ፍጹምነት፤ ከቅድስና ወደ ቅድስና እያደገና እየተሸጋገረ፤ ወደ እግዚአብሔር የበለጠ እየቀረበና እየተዋሐደ የሚሂደበት መንፈሳዊ የዕድገት ጉዞ ነው። የሰው ሕይወት ግቡ ከእግዚአብሔር ጋር በፍጹማዊ ሁኔታ መዋሐድ ነው ማለት ነው። ይህም ከእግዚአብሔር ከባሕርይ ሳይሆን ከቅድስና ሕይወቱ መሳተፍ ነው።

ይህም ቅዱስ የመሆን ጥሪና ከእግዚአብሔር ጋር አንድነት ያለው ወደ መሆን መጠራት ነው። ከላይ እንዳነሳነው ሐዋርያው “በክርስቶስ ኢየሱስ ከፍ ከፍ ያለውን የእግዚአብሔርን መጥራት ዋጋ እንዳገኝ ምልክትን እፈጥናለሁ” ሲል የገለጸው ነው። ይህ በቅድስና የማደግ ሂደትም እስከ ዳግም ምጽአት ድረስ ቀጣይ ነው፤ በዋትም አይቋረጥም። በመቅድመ ወንጌል ላይ “ወይትዊስክ ሎሙ ስን በዲበ ስን - በክብር ላይ ክብር በጸጋ ላይ ጸጋ እየተጨመረላቸው ይሄዳል” ተብሎ የተገለጸው ይኸ መንፈሳዊ የማደግ ሂደት ነው።

ስለዚህ በመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት መሠረት መዳን የሚገኘው ከክርስቶስ ጋር በመዋሐድና አንድ በመሆን ነው። ከእርሱ ጋር በመዋሐድም በሕይወታችን ሁሉ የበለጠ እግዚአብሔርን የምንመስል እየሆንን በማደግ ወደ እግዚአብሔር ምሳሌ እናድጋለን። ይህ ደግሞ ሂደታዊ እንጂ ቅጽበታዊ አይደለም፤ እንዲሁም የሚያድግና የሚበልጽግ (Dynamic) እንጂ የተወሰነና የተገደበ (Static) አይደለም። ሱታፌ አምላካዊ (Theosis) ተብሎ የሚገለጸው ይህ ሂደት ነው። ይህም እግዚአብሔር የሰጠን ታላቅ ጸጋ ነው። ቅዱስ አትናቴዎስ ሐዋርያዊ “የእግዚአብሔር ቃል ሰው

የሆነው እኛ ሰዎች አምላክ እንሆን ዘንድ ነውና⁵⁷ በማለት በተደጋጋሚ የሚገልጸው ይህን ጥልቅ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ትምህርት ነው። ይህም በእርሱ ብቻ ሳይሆን ከእርሱ በፊት በነበሩትም፣ ከእርሱ በኋላ በተነሡትም ኦርቶዶክሳውያን ቅዱሳን አባቶች በአጽንኦት የተነገረ ነው።

የክርስትና ሕይወት ዓላማ ከሌላ ማምለጥ ብቻ አይደለም፤ ወይም ጥሩ ሰው መሆን ብቻም አይደለም፤ ጸጋ መንፈስ ቅዱስን ገንዘብ በማድረግ ደካማና ትሑት የሆነው ሰብእናችን (እኛነታችን) “ከክብር ወደ ክብር” እንዲለወጥና እግዚአብሔርን እስኪመስል ድረስ እንዲከብር ማድረግ ነው እንጂ፡፡ የተጠራንበት ዓላማ ምን ያህል ታላቅና ገናና እንደሆነ እስካልተረዳነው ድረስ የክርስትና ሕይወትን ግብ ልንደርስበት አንችልም፤ “ራእይ ከሌለ ሕዝብ ይጠፋል” የተባለው ለዚህ ነው፡፡ ምሳ. 29:18 ይህን ዓላማ አለመረዳትና መርሳት ክርስትናን በእጅጉ ያወርደዋል፤ በዚህ ዓለም እንዳሉ እንደ ሥነ ምግባር መመሪያዎች ወይም ደግሞ ከትጣት ስለ ማምለጥ ብቻ የሚናገር የወንጀለኛ መቅጫ ሕግ (Criminal Code) ያስመስለዋል፡፡

የሱታፌ አምላካዊነት ጽንሰ ሃሳብ መዳንን አንድ ጊዜ እንደ ተፈጸመና እንደ ቆመ ታሪክ ወይም ደግሞ እግዚአብሔር የጥፋተኞችን መዝገባችንን አስወግዶ ነጻ ኖችሁ ብሎ የእስር ቤት በሩን ከፍቶ እንዳስወጣን ወንጀለኞች ብቻ አድርገው ማሰብና መረዳት የለመደባቸውን ሰዎች ያሳዩትን አቅጣጫ እንዲያዩ የልቡናቸውን በር በታይል አንኳኩቶባቸዋል፡፡ መዳን እስከ ሱታፌ አምላካዊነት ድረስ ነው የሚለው ኦርቶዶክሳዊ ትምህርት ግን በሕማሙና በመስቀሉ የተገኘውን ቤዛነትና ሥርየት ተቀብሎ መስቀሉንና ሕማሙን ከማየት በተጨማሪ ከዚያ ባሻገር ትንሣኤውን፣ ፅርገቱን፣ ጸጋ መንፈስ ቅዱስ መላኩን፣ ዳግም ምጽአቱን ሁሉ በምልአት ይመለከታል፡፡ ወደ ኋላም እግዚአብሔር ሰውን ለማዳን የወሰነውን የማይመረመር አምላካዊ ውሳኔ፣ ብሥራትን፣ ፅንሰቱን፣ ልደቱን፣ ጥምቀቱን፣ ዞሮ ማስተማሩን፣ ሁሉ ይመለከታል፡፡ ስለዚህ አምላካችን የሰጠንን የመዳን ጸጋ በምልአትና በትክክል የሚገነዘበውና የሚያስተምረው ኦርቶዶክሳዊ የመዳን ትምህርት መሆኑ ግልጽ ነው፡፡

ከላይ እንደ ተመለከተው በእነ አንሰለም የቀረበው ንድፈ ሃሳብ መዳንን ዕለተ ዓርብ ላይ ብቻ በማንጠልጠል ሌላውን የጌታችንን ሥራ ችላ በማለት ጠባብና ቀንጽል የሆነ የነገረ ድንነት አስተሳሰብ የምዕራቡን ዓለም በአብዛኛው ተጠናውተው፡፡ በዚህ ትምህርት በኢየሱስ ክርስቶስ መስቀልና መሥዋዕት ሆኖ መቅረብ እግዚአብሔር አብ በሰው ላይ የነበረውን ቁጣ አበረደ፤ የተነካው ክብሩ ተከሰ የሚለው እንግዳ ትምህርት መሠረት ፈውስና መድኃኒት የሚያስፈልገው በኃጢአት የወደቀው የሰው ዘር ከመሆን ይልቅ ከብሩ በመነካቱ የተቆጣው እግዚአብሔር ነው ያሰኛል፡፡

ሱታፌ አምላካዊ (Theosis) በቅዱሳን አበው ትምህርት

ከላይ እንደ ተገለጸው ይህ ትምህርት በኦርቶዶክሳውያን አባቶች የመዳን ትምህርት ውስጥ ታላቅ ቦታ የሚይዝና መሠረታዊ የሆነ ጉዳይ ነው፡፡ ቀጥሎም ከብዙ አባቶችና ከትምህርታቸው መካከል ለአብነት የሚከተሉትን እንመለከታለን፡፡

1) ቅዱስ ሄሬኔዎስ

- ❖ “ቃል የእኛን ባሕርይ የተዋሐደውና ሰው የሆነው ሰዎች የኢጋ አማልክት ይህን ዘንድ ነው።”
- ❖ “ከኢፍጹምነት ወደ ፍጹምነት ለማደግ የኒታችን ሥጋዊ መሠረታዊ ነው። በኒታችን የማጸን ሥራ ከመልክአ እግዚአብሔር (Image) ወደ አርአያ እግዚአብሔር (Likeness) ለማደግ የሚያስችለንና የሚያስፈልገን የነበረው ባቅምና ችሎታ ተመለሰልን።” (ቅዱስ ሄራኒዎስ፡ በእንተ መናፍቃን፡ መጽሐፍ 3፡ ምዕ. 18)

⁶⁷ ('He [the Word of God] became human so that we could become divine') - ለእኛ ተሰማሮታል፡ ቆ. 54

2) ቅዱስ አትናቴዎስ ሐዋርያዊ

- ❖ "የእግዚአብሔር ልጅ ሰው የሆነው እኛ አማልክት ዘበጸጋ እንሆን ዘንድ ነው።" (በእንተ ተሠግዎተ ቃል)⁶⁸
- ❖ "አካላዊ ቃል ወደ እኛ የመጣውና የወረደው ሰዎችን ለማክበር እንደ መሆኑ የእግዚአብሔር ልጅ የሚለውን ስም በሽልማትነት የተቀበለ አይደለም፤ ይልቁንም እኛን የአባቱ ልጆች እንድንሆን አደረገን፤ ራሱ ሰው በመሆን ሰውን የጸጋ አምላክ ወደ መሆን ክብር ከፍ አደረገው እንጂ።" (ትምህርት በእንተ አርቶሳውያን፤ ትምህርት 1)
- ❖ "... ስለዚህም በመጀመሪያ ሰው ሆኖ ከዚያ በኋላ እግዚአብሔር የሆነ አይደለም፤ እግዚአብሔር የነበረ ሲሆን ሰው የሆነ ነው እንጂ፤ ይህም እኛን የጸጋ አምላክ አድርጎ ለማክበር ነው።" (ትምህርት በእንተ አርቶሳውያን፤ ትምህርት 2፤ 39)
- ❖ "እርሱ ሰው የሆነው እኛን አማልክት ዘበጸጋ ያደርገን ዘንድ ነው። ከሴት፤ ከድንግል የተወለደው በስህተት ላይ የነበረውን ትውልዳችንን ያስቀርልንና ከዚያ ወዲህ የተቀደሰን ዘሮች እና የመለኰታዊ ባሕርይ ተካፋዮች እንሆን ዘንድ ነው።" (መልእክት ቁ. 60 ኀብ 48 እና አደልፊየስ)
- ❖ "ይህን የማያደንቅ ማን ይኖራል? ወይስ ይህ ነገር በእውነት አምላካዊ ስለመሆኑ የማይሰማ ማን ይኖራል? የቃል የአምላክነት ሥራዎች ከእኛ በነሣው ሰውነት ባይደረጉ ኖሮ ሰው የጸጋ አምላክነትን ባላገኘ ነበርና። እንደ ገናም እንዲህ ባይሆን ኖሮ (ቃል የእኛን ባሕርይ ገንዘብ ባያደርገው ኖሮና ሥራውን በእርሱ ባይሠራ ኖሮ) የትስብእት ገንዘቦች የሆኑት ነገሮች የቃል ገንዘብ ተደርገው ባይነገሩ ኖሮ ሰው ነጻ ባልወጣ ነበር። ... እርሱ ሰው ሲሆን በሥጋ የእግዚአብሔር እናት ከሆነች ከድንግል ማርያም በመወለዱ ለሌሎች መወለድንና ሕይወትን የሚሰጠው እርሱ ራሱ ተወለደ ተባለ። ይህም መነሻችንን (ምንጫችንን፤ መገኛችንን) ወደ እርሱ ይወስደውና ከፍ ከፍ ያደርገው ዘንድ፤ መራታዊ እንደ መሆናችን ወደ መሬት ተመልሰን በዚያው እንዳንቀር ለማድረግ፤ ይልቁንም ሰማያዊ ከሆነው አካላዊ ቃል ጋር ባሕርያችን እንድንመሳሰል የተነሣ በእርሱ (በአካላዊ ቃል) ወደ ሰማይ እንወሰድ ዘንድ ነው።" (ትምህርት በእንተ አርቶሳውያን፤ ቁ. 3)

3) ቅዱስ ጎርጎርዮስ ዘእንዚናንዙ

- ❖ "... ክብራችንን እንገንዘብ እንመስለው ዘንድ ያለንን የፍጻሜያችንን አርአያ (መልክ - Archetype) እናክብር፤ የምሥጢሩን ኃይል እንወቅ፤ ክርስቶስ ስለ ምን እንደ ሞተ (የሞተበትን ምክንያት) እናስተውል። ክርስቶስን እንምሰል፤ ክርስቶስ እኛን መስጧልና። ስለ እርሱ ስንል አማልክት እንሁን፤ እርሱ ስለ እኛ ሰው ሆኗልና። ለእኛ ከሁሉ በላይ ታላቅና የተሻለ የሆነውን ነገር ይሰጠን ዘንድ እርሱ ለአምላክነቱ የባሕርይ ክብር ተገቢ ያልሆነውን ዝቅተኛ ነገር ገንዘቡ አደረገ። በእርሱ ድህነት እኛ ባለጠነች እንሆን ዘንድ ደህ ሆነ፤ እኛ ነጻነታችንን መልሰን እናገኝ ዘንድ እርሱ የባሪያን መልክ ያዘ፤ እኛ ከፍ ከፍ እንል ዘንድ እርሱ ወደ ታች ወርዶ መጣ፤ እኛ ድል እናደርግ ዘንድ

⁶⁸ ቅድስና ተለይተች የነበረው የሰው ልጅ የተቀደሰውና ቅድስናን ገንዘብ ማድረግ የቻለው በክርስቶስ ነው። ይህንንም ለየሱስ ክርስቶስ የባሕርይ አምላክ መሆኑን ካስረዳቸው ነግሶች አንዱ ነበር፤ እንዲህ በማለት፡- "ወልድ ራሱ እግዚአብሔር ባይሆን ኖሮና የሰው ባሕርይ የተዋሐደው ከፍጡር ጋር ሲሆን ኖሮ ሰው የጸጋ አምላክነትን አያገኝም ነበር" (Orat 2.70).

እርሱ ተፈተነ፤ እኛን ያከብረን ዘንድ እርሱ ተዋረደ፤ እኛን ያድነን ዘንድ እርሱ ሞተ፤ በኃጢአት ምክንያት የመጨረሻ ውርደት ተዋርደን፤ ኃጢአት በሚያመጣው ተዋርዶ ዘቅጠን የነበርነውን እኛን ወደ እርሱ ይወስደንና ያሞን ዘንድ እርሱ ወደ ላይ ወጣ (ዐረገ)።” (በእንተ ትንሣኤ ወምክንያተ ጎንደሮቱ፤ ትምህርት 1፡ ቁ.4)

❖ “የቸርነቱ ሥጦታ ምንድን ነው? በእኔ (በባሕርየ ሰብእ) ዙሪያ ያለው ምሥጢር ምንድን ነው? በምሳሌው (በእርአያ እግዚአብሔር - the Image) ድርሻ (ሱታፌ) አለኝ፤ እኔ ግን አልጠበቅሁትም፤ ምሳሌውን (እርአያ እግዚአብሔርን) ያድነውና ሰውነትን (ሥጋን) የማይሞት ያደርገው ዘንድ የእኔን ሰውነት ገንዘቡ አደረገው፤ ተዋሐደው፤ ከመጀመሪያው የበለጠ ታላቅ ክብርና ኅብረት (እንድነት) ሰጠን፤ በመጀመሪያው መልካም የሆነውን ተፈጥሮ ሰጠ፤ በሁለተኛው (በሥጋዊው) ግን የወደቀውን ባሕርይ የራሱ ገንዘቡ አደረገው፤ ከመጀመሪያው ድርጊቱ ይልቅ ይኸኛው የበለጠ አምላካዊ ነው፤ አእምሮና መረዳት ባላቸው ሰዎች ዘንድ ሁሉ ይኸኛው እጅግ ታላቅና የክበረ ነው።” [በእንተ ልደተ ክርስቶስ (በእንተ አስተርእዮቱ)፤ ትምህርት ቁ. 38]

❖ “በተዋርዶ ለነበረው ለሰው ባሕርዩ ከእግዚአብሔር ጋር በምሥጢረ ተዋሕዶ ከመዋሐድና አንድ ከመሆን በላይና በዚህ ተዋሕዶም የጸጋ አምላክ ከመሆን በላይ ምን ክብርና ፍጻሜ ሊኖረው ይችል ነበር? . . . ይህን ያደረገልን ስለ እኛ ራሱን ካዋረደውና ክብር የሌለው ሆኖ ከተገለጠው፤ ነገር ግን በአምላክነቱ ባሕርይ ጉልበት ሁሉ ሊንበረከክለት የሚገባው ከሆነው ከራሱ ከእግዚአብሔር በቀር ማን ነው?” (ነገረ መለኰታዊ ትምህርቶች፤ ትምህርት ቁ. 30)

4) ቅዱስ ባስልዮስ ዘቂሣርያ

❖ “እኔ የጸጋ አምላክ ልሆን የተጠራሁ ፍጡር ነኝ።”

❖ “የእግዚአብሔር መልክ (እርአያ እግዚአብሔር) በተፈጥሮ ተሰጥቶናል፤ ስለዚህም አይለወጥም፤ ከመጀመሪያው ጀምሮ እስከ መጨረሻው ድረስ እንዳለ ይኖራል። ምሳሌውን (አምሳለ እግዚአብሔር - The likeness) የምናገኘውና የምንደርስበት ግን በራሳችን ፈቃደኝነትና ከእርሱ ጋር በሚኖረን የፈቃድ ኅብረትና ትብብር ነው። በእኛው ውስጥ የመሆን ከሂላ ከዊን አለ፤ በመልካም ምግባር ሕይወትና በጥሩ የቅድስና ሕይወት ማደግና ወደ ታሰበው ግብ መድረስ እንችላለን።”

5) ቅዱስ ጎርጎርዮስ ዘኮሲስ

❖ “የእግዚአብሔርን መልክ (እርአያ እግዚአብሔርን) የምንቀበለው አእምሮ ያለን አዋቂ ሆንን በመፈጠራችን ነው፤ አምሳለ እግዚአብሔርን (ምሳሌ - the likeness of God) የምንቀበለው ደግሞ የመልካም ምግባር ሕይወትን ገንዘብ በማድረግ ነው። በመፈጠሩ የእግዚአብሔር መልክ (እርአያ እግዚአብሔር) አለኝ፤ ነጻ ፈቃዴን በመጠቀም ደግሞ በእግዚአብሔር ምሳሌ (In the likeness of God) እሆናለሁ።” (ትምህርት በእንተ ድንግልና)

❖ “ክፉ አኗኗርህን (ምግባርህን) የምትተውና ወደ እግዚአብሔር የምትመለሰው ቅጣትን ከመፍራት የተነሣና ከቅጣት ለማምለጥ ስትል ብቻ ካልሆነ፤ ወይም ደግሞ የመልካምን ነገር ዋጋ ለማግኘት ብቻ ስትል (እንደ ምንደኛ) ከማድረግና የመልካም ምግባር ሕይወትን በሐሳባዊ ስሌትና ጥቅምን በሚያሰላስል ራስ ወዳድ ሕሊና የምትለውጥና የምትነግድ ከመሆን ነጻ መውጣት - እውነተኛው ፍጹምነት ይህ ነው። ሁሉም ነገር ለእኛ የተዘጋጀና የተጠበቀልን ስለ መሆኑ የተነገረንን ተሰፋ አምኑህና ተማምኑህ

የሚያስጨንቅህና የሚያሳስብህ ነገር ሁሉ ከእግዚአብሔር ፍቅር እንዳትለይ ብቻ ሊሆን ይገባል፤ የሕይወት ታላቁ መዳረሻና የዳርቻ ፍጻሜ ከሆነው በእግዚአብሔር ፍቅር ውስጥ ከመኖርና በእርሱ የተወደደ ከመሆን የሚበልጥ አንዳችም ነገር የሌለ መሆኑን አስተውለህና ተረድተህ ብትኖር ታላቁ ፍጹምነት ማለት ይህ ነው።” (በእንተ ሕይወቱ ለሙሴ)

❖ “ኃጢአትና የኃጢአት ግዛት የማያቋርጥ ወደ ሆነ የሞትና የጥፋት ሂደትና ሰንሰለት እየወሰዱ ነበር። ክርስቶስ ደግሞ ወደ ጥፋትና ወደ አለመኖር እየወሰደን ከነበረው ከዚያ የጥፋት ሠንሰለት አውጥቶ ወደ እግዚአብሔር በሚወሰደን፤ ከእርሱ ጋር ከፍ ወላለ ሱታፊ በሚያደርሰን የድኅነት (የመዳን) መንገድና ሂደት ላይ እስቀመጠን። የሙሴ ወደ ሲና ተራራ መውጣት የሚያሳየን ይህን ነው። ሆኖም ይህ መውጣት (ሂደት) ማብቂያ የለውም። መልካም ነገር ገደብ የሌለው ነው። ስለዚህም በመልካም ነገር ማደግ መቸም መች አይቋረጥም። ከሞት በኋላም የሚቀጥለው ይኸው በመልካም ነገር የማደግ ሂደት ነው። ይህም ፍጡር ለሆነ ነገር ሊሰጠው የሚችለው የመጨረሻው መልካም ነገር ነው።” ((በእንተ ሕይወቱ ለሙሴ))

❖ “ክርስቶስ በጥምቀትና በሜሮን ከእርሱ ጋር አንድ ሆነን የተዋሐድነው ራሳችን፤ ሙሽራችን ነው። እኛ ደግሞ አካላቱ ነን። ሆኖም ይህ ውሕደት በማያቋርጠው የመንፈሳዊነት ዕድገት ሂደት ውስጥ የመጀመሪያው ደረጃ እንጂ የመጨረሻው (ፍጻሜው) አይደለም። እርሱን የማወቅና ከእርሱ ጋር ሱታፊና ኅብረትን ገንዘብ የማድረግ የማያቋርጥና የማያልቅ ሂደት (Infinite process) ነው። (ትርጓሜ መኃልየ መኃልይ)

❖ “ሐዋርያው ‘ያን መልክ እንመስል ዘንድ ከክብር ወደ ክብር እንለወጣለን’ እንዳለ በየቀኑ በሚደረግ መንፈሳዊ ዕድገት ሁል ጊዜ በመሻሻል በፍጹምነት እያደግን በመሄድ የተሻለ ወደ ሆነው ነገር ዘወትር ሳናቋርጥ እንድንለወጥና እንድናድግ እንሁን፤ ሆኖም ከፍጹምነት ወሰን መድረስ ግን መቸም መች አንችልም። 2 ቆሮ. 3:18 ፍጹምነት ያለው መልካም በሆነው ነገር ማደግ መቻላችን (ማደግ የመቻል ዕድላችን) የማያቋርጥ (የማያቋርጥ) በመሆኑ ላይ ነውና [እንጂ ከፍጹምነት ጥገ ወይም መጨረሻ ደረጃ ላይ በመድረስ አይደለምና።] (ስለ ፍጹምነት ያስተማረው ትምህርት)

የእስካሁኑ ማጠቃለያ

አካላዊ ቃል ሰው የሆነውና ባሕርያችንን በማይመረመር ድንቅ ምሥጢሩ የራሱ ባሕርይ ያደረገው ከሲኦል ለማውጣትና ከቅጣት ለማዳን ብቻ አይደለም። ይህ ሳይዘነጋ እንዳለ ሆኖ ነገር ግን በዚህ ላይ ሌሎች ብዙ ሀብታትን አንናጽፎናል። ይህ የአካላዊ ቃል ሰው መሆኑና እኛን የማዳን ጸጋም በአንዱ ገጽ ላይ ብቻ የሚነበብ ሳይሆን ሁለንተናውን በሚገባ ማንበብ የሚገባው ክቡር ሥጦታ ነው። ስለሆነም “የሰው ልጅ በኢየሱስ ክርስቶስ ዳኑ” ስንል አንዱን ነገር ብቻ ነጥሎና አንጠልጥሎ ሌላውን የቸርነት ሥራውንና የመዳኛችን ጸጋ የሆነውን ግን ጥሎ መሆን የለበትም። በእርቶዶክሳዊ አስተምህሮ መዳን ስንል በኃጢአት ከመጣው ሞትና ቅጣት ማምለጥና ነጻ መውጣት ብቻ ሳይሆን በዚያ ላይ ሐዲስ ተፈጥሮን ገንዘብ ማድረግን፤ እግዚአብሔርን ማወቅን እና በቅድስናና እግዚአብሔርን በመምሰል ከእርሷም እግዚአብሔር ወደ አምሳለ እግዚአብሔር የሚደረግ ዕድገትን - ሱታፊ አምላካዊ (Theosis - የጸጋ አምላክነትን ገንዘብ የማድረግ ሂደትን) የሚይዝ ሰፊና ጥልቅ ነገር ነው። ይህን መቀደሳችንን እና የጸጋ አማልክት ወደ መሆን የምናደርገውን ጉዟችንን የሚመራንና የሚቀድሰን መንፈስ ቅዱስ ነው።

ሆኖም ይህ የነገረ ድንገት አስተምህሮ በምዕራባውያን የነገረ ድንገት ትምህርት ውስጥ፣ በአጠቃላይ በነገረ መለኰታዊ አስተምህሮችውና አስተሳሰባቸው ውስጥ የለም። የክርስቶስ ሰው መሆኑ፣ ሞትና ትንሣኤው ሥርዐተ ኃጢአትንና ጸጋ መንፈስ ቅዱስን እንደሚያስጥ ቢያምኑም ሰው በቅድስና ሊያድግ እንደሚችልና የእግዚአብሔር አርአያ በሰው ውስጥ እያደገ ወደ አምሳሌ እግዚአብሔር ይደርሳል የሚለው አርቶዶክሳዊና መጽሐፍ ቅዱሳዊ አስተምህሮ በእነርሱ ዘንድ በተለይም እስከ ቅርብ ጊዜ ድረስ አልነበረም ማለት ይቻላል።

ከላይ እንደ ተገልጸው በመዝገበ ቃላታቸው ውስጥ እንኳ (Theosis) የሚል ቃል ወይም ይህን የሚወክል ሌላ ቃል እስከ ቅርብ ጊዜ ድረስ አልነበረም። እነዚህ ወገኖች የአውግስጢኖስን የጥንተ አብላ አስተሳሰብ በመከተል ለሰው ተስጥቶት የነበረው አርአያ እግዚአብሔር (የእግዚአብሔር መልክ - Image of God) አዳም በበደለ ጊዜ ጨርሶ ጠፍቷል፤ ተደምስሷል ባዮች ናቸው። ከዚህ የተነሣ ነው ከእግዚአብሔር ምሕረትና ጥልቅና ሰፊ ከሆነው የመዳን ጸጋ ይልቅ ሁል ጊዜ ኃጢአትና ቅጣት ላይ ልዩ ትኩረትና አጽንኦት የሚያደርጉት። በምዕራፍ አንድ ላይ እንደ ተገልጸው ማርቲን ሉተርን መጀመሪያ ኃጢአተኛነቱን ብቻ እያሰበ ተስፋ ወደ መቁረጥ እንዲደርስ፣ በኋላ ደግሞ ወደ ሌላ ጽንፍ እንዲሄድ ምክንያት የሆነው አንዱ ጉዳይም ይህ ነበር።

በአርቶዶክሳውያን አባቶች አስተምህሮ ዘንድ ግን አዳም ሲበድል የተሰጠው የእግዚአብሔር መልክ ደከመ፤ ባሕርዩም ጎሰቆለ እንጂ ጨርሶ አልጠፋም የሚል ነው። ስለዚህም ምሥራቃውያን አርቶዶክሳውያን አባቶች ከቅዱስ አትናቴዎስ ጀምሮ የተጠቀሙት ቃል “የባሕርይ መጎስቆል - fallen nature” የሚለውን ነው። “ጥንተ አብላ - original sin” የሚለው ቃል ከጥንቱ ሲጀመር አንሥቶ በአውግስጢኖስ የተጀመረና በአብዛኛው ምዕራባውያን የተጠቀሙበት ቃል ነው። ለአርቶዶክሳውያን አባቶቻችን የሰው ልጅ በእግዚአብሔር ቃል ሰው መሆን ወደ ጥንት ከብሩ፣ ከዚያም በላይ መጀመሪያ በተፈጠረ ጊዜ የተሰጠው ከእግዚአብሔር መልክ ወደ እግዚአብሔር ምሳሌ የማደግ ጸጋ ተመለሰለት የሚለው ጉዳይ የነገረ ድንገት አስተምህሮችው መሠረትና ማዕከል ነው። እነ ቅዱስ ሄሬኔዎስ፣ ቅዱስ አትናቴዎስ፣ ቅዱስ ጎርጎርዮስ ዘእንክሊስ፣ ቅዱስ ባስልዮስ ዘቂሳርያ፣ ቅዱስ ጎርጎርዮስ ዘጉሲስ፣ ሌሎችም ሁሉ ይህንኑ በአጽንዖት አስተምረዋል።

በቤተ ክርስቲያን አንድነት ውስጥ መኖር፣ ከምሥጢራቱ መካፈል፣ ራስን መግዛትና መጋደል፣ ወዘተ የሚያስፈልገው ይህን ጸጋ ገንዘብ ለማድረግና ለመጠቀም ነው። አንድ ዘር በቅሎ፣ አድጎ፣ ፍሬ እንዲሰጥ የተለያዩ እንክብካቤዎችን እንደሚፈልግና ትጉህ ገበሬ ተገቢውን ሥራ በትክክለኛው ጊዜ መሥራት እንዳለበት ሁሉ የእግዚአብሔር ምሳሌ ገንዘብ ለማድረግና ወደዚያ ለማደግ እያንዳንዱ ሰው ተገቢውን መንፈሳዊ ተግባር ማከናወን ይኖርበታል። መንፈሳዊ ሕይወትና መንፈሳዊ ተጋድሎ የሚባለው ይኼው ሂደት ነው። ሐዋርያው ቅዱስ ጳውሎስ ጢሞቴዎስን “እግዚአብሔርን ለመምሰል ግን ራስህን አስለምድ” ሲል የመከረው ለዚህ ነው። 1 ጢሞ. 4፡7

ታላቁ የቤተ ክርስቲያን አባትና መምህር ቅዱስ ጎርጎርዮስ ዘጉሲስ ይህን ሲያስረዳ መንፈሳዊነት ከአርአያ እግዚአብሔር ወደ አምሳሌ እግዚአብሔር (From Image to Likeness) የሚደረግ የማደግ ሂደት ነው ይላል። ይህ የዕድገት ሂደትም የማያቋርጥና የማያቆም ነው። በፍጥረት ጊዜ የተሰጠን “አርአያ እግዚአብሔር” እንደ ዘር ሲሆን በመንፈሳዊነት የዕድገት ሂደት ገንዘብ እናደርገው ዘንድ የተሰጠን “አምሳሌ እግዚአብሔር” ደግሞ እንደ ዛፍ ነው። አንድ ዘር ዛፍ ለመሆን የሚያስችለው መሠረታዊ ባሕርይ ሁሉ አለው፤ ሆኖም ሙሉ ዛፍ ሆኖ ለማደግና ለማፍራት የሚያስፈልጉት ብዙ ነገሮች (መተከል፣ ውኃ መጠጣት፣ መኮትኮት፣ የፀሐይ ብርሃን፣ ጊዜ፣ . . .) አሉ። እነዚህን ካገኘ ዘሩ አድጎ ሙሉ ዛፍ ይሆናል፤ ፍሬንም ይሰጣል። መንፈሳዊነትም እንደዚያ ነው፤ በተፈጥሮ እንደ ዘር የተሰጠን አርአያ እግዚአብሔር በቃለ እግዚአብሔር፣ በፍቅረ እግዚአብሔር፣ በትሕትና፣

በምሥጢራትና በተጋድሎ በማሳደግ ወደ እግዚአብሔር ምሳሌ ደረጃ ማሳደግ ነው። ይህም ማለት እነዚህ ነገሮች በፍጹምነት ያሉት በእግዚአብሔር ዘንድ ሲሆን ሰው ደግሞ የተቻለውን ያህል በጸጋ ገንዘብ ሊያደርጋቸው ይችላል። መንፈሳዊነት የሚባለውም ሰዎች በቅድስና፣ በፍትህ፣ በተባብሰነ በነጻነትና በመሳሰሉት መንፈሳዊ ባሕርያት እያደጉ መሄድ ነው። እነዚህም እንደ ዘርና እንደ ቡቃያ ከትንሽ ጀምረው ቀስ በቀስ እያደጉ ሲሄዱ ቅድስናን ፍጹም ወደ ማድረግ ደረጃ እየተሸጋገሩ ይሄዳሉ። ከክብር ወደ ክብር መሸጋገርን የሚያመጣውም ይኸ ነው።

ይህ መንፈሳዊ የዕድገት ሃይትም ቀጣይ ነው። ከሞት በኋላም ቢያንስ እስከ ዕለተ ምጽአት ድረስ ይቀጥላል። እኛ አርቶዶክሳውያን ከዚህ ዓለም በሞት ለተለዩን ወገኖቻችን ጸሎት የምናደርገውና የምናስባቸውም አንዱ ለዚህ ነው፤ መንፈሳዊ የማደግ ሃይት በሞት አይቋረጥም ብለን ስለምናምን። ሐዋርያው “እንግዲህ ወዳጆች ሆይ፤ የዚህ ተስፋ ቃል ካለን በእግዚአብሔር ፍርሃት ቅድስናን ፍጹም እያደረግን ሥጋንና መንፈስን ከሚያረክስ ሁሉ ራሳችንን እናንጸ” በማለት የተናገረውም ለዚህ ነው። 2 ቆሮ. 7፡1

መጽሐፍ ቅዱሳዊው እና ተሐድሶዎች “አባቶቻችን” የሚሏቸው፤ አንዳንድ ጊዜ ሲመቻቸውና የሚደግፏቸው ሲመሰላቸው ለማደናገሪያ የሚጠቅሟቸው የቤተ ክርስቲያን ቀደምት አባቶቻችን ሊቃውንት የመዳን ትምህርት እንዲሁ በምልዐትና በሰፋት ያለ ሆኖ ሳለ እነርሱ ግን እውነተኛ አባቶቻቸው መናፍቃን በመሆናቸው የነገረ ድንነት አስተምህሯቸው ጎደሎና ሕጽጽ፤ የተሳሳተም ነው። ስለሆነም የመዳን ትምህርታቸው ፕሮቴስታንታዊ እንጂ አርቶዶክሳዊ አይደለም። እንደ ፕሮቴስታንቶቹ አስተምህሮ “መዳን” በኃጢአትና በቅጣት፣ ፍርድ ቤት በመቆምና በመከራከር፣ በመታሰርና በመፈታት ዙሪያ ላይ የተወሰነ ሕግ ተኮር (Legalistic) ነው። ይህም ከላይ በታሪካዊ ዳሲሳው በአጭሩ እንደ ተገለጸው የሂጸው አውግስጢኖስ እና የካንትርበሪው አንሰለም የቀነኑት መሠረተ እሳቤ ቀጣይ ሂደት ነው።

3.5 የሚደኑ እነ መሃን ናቸው?

በአርቶዶክሳዊ የመዳን ትምህርት እግዚአብሔር ከመዳን ውጭ ያደረገውና ይህን ጸጋ የነፈገው ማንም ሰው የለም። ሁሉም የተጠራው ለመዳን ነው። እግዚአብሔር በእጠቃላይ የሰውን ልጆች በሙሉ ይድኑ ዘንድ ይወዳል፤ ይፈቅዳል። ቅዱስ ጳውሎስ “ሰዎች ሁሉ ሊድኑና እውነቱን ወደ ግወቅ ሊደርሱ በሚወድ በእግዚአብሔር በመድኃኒታችን ፊት . . .” ሲል የገለጸው ይህንን የሚያስረዳ ነው። 1 ጢሞ. 2፡3-4

ጌታችንም “በእርሱ የሚያምን ሁሉ የዘላለም ሕይወት እንዲኖረው እንጂ እንዳይጠፋ እግዚአብሔር አንድያ ልጁን እስኪሰጥ ድረስ ዓለሙን እንዲሁ ወደፊት። ዓለም በልጁ እንዲድን ነው እንጂ በዓለም እንዲፈርድ እግዚአብሔር ወደ ዓለም አልላከውምና። በእርሱ በሚያምን አይፈረድበትም” በማለት የተናገረው ቃል በልጁ ሰው መሆን ያመነ ሁሉ መዳን የሚችል መሆኑን በግልጽ የሚያስረዳ ነው። ዮሐ. 3፡16-18

ስለዚህ መዳን በእግዚአብሔር ችርነት ለሰው ሁሉ የተሰጠ ጸጋ እንጂ በቅድመ ምርጫና በቅድመ ውሳኔ (Predestination) የሚያምኑ ሉተራውያንና ካላቪኒስቶች እንደሚሉት አስቀድመው ለተወሰኑ ለጥቂቶች ብቻ የተሰጠ አይደለም። በተግባር ሲታይ የሚደኑት ጥቂቶች ሊሆኑ ይችላሉ። ይህ ግን እያንዳንዱ በራሱ ሰንፍፍ ምክንያት ይቀርብታል እንጂ አስቀድሞ ለመዳን የማይችል ሆኖ ስለ ተወሰነበት አይደለም። በራስ ሰንፍፍ ምክንያት አለመዳንና እንዳይድን አስቀድሞ የተወሰነበት መሆን ፈጽሞ የተለያዩ ነገሮች ናቸውና። እንደ አንዳንዶች አባባል የሚደኑት አስቀድመው

የተመረጡት ብቻ ከሆኑ የአምላክ ሰው መሆኑ፤ መከራ መቀበሉ፤ ምሥጢራትን መስጠቱ፤ ወንጌል መሰበኩ . . . ይህ ሁሉ ከንቱ ድካም መሆኑ አይደለም? መዳን በዚህ ዓለም ላሉ ሰዎች ሁሉ እንደ ተዘጋጀ ማዕድ በፈታቸው የቀረበ ነው፤ መጠቀምና እለ መጠቀም ደግሞ የእያንዳንዱ ድርሻ ነው። ጌታችን ግን እያንዳንዱን “ወደ ሠርጉ ኑ በሏቸው” እያለ እየተጣራ ነው። ማቴ. 22 እንዲሁም “ልትድን ትወዳለህ?” እያለ እየጠየቀ ነው።

3.6 መዳን (ድኅነት) - የእግዚአብሔር ስጦታ? ወይስ የሰው የሥራው ውጤት?

እግዚአብሔር የሰጠን የመዳን ጸጋ የቸርነቱ ስጦታ ነው። በእግዚአብሔር አብ ፈቃድ በኢየሱስ ክርስቶስ ሥጋዊ በመንፈስ ቅዱስ የተሰጠን መዳን ከሰዎች መልካምነት ወይም ከተጋድሎ የተነሣ የተገኘ አይደለም፤ ከፍጹም ቸርነቱ የተነሣ የተሰጠን ጸጋ ነው እንጂ። በእርቶደክሳዊት ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን አስተምህሮ ሰው የዳነው በእግዚአብሔር ቸርነት (ጸጋ) ነው። የሰው ድኅነት የእግዚአብሔር የቸርነቱ ስጦታና ለሰው ያለው የማይለወጥ ፍቅር ውጤትና መገለጫ ነው። ድኅነታችን የተገኘው በእኛ ሥራ መልካምነት አይደለም። በእንድ በኩል የሰው ልጆችን አጠቃላይ የቀደመ ሁኔታ፤ በሌላ በኩል ደግሞ እግዚአብሔር እንዴት እንዳዳነን ሐዋርያው ቅዱስ ጳውሎስ ግልጽ በሆነ ሁኔታ እንዲህ ሲል ያስተምረናል፡-

እኛ ሁላችን ደግሞ የሥጋችንንና የልዑኖችንን ፈቃድ እያደረግን በሥጋችን ምኞት በፊት እንኖር ነበርን። እንደ ሌሎችም ደግሞ ከፍጥረታችን የቀጣ ልጆች ነበርን። ነገር ግን እግዚአብሔር በምሕረቱ ባለጸጋ ስለሆነ ከወደደን ከታላቅ ፍቅሩ የተነሣ በበደላችን ሙታን እንኳ በሆንን ጊዜ ከክርስቶስ ጋር ሕይወትን ሰጠን፤ በጸጋ ድኖችንናል። በሚመጡ ዘመናትም በክርስቶስ ኢየሱስ ለእኛ ባለው ቸርነት ከሁሉ የሚበልጠውን የጸጋውን ባለጣንነት ያሳይ ዘንድ ከእርሱ ጋር አስተን፤ በክርስቶስ ኢየሱስም በሰማያዊ ስፍራ ከእርሱ ጋር አስቀመጠን። ኤፌ. 2:3-8

እንዲሁም ይኸው ሐዋርያ ስለዚሁ ጉዳይ ሲናገር እንዲህ አለ፡-

እኛ ደግሞ አስቀድመን የማናስተውል ነበርንና፤ የማንታዘዝ፤ የምንስት፤ ለምኞትና ለልዩ ልዩ ተድላ እንደ ባሪያዎች የምንገዛ፤ በከፋትና በምቀኝነት የምንኖር፤ የምንጣላ፤ እርስ በርሳችን የምንጠላ ነበርን። ነገር ግን የመድኃኒታችን የእግዚአብሔር ቸርነትና ሰውን መውደዱ በተገለጠ ጊዜ እንደ ምሕረቱ መጠን ለአዲስ ልደት በሚሆነው ጥምቀትና በመንፈስ መታደስ አዳነን እንጂ እኛ ስላደረግነው በጽድቅ ስለነበረው ሥራ አይደለም። ቲቶ. 3:3-5

ጌታችንና መድኃኒታችንም እግዚአብሔር ሰውን የወደደውና ያዳነው እንዲሁ በአባታዊ ፍቅሩ መሆኑን ሲገልጽ፡- “በእርሱ የሚያምን ሁሉ የዘላለም ሕይወት እንዲኖረው እንጂ እንዳይጠፋ እግዚአብሔር አንድያ ልጆች እስኪሰጥ ድረስ ዓለሙን (ሰውን) እንዲሁ ወድዷልና” አለ። ዮሐ. 3:16 እንዲሁ ማለትም ያለ ምንም ዋጋ ወይም ቅድመ ሁኔታ ማለት ነው። የወደደን እንዲሁ በቸርነቱ እንጂ እንዲወደን የሚያደርግ መልካም ሥራ ስለ ነበረን ወይም እኛ አስቀድመን ስለ ወደድነው አልነበረም። ሰውማ እግዚአብሔርን ከድቶ ዲያብሎስን ሰምቶ በአምላኩ ላይ ያመጸና ሕጉን በይፋ ያፈረሰ ነበር። ሆኖም ግን ጌታችን በጠፋው በግ ምሳሌ እንደ ተናገረው የጠፋውን የሰውን ልጅ ይፈልገውና ወደ ቀደመ ክብሩ ይመልሰው ዘንድ ከሉዐላዊ መንበሩ ወርዶ ፈለገው፤ ባገኘውም ጊዜ ለመፈለግ በደከመው ድካም ሳይቆጣው፤ ሳይገርፈው፤ በእግርህ ሂድ ሳይለው በማግኘት ተደስቶ በጫንቃው ላይ ተሸከመው። እንደ ገናም በጠፋው ልጅ ምሳሌ እንደ ተናገረው ያጠፋውን ጥፋትና የበደለውን በደል እንዲንም ሳያሰብ እዘነለት፤ በፍጹም ፍቅር ተቀበለው፤ የሰባውን በማረድ (የራሱን ቅዱስ ሥጋውን በመቁረስና ክቡር ደሙን በማፍሰስ) በዓል አደረገለት። “ይህ ልጄ ሞቶ ነበርና ደግሞም ሕያው ሆኗል፤ ጠፍቶም ነበር ተገኝቷልም፤ ደስ እንዲለን ፍሥሐም እንድናደርግ ይገባናል” አለ። ሉቃ. 15:11-32

ቅዱስ ጳውሎስም ይህንኑ ሲገልጽ፡- “እናንተንም ነውርና ነቀፋ የሌላችሁና ቅዱሳን አድርጎ በእርሱ ፊት ያቀርባችሁ ዘንድ፤ በፊት የተለያችሁትን፤ ክፉ ሥራንም በማድረግ በአባባችሁ ጠላቶች የነበራችሁትን አሁን በሥጋው ሰውነት በሞት በኩል አስታረቃችሁ” አለ። ቆላ. 1:21-22 እንዲሁም ክርስቶስ ያዳነን ጻድቃን ሆነን ተገኝተን ስለ ነበር ሳይሆን ገና ኃጢአተኞችና ደካሞች ሳለን እንደ ነበር ሲናገር እንዲህ አለ፡- “ገና ደካሞች ሳለን ክርስቶስ ዘመኑ ሲደርስ ስለ ኃጢአተኞች ሞቷልና። ስለ ጻድቅ የሚሞት በጭንቅ ይገኛልና፤ ስለ ቸር ሰው ግን ሊሞት እንኳ የሚደፍር ምናልባት ይገኝ ይሆናል። ነገር ግን ገና ኃጢአተኞች ሳለን ክርስቶስ ስለ እኛ ሞቷልና እግዚአብሔር ለእኛ ያለውን የራሱን ፍቅር ያስረዳል።” ሮሜ 5:6-8 ይህን ሁሉ አጠቃልሎ “ወሰበ እንዘ ጸሩ ንሕነ ለእግዚአብሔር ተሣሣለን በሞተ ወልዱ - እግዚአብሔር ጠላቶቹ ሳለን በልጁ ሞት ታረቀን” አለ። ሮሜ. 5:10 ሐዋርያው ቅዱስ ጴጥሮስም- “እርሱ ራሱ በሥጋው ኃጢአታችንን በእንጨት ላይ ተሸክመ፤ በመገረፉ ቁስል ተፈወሳችሁ” በማለት የዳንነው ክርስቶስ በቸርነቱ በተቀበለው ሕግምና መከራ መሆኑን ይነግረናል። 1 ጴጥ 2:24

ወንጌላዊው ቅዱስ ዮሐንስም እንዲህ ይላል፡-

በዚህ የእግዚአብሔር ፍቅር በእኛ ዘንድ ተገለጠ፤ በእርሱ በኩል በሕይወት እንኖር ዘንድ እግዚአብሔር አንድ ልጁን ወደ ዓለም ልከታልና። ፍቅርም እንደዚህ ነው፤ እግዚአብሔር እርሱ ራሱ እንደ ወደደን፤ ስለ ኃጢአታችንም ማስተሥረዩ ይሆን ዘንድ ልጁን አንደ ላከ እንጂ እኛ እግዚአብሔርን እንደ ወደደነው አይደለም። 1 ዮሐ. 4:9-10

የወደቀውንና የሞተውን የሰው ልጅ ያዳነው የእግዚአብሔር ቸርነት እንጂ የሰው የራሱ ሥራ አይደለም። ሰው በሥራው ብቻ የሚጸድቅ ቢሆን ኖሮ በብሉይ ኪዳን የነበሩ ደጋግ አባቶች ለመዳን ክርስቶስ ባለስፈለጋቸው ነበር። ነገር ግን ምንም እንኳ በደጋግ ሥራቸው በኃጥአን ላይ የሚደርሰው መከራ ሙሉ በሙሉ ባይደርስባቸውም ኢየሱስ ክርስቶስ ሥጋውን ቆርሶ ደሙን አፍስሶ በአዳም በደል ምክንያት የተዘጋቸውን ገነት እስኪከፍታት ድረስ ከሲኦል መውጣትና ወደ ገነት መግባት አልቻሉም ነበር። በኃጢአት ምክንያት ከመጣው ፍዳና ፅዳም አንዷንም እንኳ ፈቀቅ ማድረግ አልቻሉም ነበር። ስለዚህ እኛን ያዳነን የእግዚአብሔር ቸርነት እንጂ ሥራችን አይደለም ማለት ነው። እንደ ሥራችንም ቢሆን እግዚአብሔር ሰው ኾኖ ኃጥአን ለሆነው ለእኛ መከራ ይቀበል ዘንድ የሚያበቃው የትኛው ሥራችን ነበር? በእኛ ሥራ ቢሆንም ኖሮ እንኳን ይህ ሁሉ ቸርነት ሊደረግልን ቀርቶ ከተደረገልን ቸርነት አንዷንም እንኳን ባላገኘን ነበር። መዳን ከፍጡር በሚገኝ ነገር ሊገዛ የሚችል አይደለምና።

በኃጢአታችን ሞት የተፈረደብን “የሞት ሰዎች” ሆነን ሳለን ክርስቶስ ከፍጹም ፍቅሩ የተነሣ ስለ እኛ ሰው ሆኖልን፤ ራሱን ቢዛ አድርጎ ሰጠ፤ ሞተልን፤ በሞቱም ከሞት አዳነን፤ ሕይወትን ሰጠን። ይህ የእርሱ የጸጋ ስጦታ ብቻ ነው። ኢሳ. 53:4-6

እርቶዶክሳዊት ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ይህን የመዳን ትምህርት እንደ ዓይኗ ብሌን ትጠብቀዋለች፤ ትመሰክረዋለች፤ ታስተምረዋለች፤ በተግባርም ትኖረዋለች። የኃጢአተኞች መድኃኒት የተገኘው ሰው በሆነው በሥጋው ቃል በኢየሱስ ክርስቶስ መሆኑን በትምህርቷ፤ በሥርዓተ አምልኮዋ በሁሉም ነገሯ የምትገልጠው ይህን ነው። በጸሎተ ሃይማኖቷም “... በእንቲአነ ለሰብእ ወበእንተ መድኃኒትነ ወረደ እምሰማያት ተሰብአ ውተሠገወ እመንፈስ ቅዱስ ወእማርያም እምቅድስት ድንግል - ስለ እኛ ስለ ሰዎች ስለ መዳናችን ክሰማያት ወረደ፤ በመንፈስ ቅዱስ ግብር ከቅድስት ድንግል ማርያም ተወሰደ” እያሰች ሁሉ ጊዜ ትመሰክራለች።